

**”עוד ינשא ברמה
דגל ירושלים”**

**יחסו של הרב קוק
למזרחי ולאגודת ישראל**

ישיבת נצרת עילית

טבת תשע"ה

4	פתיח קטן על שאלות התקופה
4	אגרות הראיה / כרך א / קלב
4	אגרות הראיה / כרך א / קלט
5	אגרות הראיה / כרך א / קע
6	אגרות הראיה / כרך א / רעד
6	פתח לשאלת היחס בין רבנות לפוליטיקה
6	מאמרי הראי"ה - כבוד הרבנות
7	תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף לו עמוד א
8	יד רמ"ה מסכת סנהדרין דף לו עמוד א
8	עין איה / שבת ב / פרק עשירי / יא
8	אגרות הראי"ה לאגודת ישראל ולמזרחי
8	אגרות הראיה / כרך ב / תכז
10	אגרות הראיה / כרך ב / תצז
12	אגרות הראיה / כרך ב / תקלד
13	אגרות הראיה / כרך ב / תקמא
15	אגרות הראיה / כרך ב / תקעא
16	אגרות הראיה / כרך ב / תרעב
17	אגרות הראיה / כרך ג / תתעה
18	אגרות הראיה / כרך ג / תתפ
18	אגרות הראיה / כרך ג / תתפב
20	אגרות הראיה / כרך ג / תתקה
21	אגרות הראיה / כרך ג / תתקכד
22	אגרות הראיה / כרך ג / תתקמו
23	אגרות הראיה / כרך ד / א (אלף)
24	אגרות הראיה / כרך ד / א (אלף)
25	אגרות הראיה / כרך ד / אקכט
25	אגרות הראיה / כרך ד / אקלב
26	אגרות הראיה / כרך ד / אקפב
27	אגרות הראיה / כרך ד / אשכה
27	מאמרי הראיה / חלק א / (מכתב לפועל המזרחי)
28	מאמרי הראיה / חלק א / נאום בוועידה העולמית של המזרחי
29	מה יצא מדגל ירושלים?
29	אגרות הראיה / כרך ד / אקמג
32	אורות / לדגל "ירושלים"

33	נפשי תקשיב שירו / תקותי תחייני
33	סיכום שכולו התחלה
33	ליקוטי הגר"א סוף ספרד"צ:
33	אגרות הראיה / כרך א / מז
34	חדריו / בחבלי גאלה עמ' קעז

45 **ורבים מפריצי עמנו ישובו בתשובה, והסיגים הגמורים יודחו ויתבטלו.**

ומה שנוגע לחלוקה. ודאי מצדנו נעזור כפי היכולת, שלא יותן חלק לכל פריץ ועובר על דת. וכמדומה שעד כה עוד לא הוזז זה היסוד ב"ה. אבל לא ע"ז בנוי הוא יסוד העבודה. הננו סובלים מאותם המואסים בחלוקה יותר ממה שאפשר לסבול מהנזקקים לה. העיקר הוא, שצריך להאיר את האור הפנימי, בין בהרבות לימוד החסידות, בין בכל גזי סתרי תורה, על דרך העבודה ועל דרך ההשכלה, כדי שיהי האור האלקי גלוי בעולם, ואז יהי ידים לכל התיקונים.

מפני טרדתי לא אוכל להאריך כעת. אחתום ברב ברכה, כנה"י ונפש דוש"ת מקודש,

60 הק' אברהם יצחק ה"ק

אגרות הראיה / כרך א / קלט

65 ב"ה, עה"ק יפו ת"ו, ד"א אייר תרס"ח.

שלו' וברכה אין קץ לכבוד האגודה היקרה "קהלת יעקב" ולכל מסעדיה, ברכת עולמים.

70 ברק אור של שמחה פרץ אל לבבי למראה החוברת, אשר הואלתם בטובכם לשלחה אלי, בשביל החפץ הנכבד לבדו, מטרתכם הקדושה כשהיא לעצמה ג"כ הנכם ראויים לתודה ולברכה מכל אוהב לראות בטוב ד' בארץ חיים. הנני חפץ- לקוות, שכל גדולי ישראל, מקרוב ומרחוק, יתנו לכם יד. הגיע הזמן, אחים יקרים. 75 שכל החרדים באמת לאהבת שם ד', והמיחלים לאור דברי קדשו על אדמת הקודש, יצאו חוצץ לכבש את העולם המעשי שבאה"ק, לא בתגרות ובמריבות, לא בדברים שוללים כ"א בפעולות חיוביות, לבנות ולכוון מקורות לפרנסה ולכלכלה, ע"י עבודה ובנין, לרוב בני תורה ביחוד, אשד רק באופן זה יוכלו להשאר היותר מצויינים והראויים להיות גדולי הדור להיות 80 קבועים באהלה של תורה בהרחבת דעת ורב כשרון וחכמת אמת, והחיל כולו אשר נגע ד' בלבבם יתרום כבודם וערכם, וארחות חייהם, המבוססים על יסוד התורה ואמונת אמן באחיזה של בנין עולם והרחבת הישוב המעשי בארץ הקודש, יהיו למופת לכל המון אחינו המתנחלים בישוב החדש מיד ולדורות. וכל אשד 85 תוסיף החריצות המעשית, ועמה ההצלחה בברכת ד' על הולכי בדרכיו, בהיותם ג"כ עמוסים בדרך ארץ ויגיע כפים, המנעימים את החיים ומבריאים את הגוף ואת הנשמה ביחד, כן תוסיף הפעולה הרוממה הזאת להרחיב את חוגה ולאגד את משמרת ד'

אגרות הראיה / כרך א / קלב
ב"ה, עה"ק יפו ת"ו, כ"ב ניסן תרס"ח.

5 שלו' וברכה לכבוד הרה"ג המפורסם בתו"י וחסידות מוהר"ח אלעזר הכהן שליט"א ביחאווסקי.

10 מכתבו היקרי הכתוב בלבת אש נקודת לב ישראל הפנימית, הגיעני. והנה אף שאני מוכן תמיד להיות חבר ליראי ד' לכל אשר יפנו, לחזק קדושת תוה"ק וביחוד פה אה"ק, מ"מ הנני מוצא לחובה להעיר את לב העוסקים במלאכת שמים, ששימו את הדעת נר לרגלם, ו"גדולה דעה שנתנה בין שתי אותיות". ידע כת"ר, שרק חלק אחד קטן מאד יהי אפשר לדמות לתקן ע"י אותם האמצעים שכבודו חושב, ע"י עזרת הממשלה, **אבל העיקר תלוי בענינים יותר עקריים. הירידה באה לא מפני שלא מיחו רבנן על בתי הכופרים, המחריבים את אה"ק ברוחניות ובחומריות, כ"א מפני שרק מיחו ולא עוד.**

20 **אם אבא להציע אפילו חלק קטן ממחשבות הלב הישר בזה, ימעטו גוילים. אבל מעט מהרבה אציגה לפני לב טהור שכמותו יב"י.**

25 אני רואה, שעיקר מניעת ההצלחה, בכל מה שעושים לחזק את היהדות, ומעמדם של ישראל בכל, הוא מפני שנזנח האור האלקי, נזנח לגמרי מן הלב והמח. הכל פונים עכשו רק לתקן את ה"פראסטע פרומקייט", כאילו יהי אפשר להחיות את העולם בגוף בלא נשמה. הנני מוכרח לומר לכ' שאפילו החסידות, שכל יסוד הוייתה בעולם הי' להאיר את האור האלקי בעשירות ובזריחה מבהקת בכל לב וכל מח, שנתה את טעמה, והיא הולכת עכשו רק בדרך החרדות הפשוטה, עד שאין בינה ובין המתנגדות מאומה. ע"כ סר אור החסד מתוך הלב, וכל הפנים הנם נזעמים ומלאים דינים תקיפים, קשים ועצובים, ע"כ הכל נופל. כל אלה הדברים המעשיים, שכת"ר חושב, ימצאו מקום, לפעמים יהי' נכון להגן בכח נגד הפסולת היותר גרועה של ע"ר, אשר התעוררו בימינו, ימי עקבא דמשיחא, אבל לא בזה תלוי הנצחון. העיקר הוא שנתאגד אגודה אחת להזריח את האור האלקי בעולם, בחכמה בתבונה ובדעת, ולחזק ישיבות בחו"ל וביותר באה"ק שיהיו הענינים האלקיים נלמדים בהן בקביעות ובשכל רחב, 40 טהור וצלול, ולקחת תחת ידינו את החלק המעשי של ישוב אה"ק, ליסד מוסדות ולא רק של נדבות עולמיות, כ"א של עסקים ושל אומניות, תחת יד יודעי שם ד' ב"ה ואוהבי שמו באמת. ותיכף כשנרים זה הנס יותש כחה של הרשעה באה"ק, ויתקלס עילאה, וכל מה שנוסיף פעולות יהי' הענין הולך ומאיר,

בהליכות החיים של תורה ומצוה עם תחיית האומה, המעשית על ארץ חמדתנו, עוזה הוא באמת יסוד הצמחת קרן ישועה לבית ישראל.

5 ע"כ אחים אהובים, חזקו ואמצו את הדגל הקדוש הרם והנשא, של חפץ בנין אה"ק בפועל, על יסוד אהבת התורה והמצוה והרחבת גבולם בחיים המעשיים של ארץ ישראל, המתרחבת והולכת לעינינו, את דגל קודש זה אל תעזבו, הרעיון הנצחי הזה, הנובע ממקור חי העולמים ב"ה, יתן לכם עז ועצמה, למען תגיעו למטרתכם הקדושה אשר גם אם יהיה ראשיתה מצער יש תקוה שאחריתה ישגה מאד.

15 אחיכם המברך אתכם בכל לב בתחיית רוח וחיים של חילוץ עצמות, למען נחלת ד' גאון יעקב אשר נאהב סלה, הק' אברהם יצחק הכהן קוק הני"ל,

אגרות הראיה / כרך א / קע

(אל עורך ה"חבצלת")

20 ב"ה, עה"ק יפו ת"י, י"ד חשוון תרס"ט.
עורך נכבד ואהוב, שלוי וברכה.
הנני נזקק בזה לבאר בעתונך היקר דברים אחדים, אשר אבקש מכבוד הדרתך שתשימם בו בלשוני:

25 מטרת החינוך היא להכשיר את האדם לצורתו המתוקנת, שהנקודה המרכזית שבה היא לעשותו טוב וישר. מאז אשר החל אברהם אבינו לקרא בשם ד', היתה לנו לנחלה, כי כל מה שתהיה מושרשת בלבו של אדם יותר הקריאה בשם ד', כן יגדל טובו וישרו, ויהיה יותר מאושר לעצמו ולחברה כולה.

30 כנסת ישראל נתיחדה מכל האומות להרים ברמה את הדגל של החלטה זאת בעולם, שהטוב והיושר של האדם היא התכלית היותר נשגבה שלו, ושהקריאה בשם ד' והשרשת ידיעה זו היא ההכשרה היותר בטוחה למגמה זו, עד שהמגמה וההכשר הנם דבר אחד ולא יתפרדו. וכאשר לתכלית השרשת הקריאה בשם ד' בלב ונפש, ביחיד ובאומה בכללה, דרוש תלמוד קבוע, משחר טל הילדות של האדם, על כן לקח מקום בראש החינוך הישראלי תלמוד תורה, - ודוקא תלמוד תורה ולא ידיעות אחרות, שאין מטרתן כ"א להכשיר את האדם למלחמת החיים, ולא לעשותו

85 טוב וישר לפני ד' ואדם. זאת היא הדרך העתיקה, אשר בה הלכו אבותינו מעולם, וע"פ דרך זה נשמר שם ישראל בכלל, והצליחו גם עשו פרי, שיצאו מגדולי הדורות המצויינים מאורי אור בעד האומה ובעד כל העולם כולו. הכשרת האדם למלחמת החיים נחשבה בנו תמיד למדרגה השניה של צדדי החינוך, ולא עצם מטרתו. ברבות הימים עברו על ראשו גלי הזמן, ועם ישיבתנו בארצות הגויים, אשר המטרה הראשית של חנוכם אינה כ"א

ההכשרה של האדם למלחמת החיים, והדרישה של הטוב והיושר, - וק"ו הקריאה בשם ד', שהיא הבסיס שלה, - גם אחר שספגו מעט מזה אל תוכה על ידי צנורותינו, נחשבו בכל זאת לטפל נגד ההכשר אל החיים החמריים ומלחמתם, - חדר גם בנו רוח כזה.

50 ורבים מאד הם לדאבונו, אשר שכחו את צורת החינוך העקרית שלנו, וישכחו מבתי לימודיהם את הראשיות של מטרת היושר והטוב ואת הקריאה בשם ד' הקשורה בה, ויטביעו את חותם החינוך כולו רק על הכשרת החיים הזמניים, במלחמתם ותאותיהם. האומה בכללה חשה וגדוליה הכירו את הסכנה הצפויה מזיוף חותמנו זה. ולשם דגל מלחמה נקבע, בחזקת-יד ובמסירות-נפש, נגד כל גלי הזמן, חותם צר על בתי החינוך העתיקים, שיהיו מיוחדים רק לרוח ישראל ומטרתו המיוחדת, והטפל של מלחמת החיים יבוקש מן הצד, באופן אשר יודע כי יש הבדל בין קדש לחול. הידיעה הברורה, שנצח ישראל לא ישקר, וכי למרות כל צרכי הזמנים, המשתנים ומתחדשים, היסוד הראשי קבוע הוא ועומד: מלכות ד' וממשלתו, הכשרת האדם והאומה ללכת בדרכיו, המושפעת מהחינוך היסודי, המיוחד בלא שום שיתוף, רק לתלמוד תורה, זהו עומד לעד. "מלכותך מלכות כל עולמים, וממשלתך בכל דור ודור".

65 מוסדות עתיקים ממין זה יש לנו בגולה ע"י רועי ישראל, גאוני וצדיקי הדורות, וביותר באה"ק, - מקום-המבצר לרוח עמנו היסודי לעד, - ובהם נתפאר סלה

70 גם אלה אשר החיים הכבידו עליהם את אכפס, והם מרגישים לחץ כבד ברוחם מדאגת החיים הזמניים של בניהם, והרשו להם לצרף לתכונת החינוך חול אל הקודש, אל נא ישכחו, כי צירוף זה צריך שמירה גדולה, שלא יבא הדבר לידי זיוף המטבע החינוכית שלנו בכלל, וזה צריך בכל מקום להיות משונן וניכר, ויותר מכל באה"ק, אשר בה צריך להשתכלל רוחנו העקרי, בצורתו המיוחדת לנו, השונה מכל העם אשר על פני האדמה. אל נא ישכחו, כי לא שפות זרות, לא לימודים שמגמתם היא הכשרות חומריות, יצאו ביחוד מציון, - אלא "כי מציון תצא תורה ודבר ד' מירושלים".

80 כשיהיו דברים הללו חרותים על לבם של האחרונים הללו, נוכל בטח לקוות כי לא ירחיקו ללכת, וגם בניהם יהיו שתולים בחצרות ד', "והקדישו את קדוש יעקב ואת אלהי ישראל יעריצו". זאת היתה כונתי בשיחה הקטנה, אשר הבעתי אותה בעת שמחת תורתנו הקדושה, בבית המדרש הגדול, להמוסד הקדוש "שערי תורה", שהראוני שהובאה בעתונך היקר, נומר.

85 ידיו מוקיר ערכו ורוצה פועל ידיו באהבה,

ב"ה, עה"ק יפו ת"ו, ח' אד"ר תרע"ו.

שלו' וברכה לכבוד ידי"נ הרב הגאון החו"ב אוצר תוי"ר מו"ה ברוך מאירס שליט"א, האב"ד דעה"ק חיפה ת"ו.

הגיעני מכתבו היקר. בטח הודיעו כבר הר"י בוראק נ"י את אשר דברנו בכללות המצב, ואת אשר חזקתי את ידיו במכתב. יואל די' ההצליח דרכו להקים עדות ד' וחקותיו על ישראל' על אדמת הקודש.

ומה שהעירני כת"ר ידי"נ ע"ד מצב הדת כעת. מה אומד לידידי, מה רבו פצעי לבבי מכללות המצב, שאפס עצור ועזוב, לשא ביד רמה דגל שם ה' ותורתו באה"ק. וככל אשר אשקיע את עצמי ברעיון זה כן לבי הומה וסוער, ולא אמצא דרך ישרה איך להתחיל במעשה כי קשה לי מאד לבא לעמק השוה עם רוב גדולי הזמן, ד' ישמרם, שהם חפצים ללכה רק במסלול הישן, להתרחק מכל כשרון ומכל תנועה של חיים מה שהוא לדעתי ברור נגד דרך ד' לגמרי, ובזה נותנים יד לפריצים ומחזיקים ידי מרעים, ואוי לנו מענותנותם של אלה, אע"פ שכוונתם רצויה.

ואין לי דרך אחר כ"א לחזק את ידי החינוך הנותן חלק לידיעות העולם והחיים, והמדריך את הילדים ברוח צהלת החיים, בעז' ואמץ לב, ובנקיון וסלסול הגון, שכל אלה כשהם מצטרפים אל הדרכת התורה ויראת שמים של אמת, מעטרים הם אותה ומאמצים את חילה, וסוף כל סוף מלאך רע בע"כ יענה אמן, ומה אעשה שבדרך זו, שאין לי כל ספק שרק בה אנו צריכים ללכת, הנני נתון בסבך המלחמה מימין ומשמאל. אמנם תקותי לשמו ית"ש, שיחזקני לשאת ברמה את דגל האמת, למען יצדק קודש.

ודע ידידי שכל העניינים הגדולים הם תלויים זה בזה, כי מתוך שאין רוב הלומדים, אפילו הגדולים שבדור, משימים לבם להיות גדולים בהלכות יראת שמים, בהרחבה גדולה הראויה למנהיגי הדור, על כן אין כחם יפה ללכת בשבילים חדשים הראויים לפי הזמן, ולכוונם כלפי הקודש, והם אנוסים לפי דעתם לעמוד על הנקודה של הסגנון הישן, בלי לקחת כל נקודה טובה מהדרכים החדשים, לתקן על ידם את מעמד הדור, ובשום אופן לא ירצו לתן תודה, שמקצוע עקרי, שהוא כולל כל התורה וכל האמונה כולה, הוא עזוב מהם, ושבשביל כך הננו מגששים בצהרים, כאשר יגשש העור באפלה. ועל כן הולך ההמון ותועה, הולך ומתפקר, והם אינם אשמים כלל, כיון שאין מי שיראה להם דרך ישרה, בחיבור קדושת ההורה והאמונה, עם החיים, הולכים הם ומתפקרים. אע"פ שיש בהם כמה ניצוצות של טוב, וכמה עדינות נפש, ומהם רבים החפצים בכל לבם בישועתם של ישראל, ובתחיית ארצנו הקדושה, שאיך ששפלה תהיה הבנתם בזה, עומדת היא הכוונה על יסוד קדוש, מפני שישועתם של ישראל היא באמת כוללת כל מדת הקודש שבעולם. וכל אשר נראה פנים יותר להשכיל לדון לכף זכות אפילו את החייב שבחייבים, אם רק

אינו רוצה להיות נפרד מכלל האומה, להיות נוסף על שונאינו, וכל אשר נצרך אל החינוך כל מדה טובה, ונלמד את בנינו את הלימודים הנותנים פרנסה וכבוד לאדם, מצורף אל התורה. יתחזק ויוסף אומץ יסודה של תורה. אבל עם מי נדבר, מי יסכים לי, מי ירצה להפקיר את כבודו, בשביל כבוד השי"ת ותורתו וקדושת ארץ חמדתו. נקוה כי למענו ית' יעש, ויתן בלבב כל חכמי תורה להבין דרך ד' הטהורה, ויושע ישראל ויהודה במהרה. והי' ז"ש, כנה"י ונפש ידי"ע דושי"ת באה"ר, מצפה לתשועת ד', הק' אברהם יצחק ה"ק

פתח לשאלת היחס בין רבנות לפוליטיקה

מאמרי הראי"ה - כבוד הרבנות

אם שאלת כבוד הרבנות היא שאלה חשובה בחיינו הכלליים, גם בארצות הגולה ובכל הזמנים על אחת כמה וכמה כי שאלה זו דורשת תשומת לב מיוחדת פה בארצנו ובימינו. בזמננו זה ובתקופה זו שאנו חיים בה, ימי התסיסה של התחיה הלאומית, הרי שאלת הרבנות היא ממש שאלת החיים לאומית. אין אנו יכולים לצייר לנו אופן של תחיה לאומית גמורה ומתוקנת בארצנו, אם זה החלק החשוב של העבודה הלאומית המסור בידי הרבנות לא ישוכלל ולא ישופר על ידי תחיה מכרת. ותחית הרבנות, זאת אומרת: החזרת כבוד הרבנות הלא זהו הד קול הנבואה המובטחת: "ואשיבה שופטיך כבראשונה ויועיצך כבתחלה" (ישעיה א, כ"ו). הרבה פנים יש להרבנות, וכולם צריכים שפור ותקון בסדרי התחיה הלאומית ההולכים ומתפתחים לפנינו. דלדול כבוד הרבנות גרם הרבה לדלדולה של האומה בחומר וברוח, והוא שגורם גם עכשו להכבדת חבלי התחיה שלנו. הרבנות, זה הכח הרוחני הגדול, זה הכח החשוב אשר יצר תמיד את דעת הקהל בישראל, זה הכח הנעלה שהחזיק את נשמת האומה ועורר אותה לחיים לאומיים שלמים ומתוקנים נפגעה הרבה והשפעתה נחלשה בתקופתנו האחרונה, ודבר זה השפיע לרעה על כל מהלך החיים הכלליים שלנו. עכשיו כשחפצים אנו מחדש לסדר את עניני החיים הלאומיים שלנו ולתקנם תקון גמור, מוכרחים אנו להכניס תקון חודר ועמוק גם בחיי הרבנות בארץ ישראל. להחיות מחדש את הכח הרוחני החיוני הזה עד שיהיה לכח פועל מסודר, לכח משפיע חשוב על כל מהלך התחיה הלאומית. ענפי הרבנות בישראל שונים הם לפי מחלקותיהם. בראשונה: הרבנות מצד עצמה, כלומר: ההשפעה האישית של הרבנות על חיי הצבור מצד ערכו של האיש הנבחר או הממונה למשרה כבודה אחראית זו, מצד מנויו בתור בעל בעמיו ומצד השפעתו על החיים הצבוריים בתור כח מנהל ומשפיע. אחרי ההשפעה באה ההוראה, הדיינות, הדרשנות, ההשכלה, הספרות כל אלה התנאים החשובים שעל פי המהלך העתיק היה כל זה כלול בתוך אותה

50
55

15
20
25
65
70

75
80
85

ה' מוכרחת להיות מתפשטת על כל החיים, מבלי לתת מקום להצבור לחשוב כי הרבנות היא רק חלקו של איזה סוג מיוחד. נחלתה של איזו מפלגה מיוחדת. הרבנים צריכים לדעת כי עבודת התחיה הרוחנית של האומה בעצם אמתתה בידם היא נתונה והם חייבים למלאותה אמונה, צריכים הם לדעת כי אין לנו שום מפלגה באומה שאיננה זקוקה להשפעה ושאינו באפשרותה לקבל השפעה, וכי גם בחוגים היותר רחוקים ברעיון ובמעשה מהתכונה הדתית, יכולים אנו, במדה ידועה, להשפיע השפעה של כבוד ושל חבה לדת ולאמונה, אם רק נדע להשתמש באמצעים הגונים ומוכשרים לפי הדור. ההשכלה הרבנית מוכרחת להתגדל בתוכיותה, לא על פי הנוסחא של השכלה חיזונית המזקת יותר ממה שהיא מועילה, אלא על ידי השכלה פנימית ברוחניותה של תורתנו, בדעות, בחזון ובשירה; הספרות מוכרחת להעשות כלי מחזיק ברכה בידי הרבנות, לצקת על ידה את רוחה על הדור הצעיר, על הבנים ועל הבנות, על בני העליה ועל ההמון כאחד. העבודה לתחית האומה בארצה מצד הקודש שבה והסיוע מצד הרבנות לכל דבר מעשי כללי שיש בו משום תקון של צבור באמונת רוח ואהבת אמת תגלה ותפרסם את הוד קדושת הרבנות ואת יפעת כבודה, ועוד הפעם ידע ישראל כי אנשי קודש הם רבניו אשר דבר ה' בפייהם. הסדור החברתי של הרבנות מוכרח להיות על ידי ארגון תדירי בכתב ובעל פה, על ידי אסיפות ועתונות, וקשר הדדי תמידי מוכרח להיות להרבנות עם כל כח פועל בחיים בארץ על ידי השתדלות מתמדת לקרב את הלבבות ולהכניס רוח של שלום בין כל הסיעות והמפלגות על ידי רגשות הקודש שהם שוים לכל הנשמה אשר לבית ישראל. סכסוכי המפלגות ונגודיהם צריכים להיות רחוקים מלב הרבנים והם חייבים להביט בעין טובה על הכל, להסתכל רק על חלק הטוב שיש בכל סיעה ובכל מהלך של חיים ולהשפיע על ידי זה רוח של קדושה, של אמונה, של הכרה יהדותית טהורה על כל החיים הכלליים של האומה בחומר וברוח. זוהי התכנית הכללית הדרושה להיות לעינים לכל אלה החפצים בהחזרת כבוד הרבנות ובהגברת השפעתה הרוחנית על כל מהלך התחיה הלאומית המרגשת בימינו ולעינינו. □ התור שנה א. גליון ב' תרפ"א

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף לו עמוד א

"...ואמר רבה בריה דרבא ואיתימא רבי הלל בריה דרבי וולס: מימות משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד. - ולא? הא הוה יהושע! - הוה אלעזר. - והא הוה פנחס! - הוה זקנים. - והא הוה שאול! - הוה שמואל. והא נח נפשיה! - כולחו שניה קאמרינן, - והא הוה דוד! - הוה עירא היאירי. - והא נח נפשיה! - כולחו שניה קאמרינן. - והא הוה שלמה! - הוה שמעי בן גרא. - והא קטליה! - כוליה שניה קאמרינן. - הא הוה חזקיה! - הוה שבא. - והא איקטיל! - כולחו שניה קאמרינן. - והא הוה עזרא! - הוה נחמיה בן חכליה. אמר רב אדא בר אבהו, אף אני אומר: מימות רבי עד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד. -

האישיות המיוחדת של הרבנות, שהיתה כוללת ומקפת את הכל ועל הכל היה חופף הוד הקדושה והאמונה העמוקה בסגולתו האישית של הרב. החיים המסודרים של הקהלות בימים מקדם עזרו גם כן לסדר את הרבנות בסדור מדיני הגון על ידי הרבנות הגלילית, הכללית והראשית. הועידות הארציות השונות הוסיפו כבוד ואומץ לתוכן הרבנות, ונתנו גם כן מקום להופעות חשובות מצד הרבנות בתוך תוכם של החיים המעשיים הצבוריים. ואולם בתקופות האחרונות באו סבות שונות וגרמו להתפוררות הכוחות ולהחלשת הרושם של הרבנות בחיינו הכלליים. החסידות הבליטה אמנם את יסוד הקדושה של הרבנות, אותה הרבנות המיוחדת לה והמקודשת אצלה, אבל לא השתדלה לעזור להתפשטות הוד קדושה זו על הרבנות בכלליותה. הדיינות נעשתה בזמן האחרון למין פקידות שחציה חלונית; ההוראה ירדה מכבודה ונעשתה לכלי שמוש ארעי לנצרכים ולנזקקים לה; הדרשות נמסרה למגידים, אשר מחוסר הרגשת אחריות ומחסרון תפיסת מקום הגון בחיי הצבור אזלה ונתדלדלה; הספרות וההשכלה הלאומית נעשו לדברים של חולין והופקעו לגמרי מחיי הקודש ומיסודה של הרבנות. ההתאגדות הצבורית נתבטלה ועמה נתק כל קשר בין האישים המשמשים בקודש וברבנות. וכה הלכה הרבנות ונתדלדלה ואתה יחד ירד גם כבוד התורה, וההכרה הלאומית האמיתית, המקורית אף היא הלכה ונחלשה. לירידת כבוד הרבנות גרמה הרבה ההתפוררות לסיעות ולמפלגות, כמו: חסידות, מתנגדות, השכלה, ציונות וכדומה. הרבנים נסחבו על פי רוב בזרם של איזו סיעה ומפלגה, ובמקום שהיה ראוי להרבנות להתרומם מעל לכל המפלגות ולהראות גלוי לכל, כי הרבנים בתור נושאי דגל הקודש מורים דרך ה', הם, כטל מאת ה', משתדלים להשפיע על הכל ולהחזיק במעוז האחדות הכללית של האומה תחת זאת נעשו גם הם עצמם מוסגרים בתוך מסגרת צרה של סיעה פלונית או מפלגה אלמונית, ומכונסים בתוך הקטנות המפלגתית, עם כל חסרונותיה ומגרעותיה. ובשעה גדולה זו שאנו היים בה, מחוייבים אנחנו להתנער למצער פה בארץ תחיתנו מכל האבק הגדול אשר הרביצה הגלות על הרבנות; עכשיו מחוייבים אנו לאחד עוד הפעם כבשנים קדמוניות את כל הסגולות שברבנות, לאחדן עד כמה שיד הרבנות בעצמה מגעת, ולדרוש גם מאת הצבור העברי לעזור לנו בשפור הרבנות ובאחודה ושכלולה. הממשלה ארץ הישראלית, שהופקדה בחסד העליון בידינו כל כך אמונות בידי אחינו הנציב העליון גם היא צריכה מצדה לעזור לשכלול הרבנות ולבסוסה, לרומם את הערך האישי של הרבנות למצער באותה המדה ובאותה הצורה המכובדת שכל כהני הדתות האחרות מתכבדים בה בחוג צבורם הם. הכוחות הסגוליים והממשיים של הדיינות, ההוראה, הדרשות, ההשכלה והספרות מוכרחים להתאחד בידי הרבנות בתור אגודה אחת. הרבנים צריכים לעמוד על מרום הפסגה של תחית האומה ולהיות עמלים עם הצבור בכל פנות החיים של הבנין ושל היצירה הלאומית; ההשפעה של דבר

ולא? והא הוה הונא בר נתן! - הונא בר נתן מיכף הוה כייף ליה לרב אשיי

יד רמ"ה מסכת סנהדרין דף לו עמוד א

מימות משה ועד רבינו לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד כלומר לא מצינו מי שהיה גדול יותר מכל בני דורו בין בתורה בין בגדולה כגון משה רבינו שהיה גדול ואין בישראל כמותו לא בחכמה ולא במלכות וכן רבינו הקדוש היה גדול ולא היה בדורו כמוהו לא בחכמה ולא בנשיאות... וכו'

10 עין איה / שבת ב / פרק עשירי / יא.

עשיר [דכתוב], "פסל לך", משלך. האפשרות של הפעלה בחיים החברתיים במדה רחבה היא קשורה עם העושר. בזמן שהעולם עומד בכל כליל שלמותו, אינו תופס מקום מיוחד והוא מובלע בהמון השפעים של הרשמים הרוחניים הנשגבים, עד שאינו עולה בשם. בירידת העולם ממעמד הלוחות הראשונות אל המעמד של הלוחות השניות ע"י חטא העגל, כבר נרמז שהעושר הוא מוכרח לבא בתור תפקיד ניכר, להתלוות עם הכשרון העליון של המנהיג הכללי, ונרשם בשביל כך בתור בית אב ללמד על הכלל כולו, "פסל לך", משלך. וזוהו בא העושר הרשום אחר כך בדורות להיות סעד לתורה, "עטרת חכמים עשרם". מימות משה עד רבי ומימות רבי עד רב אשי, לא מצאנו תורה וגדולה במקום אחד. והגדולה הזאת היא גדולה פנימית, המעמדת את המנהיג על מעמד עליון בחיים ומגלה את אופיו הפנימי, להיות עומד בנסיון העושר בהשתמשו בו להתפקיד היותר קדוש של העלאת הכלל כולו. ויהיה העושר מבסס את היסוד הרוחני, כדרך המחצב של הלוחות השניות שהחזיק את מכתב אלהים שהיה חרות וכתוב עליהם, אחרי אשר נתפסלו בערכם החומרי, ע"י ברכת העושר של משה, "פסל לך", משלך.

30 אגרות הראי"ה לאגודת ישראל ולמזרחי

אגרות הראי"ה / כרך ב / תכז

בי"ה, עה"ק יפו ת"י, ד"ה אייר תרע"ב.

להוד קדושת הדרת כבוד הכנסת הגדולה "אגדת ישראל"¹, שלוי וברכה מקודש.

מכתם-קדשם העיר בקרבי רוח לקיבוץ המון מחשבות פזורות מאז, אשר אם מצאה ידי לבא לאסיפתם הנהדרה אולי הייתי מרציאם לפני הדר"ג, אחרי הרשיון אשר אקוה שהיה ניתן לי

¹ אגודת ישראל נוסדה בוועידת קטוביץ ביא' סיוון תרע"ב לאחר אסיפת פרנקפורט בסתיו של שנת תרע"ב. נראה כי זהו מכתבו של הרב זצ"ל לקראת הוועידה. ד.ס.

מהוד כבודם, לחוות את דעתי חות השקפותי בכלליות על חוג מפעלם הרחב. אמנם כעת, אשר ליום הנועד לאסיפה הראשונה הוא דבר שאי-אפשר לי לחשוב ע"ד באי, אתכבד לתן פה במכתב ריש מלין.

40 נכבד מאד הוא דבר הקריאה להתעודדות האומה בכללה. הפתגם "כלל ישראל", ההולך ונכפל במכתבם הקדוש, אות הוא, שגדולי הדור, גאוני התורה וצדיקי הזמן, עומדים הם על הבסיס של אחדות האומה כולה. ובוהו אנו רואים יד די לטובה על עמו, שאחרי אשר עברו ימים רבים, של התגדריות מיוחדות, למפלגות ואגודות, שכל אחת דאגה רק לבצרונה, באים ימים של התעוררות לאחדות כללית, המאספת על דגלה את כל האומה כולה. ימים רבים ישבתי משמים, מתוך הצער הגדול, שפצע את לבבי יום יום, מאשר שמעתי את הד קולם של שלמי-אמוני-ישראל בתקופתנו האחרונה, שהוא יוצא בצביון הראוי לצאת מתוך חצצרה קטנה של מפלגה פרטית אחת, מה שלא היה זה מימי עולם. וב"ה שהרבה הוקל מכאובי על-ידי הד קול קדשם, ההולך בעז, שאינו מדבר בשם ולשם מפלגה וכתה מיוחדת, כ"א לדרישת הטוב של כללות האומה, לכל רחבה עמקה והקפה של מובן המלה.

60 התולדה המתחייבת לצאת מתוך מחשבתם הרחבה והקדושה הכללית הנ"ל, היא הקריאה לשימת-הלב-והעין היותר חודרת לפינת-יקרתנו, לארץ-ישראל, וזה ג"כ באופן כללי, כלומר לארץ-ישראל כולה בכל מובני ישוביה, הישן והחדש, הרוחני והחמרי, לכל צדדיו.

65 ועתה, רבותי הגדולים, תרשוני לומר לפניכם דברים אחדים ממה שלמדתוני.

70 כשנבא למצות את מדותינו, לעמוד על בירורם של דברים, מצד חידוש זה היוצא מתוך דברי קדשם, נמצינו למדין, ששלמי-אמוני-ישראל, החרדים אל די אלהי ישראל ואל דבר קדשו, או כמו שמבטאים היום בביטוי בלתי מוצלח: "המפלגה האורתודוכסית" שבאומה, התחילו להוציא אל הפועל את ההכרה הפנימית הגנוזה עמוק במעמקי נשמתם שהם אינם מפלגה אחת של האומה, שאין עליה לדאוג כ"א לשלומה, החמרי והרוחני, אלא שהם הנם כללות האומה כולה, והדאגה העיקרית המקננת בלבם היא הדאגה לשלום האומה ולישועתה הכללית. ומתוך הידיעה הברורה שהם יודעים, שהם הנם נושאי הנשמה של האומה, הדבקים בכל עז במקור-חייה, הנותן לה את ערובת קיומה, ובטחון תקות עולמים שלה, הם שואפים בגלל-זה, לשפוך מרוח-החיים שבקרבם על כל פלגות האומה.

מעתה, תחת התפרדות של מיני יהדיות חלוקות, לפי הממלכות של הגליות ולפי ההשפעות השונות של הגורמים הרוחניים

והחמריים, שעברו עלינו בגלות החיל הזה, הננו שבים ליהדות אחת כללית, גדולה ומקפת, הראויה לגוי אחד בארץ, כימי עולם.

וכיון שאנו עומדים על בסיס נאמן זה, הרי דאגתנו למטרת פעולותינו הולכת היא ומקפת את כל עניני האומה לכל פלגותיה. כעת כבר אי-אפשר לנו לומר, שיש איזה ענין הנעשה בכל מרחבי האומה שאנו בני-חורין מלשום עליו לב, ושאנו רשאים להתיחס אליו בשוויון-נפש, מבלי להשתדל בהטבתו כמה שיעלה בידינו, הרבה או גם מעט,

50 רעיון כללי זה, נס האחדות, הוא מוכרח להיות לפי-זה הכח הנותן נשמת- חיים בהפרוגומה, המעשית והעיונית, שלנו.

כאן אנו כוללים כבר כאחד שני זרמי-רוח, שמבלעדי המחשבה הרוממה אשר הגה רוח קדשם, במכתבם הבהיר, היו עומדים במצב של שני הפכים שאינם יכולים להתאחד: הקנאה הקדושה, קנאת ד' ותורתו וכל קודש, המאזרת כח וחיל ונותנת רוח גבורה ואומץ-לבב לכל הזוכים לה בטהרתה, - והסבלנות המתונה, המלאה רוח-חסד ודרכי- שלום, המושכת חוט של חן ונעם על כל טהורי-לבב החנוניים בה. קנאה גדולה אהנו מקנאים לדגל שם ד', למקור רוח החיים, אשר החיה ומחיה ואשר יחיה את האומה עדי עד, אור תורה ונר מצוה חיינו ואורך ימינו. ומתוך האהבה העמוקה ההעליונה, שאנו אוהבים את עמנו הגוי כולו, ואנו חרדים בכל לב לגורלו ועתידו, הננו שואפים לתן את רוח ד' על כל צאצאיו, ומתוך-כך יש לנו כח-סבל גדול מאד, לבא במשא-ומתן עם כל פלגות עמנו ועם כל יחידי, לתמוך בכל ענין שהוא מסבב אימוץ-ידיים ועז-רוח לישראל, לחזק ידיים רפות לכל פועל טוב לאומה, ועם זה להשפיע מרוח-החיים אשר באוצר- החיים אשד עמנו, בכל מדה האפשרית, על כל יחיד ועל כל סיעה.

והחמריים, שעברו עלינו בגלות החיל הזה, הננו שבים ליהדות אחת כללית, גדולה ומקפת, הראויה לגוי אחד בארץ, כימי עולם.

וכיון שאנו עומדים על בסיס נאמן זה, הרי דאגתנו למטרת פעולותינו הולכת היא ומקפת את כל עניני האומה לכל פלגותיה. כעת כבר אי-אפשר לנו לומר, שיש איזה ענין הנעשה בכל מרחבי האומה שאנו בני-חורין מלשום עליו לב, ושאנו רשאים להתיחס אליו בשוויון-נפש, מבלי להשתדל בהטבתו כמה שיעלה בידינו, הרבה או גם מעט,

50 רעיון כללי זה, נס האחדות, הוא מוכרח להיות לפי-זה הכח הנותן נשמת- חיים בהפרוגומה, המעשית והעיונית, שלנו.

כאן אנו כוללים כבר כאחד שני זרמי-רוח, שמבלעדי המחשבה הרוממה אשר הגה רוח קדשם, במכתבם הבהיר, היו עומדים במצב של שני הפכים שאינם יכולים להתאחד: הקנאה הקדושה, קנאת ד' ותורתו וכל קודש, המאזרת כח וחיל ונותנת רוח גבורה ואומץ-לבב לכל הזוכים לה בטהרתה, - והסבלנות המתונה, המלאה רוח-חסד ודרכי- שלום, המושכת חוט של חן ונעם על כל טהורי-לבב החנוניים בה. קנאה גדולה אהנו מקנאים לדגל שם ד', למקור רוח החיים, אשר החיה ומחיה ואשר יחיה את האומה עדי עד, אור תורה ונר מצוה חיינו ואורך ימינו. ומתוך האהבה העמוקה ההעליונה, שאנו אוהבים את עמנו הגוי כולו, ואנו חרדים בכל לב לגורלו ועתידו, הננו שואפים לתן את רוח ד' על כל צאצאיו, ומתוך-כך יש לנו כח-סבל גדול מאד, לבא במשא-ומתן עם כל פלגות עמנו ועם כל יחידי, לתמוך בכל ענין שהוא מסבב אימוץ-ידיים ועז-רוח לישראל, לחזק ידיים רפות לכל פועל טוב לאומה, ועם זה להשפיע מרוח-החיים אשר באוצר- החיים אשד עמנו, בכל מדה האפשרית, על כל יחיד ועל כל סיעה.

מובן הדבר, שכדי להיות מוכנים לעבודה כללית זו הרינו צריכים לאימוץ פנימי ותיקון סדר נכון בהנהגתם של הענינים המסורים כולם תחת ידינו, כדי שיהיה רוחנו כ"כ אמיץ ומלא עז-ד', עד כדי שיהיה ראוי להיות כח פועל חזק, ודבר ד' אשר בפינו יהיה כאש מצרף וכפטיש יפוצץ סלע".

הכח השלישי, הוא הכח החילוני לגמרי, המנער את חצנו מכל קודש, המשים את לבו רק לצרכי החיים הזמניים, של היחידים ושל הכלל, ומתוך שאיפה זו הוא מיסד את מוסדיו, ואת בתי ספריו וארחות חינוכו. מובן הדבר שהסחת דעה זו מן הקודש, איננה נשאררת רק פעולה בלתי-מחייבת, כי-אם שוללת היא ומחרבת, כפי ערך התפשטותה וכיבושיה את איתן חיי הקודש, ונוטלת את זיו החיים של אור ד' וקדושת תורתו, מהמון גדול על האומה, ההולכת ומתישבת בא"י. אבל אין לכחד, שעם כל זה יש גם כאן תוכן גדול של חיים, אהבה לאומית חזקה ושאיפה ברורה ואמיצה לגדל את הישוב המעשי בא"י, לאמץ את רוח הדור להיות הולך ומתקשר לאדך ולאומה, ברוח לאומי-היסטורי, שעם כל נכריותו. גנוז בו ניצוץ קודש חזק מאד, הראוי להתעלות ע"י טיפוח של ידיים אמונות.

וכדוגמתם של מוסדות החנוך, המחולקים לפי שלשת הכחות הני"ל, הנם ג"כ המוסדים המעשיים, מוסדי העבודה והחסד, וכך המה ג"כ המוסדים הספרותיים, שלפרט אותם לפרטיהם, ולהעמיד את הברור של כל אחד בפרט, אי-אפשר לי במכתב זה, ואין הפרטיות נוגעת כ"כ לעניינינו.

והנה ראש דבר אנכי חושב, שהאגודה צריכה לבא במשא ומתן עם כל בעלי הכחות כולם, העומדים בראש המפעלים והמשפיעים היותר רשומים כולם, כדי לקנות מושג ברור מכל ענין בפרטיות, והעצות צריכות להיות מתחשבות איך לבצר את המעמד של הכח

נשוב לארץ ישראל. כאן אנו מוצאים שלשה כחות יסודיים, שעל כל אחד מהם בפני עצמו בנויים מוסדות של חינוך ושל חסד ועבודה, האחד, הוא הכח העתיק המוחזק בישובנו הקדוש הישן מקדמת זנא, הכנוס הרבה בקדושתו הפנימית הזורה הלאה כל שכלול חדש באיזו צורה שיהיה, האוסר בחדריו וישיבותיו כל שפה זרה, ואפילו שפת הממשלה והמדינה וכל לימוד של חול, אפילו היותר מוכרח בחיים, המנהג את חניכיו בתכסיס חיצוני ישן נושן, ואינו נזקק לשנות בו כל-דהו לפי דרישות החיים החדשים אשר באו לרגלי המון רב של אחינו הבאים ממערב

ה"מזרחי" עומד הוא נכון על ככר התורה, ודבר-ד' נר הוא לרגליו, ואנו כל שלמי אמוני ישראל יודעים אנו ברור, שרק באיכות הקישור הנאמן של האומה בכללה עם תורת-חיים שלנו, תורת ד' תמימה, תלויה היא הצלחת הציוניות והתגברות כחה מיד ולדורות, ובעזיבתה-של-תורה אין תוחלת ותקוה, וכל פרח מוכרח להיות כמק וכל שורש כאבק, - ואיך יוכל "המזרחי" לעבור בשתיקה על חק זה, העוקר את כל משאת-נפשו. ולפי דעתי העניה אין תקנה ל"המזרחי" כי-אם כשידבר בשפה ברורה, שעם כל אהבתו להציוניות בכללה, ושעם כל מה שהמעשים והדעות, הזרים והרחוקים, של רבים מהציונים, לא יוכלו לגרום לו כל נסיגה-לאחור וכל חלישות-כוח מלהרפות עבודתו השקודה על ככר התחיה הלאומית בארץ-אבות ביחוד, בכ"ז על החק המחפיר הזה הוא נלחם בכל כח, ולא ישקוט ולא ינוח עד אשר יורידוהו מעל במת הציוניות, ותחתיו יוחק חק לישראל כמו שהוא באמת, "זכרו לעולם בריתו דבר צוה לאלף דור, אשר כרת את אברהם ושבעתו ליצחק, ויעמידה ליעקב לחק, לישראל ברית-עולם. לאמר לך אתן ארץ כנען חבל נחלתכם". ההתנגדות הנמצאה להחק ההורס הנ"ל מוכרחת היא להיות בולטת מכל פנותיו של " המזרחי". היא צריכה להיות חרותה בתור מוטה קצרה על כל גליון מגליונותיו הרשמיים, היא צריכה להשנות אלפי-אלפים פעם, בכל כנסיה בין חדשה בין ישנה. האמת הנצחית הזאת לא תוכל להפסיק מתעמולתה, עד אשר תעמוד בבטחה על מכונה, שאז הכל יכירוה, ותהי לנחלה לישראל, ואז נוכל בבטחה ללכת על מסילחנו לעסוק בכל המקצועות הכלליים, אשר התוו כבודם במכתבם הנכבד:

א. חיזוק הדת לכל פרטיה. כשאנו מיסדים תחילה את היסוד המוסד, שהציוניות בתור ציוניות היא חייבת לדאוג בעד נשמתה של האומה שתפריח ולא תבול, והנשמה הלאומית חייה תלויים הם בכל התורה כולה, וביחוד ביסודות היותר עיקריים כמו: חנוך הבנים ברוח-אמונים ישראלי, שמירת השבת וקדושתו, תחיית שכנת-הקודש של הנשמה היתירה הנותנת עז ותעצומות לעם, מאכלות כשרות, השומרות את המזג הישראלי על מכונו, המתכנות את רוחו במשקל המכוון להיות קשור ברוחו ובכל חפץ-חייו לעם קדושו, טהרת-המשפחה השותלת את שתיליה מראשית צמחם בתוכן ישראלי פנימי, הספוג כולו מרוח-חיים של קודש ישראל לד', כל אלה יוכלו לבא בתור דרישות חוקיות, שהציוניות עצמה תובעת אותן בחזקה, בהיותה ציוניות אמיתית, ציוניות "מזרחית". אבל רק אז תשא ברמה את דגלה, בזמן שהיא אומרת בקול גדול וגאות-קדש פנימית את אמרתה הנצחית, שהחק האלילי, ש"הציוניות דבר אין לה עם הדת", תועבה היא לישראל, וכל זמן שלא נשים לב בהסכמה אחת, לשאוף לגדיעתה של אשרה זו ועקירת שרשיה, הפורים ראש ולענה, הננו מוכרחים להרגיש לאות בכל מפעלותינו, לחיזוק אמונת-אומן, ורוממות-קרן היהדות הנאמנה, על פני הככר הציוני.

העתיק, ההולך ונחלש, מפני מיעוט סיגולו לסדרי החיים, ואיך להגביל את הארחות של הכח השני המחודש, באופן שילך ויחזק תמיד, ויהיה ג"כ למגדל עז לכח העתיק, לחבבו ולאמצו, ולעזור לשמור את סגולותיו המצויינות המיוחדות בו, ואיך להשפיע גם על הכח השלישי החילוני, למעט כפי האפשרות את ההרסות שהוא מביא בדרכו את מהלכו בזעם, ובאין פנות אל דת וקודש, ולנסות לעורר את רוח קדושת ישראל הטמיר בכל הלבבות. של כל זרע יעקב, באותה המדה האפשרית, בזהירות ובמתינות, בסגנונים שונים, לפי הענינים והמצבים המתחלפים.

אבל בכלל צריכה האגודה הנכבדה והקדושה להכין את כחותיה, להיות מוכנת לעזור לכל, לכל דורש עזרתה ובכל מקום שתמצא שעזרתה החמרית והרוחנית יוכלו להביא אומץ ותועלת. כמותן האגודה את עזרתה, תתן ע"פ אותם התנאים שאינם מתנגדים ליסודי מטרתה העיקרית הכוללת, שהיא טובת האומה השלמה, בצדה הקודש והחול, שיחד כולם הנם קודש קדשים. אצא כעת מאת הדרת-כבודם בתקוה טובה, שדברי המעטים יעוררו את רוח - קדשם לשא-ולתן בהם ויהי נעם ד' עליהם ומעשי-ידיהם יכונן להיות גודרי פרץ ומשובבי נתיבות לשבת.

הברו נושאי כלי ד', ד' עמכם גבורי החיל. ברחשי כבוד ורוממות עמוקים מאד הנני דורש"ת מהררי קודש, בצפיית ישועה משוכן ציון, על עמו ונחלתו. הק' אברהם יצחק הכהן קוק

אגרות הראיה / כרך ב / תצו

ב"ה, עה"ק יפו ת"ו, ד' שבט תרע"ג
לכבוד האגודה ה"מזרחית" הנכבדה, בס"ט-לואיז יצ"ו, שלי' רב וברכה מקודש

סבות רבות עכבוני מהשיב על מכתבם הנכבד, מיום ד"ב תמוז דקיץ העבר, בעתו. ואחר בקשת-הסליחה מהדרת כבודם על אשר אחרתי כ"כ את תשובתי, ועם זה כלולה ג"כ בקשת סליחה על הקיצור, שאני זקוק לקצר גם כעת בתשובתי, מרוב טרדא ועבודה, הנני בא לתוכן מכתבי.

הנני מוצא את עצמי מחוייב להקדים הקדמה כללית, שהנני מעירה בכל פעם שמזדמן לי הדבר לדבר ע"ד ה"מזרחי" וערכו: שיש חק אחד שהוא מחוייב, לדעתי, לחוק על דגלו, שרק על-ידו תופיע עליו אור נשמתו הפנימית, חפשית מכבלי הסתירה המכבידים עליו. החק הזה הוא: שיביע המזרחי בגלוי, שלמרות האמון שהוא מראה תמיד להציוניות הכללית, מצד שיתופו עמה בהמחשבה הלאומית והתגשמות שאיפותיה במעשה, לוחם הוא עם-זה על הסעיף היחידי החקוק בציוניות עוד מטעם הקונגרס הראשון, האומר ש"הציוניות דבר אין לה עם הדת". החק הזה הוא עושה באמת את כל התעמולה ה"מזרחית" פלסתר, שהרי

- השפעה כאלה. ממין זה היא המגמה, של הוצאת חוברות "תרבות ישראל" שישדנו פה, והדברים הולכים להתפתח, אבל הצעדים כבדים הם מפני מיעוט העוזרים. כמה נאה הדבר, שאגודות נכבדות כאגודתכם ישימו לבן למטרות נשגבות כאלה. 50
- ג. ומה שנוגע להעזר שאוכל אנכי בעניי לתן לעבודת אגודתם, הדברים מובנים מתוך דברינו הקודמים. כל מה שהיחש הרוחני שבינינו יגדל בע"ה, הלא נמצא כבר יותר רחב להבעת המחשבות היסודיות, שה"מזרחי" בכלל ואגודתכם הנכבדה בפרט ראויים הם להתחשב עמהן. ומה שנוגע למעשה מובן הדבר שהמקום גורם לי, ב"ה, שאוכל לפעמים לקשר את פעולותיכם עם העניינים הארצישראליים, בין ברוח בין במעשה, ואם תואילו לבא במכתבים עמדי בישוב-הדעת בפרטי-דברים של עבודתכם, אקוה לדי שלא אחדל מחוות לכם את אשר יתן ד' בלבבי, להשיגא פעולתכם ולהגדיל כבוד אגודתכם וערכה. 55
- ד. והעניינים הנוגעים לישוב-הארץ, אם כי רבים הם ענפי-העבודה, בכל- זה הנני מוצא לנכון להציב לפני כבודכם כעת איזה פרטים. ואקדים לכם הקדמה כללית אחת, אשר למדתיה ב"ה מהנסייון, ושגם העיון השכלי מסכים לה: שלצורך מגמתנו, להגביר את הנצחון והעז, של השפעת התורה וכל קודש-ד', על חיי האומה החברותיים ביחוד בארץ-ישראל, כדי שיהיו לנו זרעונים מוכנים משלנו לנצני התחיה העומדת אחר כתלנו, דרושים אנו להשתדל שחיי הדת והיהדות בעצמם יהיו משמשים לכח פועל להגדלת הישוב הישראלי בא"י והאדרתו. 60
- למשל, אין לשער כמה גדולה היא ההשפעה להערכת היהדות לחשיבות כח התורה בחיי הישוב, מה שהיקבים הארצישראליים הם נזקקים לכשרות ומה שהם עושים את המסחרים שלהם ע"י הריקלמה של הכשרות. מקצועות כאלה רבים הם וצריכים אנו לטפחם ולתמכם. שני להיין הוא סחר האתרוגים, שראוי להקיצו לתחיה, ושנאה מאד ל"המזרחי" לקחת בו חלק אקטיבי. כעת ממש הננו עסוקים בו בתחיית האתרוג הכשר, שהוא אחד מהצניעותיות ביותר טובים להזיל על ידו שפע של רבבות רבות, מדי שנה בשנה, להחיות את הארץ ע"י בניה המשכללים אותה. וישנם עוד מקצועות שיכולים להתפתח ממין זה, כשידיים אמונות יהיו נכונות לעזרה, 70
- יש רעיון אחד, שאיננו רחוק מהתגשמות מעשית. יבנה הידועה בחבתה, אפשר כעת ע"י אמצעים ממוצעים לקנות חלק חשוב ממנה, ליסד בה מושבה, לפחות קטנה, ביחד עם ישיבה הדורה באיכותה, המתקרבת, כמה דאפשר לנו, לאותו החזיון המזהיר, המעודד את כל כחות חיינו הרוחניים, מהעבר הרחוק של "כרם ביבנה", אשר עם כל קטנתו הבלתי-משוער לעומת ענקי-אל אלה, בניס אנחנו להם, ובעקבותיהם הננו חפצים ללכת. החילונו כבר להתקרב לזה איזה צעד המביא לידי מעשה בעה"י, אבל המון כחות עוזרים צריכים לזה, והאגודות "המזרחיות" להן נאה להיות המתציבות בכל חפץ-לב בראשיות של הגדוד הפועל הגלויים, ליסד במות ספרותיות ע"י עתונים וירחונים וכל מיני 85
- הנני מקוה בע"ה, שדברי היוצאים ממעמקי-לבי יתקבלו על לבבכם הטהור, ועל לבב כל אחינו בדעה, החפצים בכל לבם, להיות עובדים נאמנים לתחיית ישראל על אדמת-ירושתו, עם נשמתו, תורת אלהיו אשר בלבו ובידיו, ועל-ידי התבררות נטיית קודש זו, שעל-ידה יבטא ה"מזרחי" בגלוי את מהותו הפנימית, נוכל באמת לקוות, שתמלא משאת-נפשנו האמורה במכתבם הנעלה, שגם מאלה העומדים מנגד ל"המזרחי", יבאו להאסף תחת דגלו, שרק אז במלאו את התנאי העיקרי הזה, שהוא מסכם את כל תכניו העשירים, יוכל להמשיך לו ע"י ברורו המאיר את הלבבות הרבים, שנטו ממנו מפני הערפלות השוכנת עליו, כל זמן שלא יביע באומץ לבבו את עומק-חפצו ואת הנקודה היותר עמוקה שהוא תובע מאת הציוניות הכללית. 90
- בדברי אלה הנני חושב שיצאתי ידי חובת הערה הכוללת המון הערות, בדבר התקנות היסודיות של אגודתכם הנכבדה.** ומה מאד ישמח לבי כשיזכנו השי"ת לשמוע מהדרת-כבודכם, שדברי מצאו מקום בדעתכם הטהורה, עד אשר תקרבו מיד להחל את הגשמת הדבר בחיים, ע"י גזרה מוחלטת מכללות האגודה הנכבדה, שתהיה בזה למופת לכל האגודות ה"מזרחיות" בכל מקום שהן. 95
- ב. ע"ד העזר הראוי להנתן מצדכם ל"מזרחי", ובאיזו עבודה הנה שני יסודות עקריים לפנינו: החינוך והספרות. בשניהם אנו חייבים להחזיק בכל אומץ. הראשון לבסס על ידו את היסוד ה"מזרחי" לתקות דור דורים, והשני לזכך את המחשבות ה"מזרחיות", להפרותן ולאמצן, עד שיהיה תמיד כחן מתחזק ופעולתן על החיים הולכת ומתפשטת. למטרת החינוך ודאי חובה היא ליסד חדרים, בתי-ספר, וישיבות, קלוטות ברוח ה"מזרחי", שכללותו היא: שקדושת האמונה תובעת ממנו את החובה המעשית והשכלית לתחיית האומה והארץ כעת, כאשר בא מועד, כאשר הרעיונות הכלליים באו עד הלום, והסביבה המעשית והמחשבתית מלאה היא דחיפות גדולות לקראת שאיפת התחיה והגשמת הכנת צמיחת קרן ישועה לישראל כפועל-כפינו, בביורר גמור ומוחלט, שחוב קדוש ונאמן זה יסוד מוסד ועומק אמונת אומן הוא, וברוחו הפנימי צריכים הם כל מוסדי-החינוך שלנו ללכת. ועם זה כלולה ודאי החובה של נתינת-יד לחזק את מוסדי-החינוך הנאמנים לדגלנו, העומדים בכל מקום שהם, ובפרט בארץ ישראל עצמה, ולהתענין תמיד בעד קדמתם הרוחנית והמעשית. מצדי הנני עסוק ביסוד ישיבה בע"ה, לשם התגברות המחשבה הלאומית מיסוד טהרתה האלהית, שזו היא באמה תעודתו הפנימית של "המזרחי", שהוא עתיד לעמוד עליו לכשיתבררו ערכיו. והספרות, כמה אנו צריכים לחזק ידי סופרים, ומשוררים, וכל בעלי כשרון אמנותי, המוכשרים לעבוד על שדי המחשבה הצלולה, מחשבת התחיה הלאומית, בנקודת קדושתה העליונה, ששם שרוי נצחה והודה. לחפש כמטמונים אנו צריכים אחרי כחות רעננים נסתרים מאתנו ממין זה, ולאמץ את הכחות הגלויים, ליסד במות ספרותיות ע"י עתונים וירחונים וכל מיני 95

והעובד. אולי יחנן ד' וחפץ הטוב הזה בידינו יצלח, להחל להשיב לישראל ברק אור קודש זה, המאיר לנו באורו למרות מרחקי-הזמנים ותמורות-החיים הרבות.

5 אחי החביבים, רק ריש מילין אמרתי בזה, וברצות ד' דרכנו נבא בעזרתו יתברך בכתובים, עמכם, ועם כל האגודות אשר יועילו להועד יחד במחשבה טובה ועצה טובה, על ישראל, ועל תחיתו בארץ-אבותיו, ברוח תורת-ד' אשר בלבבו. שזה הוא כל משאת-נפשנו ומגמתנו בכל תכנית-עבודתנו, והדברים יתבררו הלך והתברר, וגדול תלמוד שמביא לידי מעשה.

10 והנני חותם בקריאת גבורנו: "חזקו ונתחזקה בעד עמנו ובעד ערי אלהינו", וצור ישראל יאר לנו" ויופיע על עצותינו, באור ישועה ויפעת גאולה קרובה, כתקות אסירי-התקוה המצפים לתשועת ד' על עמו ונחלתו, במהרה בימינו בקרוב, אשר בתוכם ימנה מוקיר ערך מעבדכם, המחזק את ידיכם בשם ד', מהר צבי קודש, הק' אברהם יצחק הכהן קוק עבד לעם קדוש על אדמת הקודש

אגרות הראיה / כרך ב / תקלד

20 ב"ה, עה"ק יפו ת"ו, ד"ח ניסן תרע"ג.

שלו' וברכה, מז"ט ושמחה, לכבוד ידיד לבבי כנפשי הרב הגדול בכל חמדת ישראל ואדם, נצר תפארה, מר מאיר ברלין שליט"א, ברכת ד' עליו ועל כל אשר לו באה"ר.

25 ידידי הנאמן, ראשית-כל הנני מחוייב לבקש מכבוד אהובי סליחה רבה על שתיקתי הארוכה על מכתבו היקר והנכבד, שהייתי מחוייב באמת להשיב עליו מיד, בין מצד חק-אהבתנו ובין מצד העניינים הכלליים הנחוצים הכלולים בו אבל אונסים רבים דחפו לי את הזמן, ובשום-אופן לא עלתה בידי למצא לי עת פנויה כפי הראוי למכתב מסודר בעניינים רבי-ערך שנגע בהם כבודו. וכעת גמרתי בדעתי, שעכ"פ טובה תשובה גם בלתי-מסודרת משתיקה מוחלטת.

35 ויקבל בזה ידידי ברכת מז"ט להולדת הבן היקר שי'. יה"ר שתהי' הנטיעה דומה לגזעה ולשרשה, ויגדל ויהי' לתפארת בישראל, כראוי לרפש מדבית אבא דמר גאון ישראל זצ"ל, זי"ע ועכ"י, ויקבל ממנו ומכל אשר לו רב נחת ושבע שמחות, לאוי"ט, ונס יגון ואנחה.

נשוב לדברים הכלליים:

40 ע"ד ה"תחכמני". המצב באמת מסובך, והוא דורש תיקון בלתי מתאחר. מראשית יסודו של מוסד נכבד זה הנחנו עליו תקוות גדולות ונכבדות. אמרנו הוא יהיה לנו למגן נגד זרם טומאת אור ארץ העמים המתפרץ לתוך א"י, ע"י אנשים כאלה שהגלות אכלה כבר יותר מחצי נשמתם הישראלית, והם מוצאים כל עילוי וכל שגב רק במה שהוא גויי ובלבד שיהיה מתורגם עברית,

שכמובן גם קפידת הלשון עצמה כשהתוכן נתרקן יש בו משום חיקוי של גויים גדולים וקטנים, ונשמט ישראל קודש ד' אשר אהב, הולך ומתשטש באשמת "הני עיזי דמסגן ברישא עדרא". אמרנו הנה יקום לנו מוסד חי, שיראה לעין כל מה המה החיים הישראליים האמתיים במובן השלם של תחיית האומה. ולמורת לבבנו, הזמן הורה לנו, שלא השגנו מטרה זו עדיין. יש במוסד מעט תורה, מעט יראת שמים, מעט השכלה, אבל רוח חיים כלליים, חיי קודש מקוריים, שיפעם בחזקה באומץ לבב של רוח התחיה הלאומית על בסיס הקודש, זה חסר, ומרחוק אי אפשר כלל להשלים את חסרון הנשמה. ואנכי שדאבון לבבי גדול מאד על משאת הנפש שלא יצאה אל הפועל, הנני בכ"ז עומד ומצפה לאורה שתבא, והמוסד הוא לי אוצר יקר בכללו כמאז, וסוף-כל-סוף הרוחנו הרבה שכבר יש לנו דרך סלולה, לעבוד את עבודת החינוך באה"ק על יסודות היהדות הנאמנה, בקדושת ישראל הטהורה, מצורף ליסוד תחיית האומה, המוכרח לקחת עמו ג"כ את היסודות האנושיים בתור תפקידי החיים, ההולכים ונתבעים ממנו, בהופעת תחיית האומה והארץ. וכל זמן שהמוסד קיים ביסודו, יש תקוה לרוח חיים שיפוח בו, ע"י עצה ותושיה של איחוד הדעות וההסכמות מפה ומשם.

45 להציע כעת תכנית מעובדה אי-אפשר לי, אבל חושב אנכי שאם תתמלאנה הדרישות אשר נמסרו בהסכמתי לידי ידידנו הרב הגדול והנכבד באמת מר י. ל. פישמן נ"י, יקבל המוסד על ידן צורה חדשה לטובה בע"ה.

70 כמו-כן אין ביכלתי כעת לסדר את הגות-לבבי ע"ד "אגודת ישראל" וע"ד "המזרחי", אשר אקחה לימים הבעל"ט לקחת דברים בהם עם כתי"ר.

75 בכלל הננו מרגישים בכל פינה שאנו פונים את חסרון התלמוד המביא לידי מעשה. חושבים הם ביחוד שלמי-אמונים, שכל דבר מתכוון רק ברעותא טבא לחוד, ושוכחים הם את היסוד הנחוץ של התלמוד, לפתח את עצם הרעיון, שלשמו וזכרו עורגים, ברוח דעה עמוקה ומרוחבה, בשכל ובקורת והתרחבות ההרגשות והרעיונות, ועל כן הולך הכל בעצלתים, עומד כמים מכונסים בעוקה, והתאחדות הדעות השונות לשם כינוס באה כ"א בצורה מיכנית.

80 **כבר הגיע הזמן להכריז ש"אגודת ישראל" מוכרחת לקחת לה למטרה את התלמוד של כל האוצרות הרוחניים האצורים בכל פזורי ישראל, בכל הסיעות והפלוגות הנושאות בכללותן את דגל הקודש בשם ד' ותוה"ק, בכל עז, וממילא יתפנה דרך של כוון המעשים ע"פ התמצית הכללית של כל הרוחות המתאחדים.**

90 ואז יש תקוה, ש"אגודת ישראל" תקבל את שפעה באמת ממקור ישראל בטהרתו, ובאורה וחומה תחיה גם את הדעות המרוחקות מערכי-הקודש הקיימים לנצח נצחים, עד אשר ישוב ופרח ישראל ויכיר בכל עז את כחו לאלהים.

וה"מזרחי" מוכרח הוא, לתקומתו, להשתדל תמיד להוציא-לאור את התוכן החי הצפון ברעיון התחיה הלאומית, ללחום על האמרה המחפירה ש"הציונות דבר אין לה עם הדת", שבתוכה ארס-נחש מונח והכחשה-עצמית נוראה, המכשילה את הכח הפנימי והמקורי של האומה. ה"מזרחי" צריך להזריח אור על הציוניות במעמקי המחשבה, למצא תמיד את הגרעינים החיים שהם מפרים בכח קודש העליון את נצני התחיה ולהבליטם בצורות מאירות וברורות, ואם באה תחלת הקצת הקץ, שבני ישראל ובני יהודה נזרעים בארץ "זרע אדם וזרע בהמה", וכפירוש המסור: "זרע אדם לחוד וזרע בהמה לחוד, ובטוחים אנו שאין לנו להתפחד כלל מכל הריסה מוחלטת ע"י עירובם של "בני-אדם שמעשיהם מעשי בהמה" בתוך תנועות תחיתנו; אבל זה הקבוץ של "זרע אדם" צריך להראות בכל פינותיו את צד האדם שבו. דעות ממוצעות ופשרניות, שיש בהן מעין חולשה גופנית ורפיון נפשי, אינן עלולות לנצח בתכונה רבת-פעלים כתכונת התחיה הלאומית שלנו, שרוח ד' אל עולם מתנוסס מכל עבריה. עלינו להזדיין בכח רוחני גדול, בדעות מוחלטות מקוריות וקבועות, העולות בכח-החיים שלהן להראות את הדרך על כללות השאיפות החדשות, שנוצרו בימינו ברוח ד' המעיר לתחיה את עם-קדשו.

פרטי-דברים אין השעה מוכשרת לי להציע כעת. והנני חותם בברכה ואה"ר, כנה"י ונפשי ידי"ע דושי"ת, מצפה לאור תשועה וגאולה,

אגרות הראיה / כרך ב / תקמא

ב"ה, עה"ק יפו ת"י, ר"ח סיון תרע"ג.

מהררי קודש שלו' רב לכ' ידידי הרב הגדול החכם הנעלה מוהר"ש נח גאטליב שליט"א. אחדשה"ט באה"ר,

סליחה גדולה אני צריך לבקש מכבוד ידידי, על איחור דברי תשובתי על מכתבו הנכבד, אשר העירני בו לכתוב הגיון-לבי ע"ד "אגדת ישראל". יאמין לי כתר"ר, כי כבוד הענין מצד עצמו, וכבודו החביב גם יחד האיכוני תמיד למלא את דרישתו, אבל בכל עת נמצאו נגדי מניעות, אשר דחוני מיום אל יום. גם כעת איני יכול למלא את החפץ כראוי, לכתוב לפי גדל-ערכו של הנושא, שהוא צריך ספר וספרים, וספרות שלמה ותדירית. רק ראשי-פרקים אציגה בזה, משרשי דעותי בענין הקדוש והנשגב הזה,

הכלל היסודי למגמתה של כל תיאוריה רוחנית, העומדת להאיר ולהחיות. להציל ולגונן על איזו הופעה רוחנית המתגלמת בחיים, נגד זרמים רוחניים אחרים שגם הם מתגלמים בחיים, והם מקטרגים אותה, ממעטים את צביונה ועושקים ממנה כחות, אורות ונשמות, הוא: שהתיאוריה המתעודדת, על הגנתה והשפעתה החיה, צריכה להחזיק בקרבה את כל היקפה, רחבה

ורומה, של התיאוריה המנגדת, שממנה האסונות נובעים אליה. היא צריכה למוד את כח האויב בכל הערכים וכל השיעורים, ולהתנשא בכל כח ממעל לו, אחרי שתגיע כבר בכל שיעור-קומתה אליו. במלחמות תיאוריות עיקר כח האויב הוא, כמובן, הכח הרוחני, המוסרי, הרעיוני, הפנימי, וההלך הנפשי. אלה הם העיקרים, ועמהם נגררים ג"כ הטפלים: הכסף, הסידור, הקנינים, וריבוי העוזרים והנקשרים אל הדגל. ואם אויבים רוחנים רבים מגיחים, באמת החובה מתכפלת להתנשא ממעל לכולם. וע"פ זה הדעה נותנת, ש"אגדת ישראל" צריכה היא להתחשב עם כל הכחות הרוחניים השמאליים, העומדים לשטנה על דרך-החיים של ישראל, לשער באומד יפה את העושר הרוחני שלהם בכל המובנים, ולהתאמץ להתנשא עליהם, בכח עליון כזה, שאין לכולם גם יחד, ולה יש ויש, - זהו כח הקודש האלהי.

אמת הדבר שכיון שאנו קוראים בשם ד' הרי הכל בכלל, ואם כן הרי יש לנו כל. אבל אנחנו צריכים לדעת, שכל דבר נערך הוא ע"פ שיעורו, "ואפילו רוח- הקודש השורה על הנביאים במשקל היא שורה, שנאמר: לעשות לרוח משקל" (מדרש), ואם באמת אנו קוראים בשם ד', בצורה שקריאה זו תנצח לפנינו בבית-מלחמתנו, - הננו קוראים לאמר: "הבו גודל לאלהינו". כבימי-קדם עלינו לקרוא לא סתם בשם ד', מה שמספיק לפעמים בעתות-המנוחה, כ"א בשם ד' הגדול, כבימי המלחמה הגדולה על היצרים דע"ז ודעבירה בימי יסוד-המעלה בימי עזרא ואנשי כנסת-הגדולה, והגודל הזה, שאנו צריכים לגדל את התיאוריה הרוחנית העליונה שלנו, צריך שיעלה במדתו הכמותית והאיכותית על כל אותן התיאוריות של חיילי השטנים למיניהם.

לאשרנו נתקבצו בימינו תמציות של תיאוריות שמאליות מרובות בתוך תיאוריה אחת, רבת-כח ועשירת-השפעה, עד שמצב-המלחמה שלנו, בין במעמדים של מגן ובין של תנופה, יהיה על-ידי-זה יכול להיות מרוכז, וזה בודאי מקרב את הנצחון. כמעט כל הכחות הרוחניים, המוסריים והשכליים, של כל ארחות-ההסתה שעמדו על ישראל מעולם, וצדו נפשות בחלק הטוב שבהם, "כי נופת תטפנה שפתי זרה וחלק משמן חכה", נקבצו יחד בהתיאוריה האחרונה של הלאומיות הכפרנית, האומרת בקול חצוף, שאין לה חלק בכל קודש, מיסודו, מפני שהיא כופרת בעיקר,

ופשוט שכיון שבטל העיקר בטלה הטפלה, "שרשם כמק יהיה ופרחם כאבק יעלה", וכל-כך למה מפני "כי מאסו את תורת ד' צבאות ואת אמרת קדוש ישראל נאצו". הרשעה הזאת היא עשירה כ"כ ברוחה, מחומשת בכשרונות רבים, ממולאה הגיון ושירה, והלך-נפש, עד שהיא מטלת עלינו - לא בחנם - אימה בגדלה, ואחר-כ"ז הננו בטוחים, שהיא מוכרחת לכרע ולפול, ולהמס כדונג מפני אש, מאור אלהי אמת צור ישראל באמת. לא נדבר ע"ד ההשכלה, הכללית והעברית, ע"ד הסידור וחפץ

הבניה והעבודה. שסגלה לה תיאוריה זו, ע"ד עשרה שהולך ורב, ע"ד ספרותה רבת- הגוונים ההולכת ופורה, - כל אלה היו דומים לגמלים רבים טעונים פשתן שזיק אחד מאורו של בית יעקב אש יוצא ושורפן, אם לא היה לה עם- זה גם כח מוסרי גדול ואדיר, שאי-אפשר לעקור את יסודו ואי-אפשר לגעת גם ברבים מענפיו.

5 הכת המוסרי היסודי שצפון בקרבה, - דוגמת שם-המפורש שבפי צלמו של נבוכדנאצר, הנותן לה את העצמה של ציפור זו שישבה לה על איקונין של מלך, שאי-אפשר לזרק בה חץ וגם לא לידות בה אבן שלא יהיה כרוגם איקונין של מלך, -- הוא האומר "כללות האומה", הגוי כולה השגור בפי. לאומיות זו היא אומרת, ולפעמים גם בלא לב ולב, שהיא דורשת את ישועת כלל- ישראל, כולו דוקא, אינה מתחשבת עם פרטים ולא עם סיעות ומפלגות. כי-אם דוקא את הכלל כולו היא חפצה לתפוס בלבבה, את כל ישראל, את האומה, והאומה בערכה הכללי היותר חסון, שאפשר למח אנושי חלוני, שלשד האור האלהי נתיבש ממנו, לתפסו, האומה בערכה ההיסטורי והמוסרי, ועם-זה היא פושטת ידה על ארץ-ישראל וחבת-ציון וכל מקראיה, באומץ-לב וגבורה בלתי-מצויה. ואחרי- כל-זה יודעים אנו ברור, שלא תוכל להצליח, וכי שד מוכן לרגליה, כל-זמן שלא תשא עיניה למרום להשען על קדוש-ישראל. וידיעה זו אנו יודעים מהמקורים היותר נאמנים, המקורים האלהיים, אשר לעד יזרמו באמתתם. "והארץ כבגד תבלה ויושביה כמו כן ימותון, וישועתי לעולם תהיה וצדקתי לא תחת", דעותיהם ושרעפי- עשתונותיהם לאפס יהיו, והחוסים בהם יבושו משברם ודבר אלהינו יקום לעולם, וישראל רק בדי' יהיה נושע תשועת עולמים. אלה המקורים והנסיגות הרבים, שהראו את אמתתם המנצחת בגלוי, נגד כל העמים, ונגד הסיעות הכושלות, שהיו תמיד אזורות באיזה כח רוחני גם בישראל, הם עומדים בודאי על צדנו אבל זה לא יפטר אותנו מלהכין את כל הדרוש, לפי כל המדה היותר רחבה של הכח והמרץ, בעת אשר אנו קרואים למלחמה, בתחילה להציל ולהגן, ואחר כך להתגבר עד כדי הצדק להריע ג"כ תרועת-נצחון של כנישה ולכידה. ובכן ברור הדבר, שאי- אפשר לנו לזוז ממקומנו לקראת האויב בלא אותו הכח המוסרי העליון, זאת היא האמרה "כללות האומה", ישראל כולו. אסור לנו להפריד ולפרר, אסור לנו לומר: "זהו שלנו ואנו דואגים עליו, וזהו לא שלנו". כשנעסוק לפעמים בפרטים בודאי נפלה בין איש לאיש ובין סיעה לסיעה לפי ערכם, אבל כשאנו מתרשמים אל התוכן היסודי כולל הכל, אין אנו רשאים להבדיל בו בין טובים לרעים, ועל דעת המקום ועל דעת הקהל הננו מוכרחים להתפלל עם העבריים ג"כ, ותקות- לבבנו צריכה להיות מקפת את הכל, את הכלל כולו, ובכל ערכיה "להתפלל עם העבריים" אני אומר, אך לא להתחשב עם דעותיהם העבריות, לא להזמנים במחיצותינו בתור פועלים ומנהיגים, אבל להתפלל, כלומר: לדרוש בלב ונפש את שלום הכלל כולו וישועתו, במובן היותר רחב, והכלל כולל את הכל: "זרע אדם זרע בהמה"

והנה כשאנו צריכים להרים את הנם בתוכן המלא של הכלל כולו ולכוין את לבבנו לתל-תלפיות זה, בכל העומק והרוחב שבכל הערכים הנכללים בו, מובן הדבר שבתחילה, מוטל-חוב עלינו, הדוגלים בעז שם ד', העומדים על הבסיס החי והבטוח של האומה עדי עד, להכין בסיס של תוכן כללי בין העדרים השונים שבין עדר-ד' זה כשהוא לעצמו. מיד הרינו קרואים לחפש אחרי דרכי-תעמולה של קירוב הלבבות, ברצונם ובהבנתם, ועל זה אנחנו צריכים שלא לאחר ולהשתמש בכח של ספרות מנסת ומסבירה. הננו רחוקים זה מזה בדעות ובמהלכי-נפש, מפני שנתחנכנו באופנים שונים, והושפענו מהשפעות שונות. אוצר הרוחניות שלנו, החלק הרוחני שבתורה בכל הרחבתו, לא היה לנו לעסק קבוע עד כדי הכנסת כל גווינו לתוך לבבנו, כמו שעשו המעולים שבת"ח בחילוקי הדעות המעשיות, אלא במקרה הושפעה כל סיעה מהספרים היותר קרובים לחוגה, מן ספר "האמונות והדעות" עד ה"ראשית-חכמה", מן "נפש החיים" עד "תולדות יעקב יוסף", מן "יסוד ושורש העבודה" עז-ה"מורה", מן ס' "קב הישר" עד "אגרות צפון", ישנם קוים רבים מפרידים ומחברים, וסיעותינו השפעו מכל אלה ודוגמתם כל אחת בפני עצמה, בעת אשר הצביון הכללי צריך להיות עשיר וכולל, עד אשר יוכל בעשרו לספוג גם את הטוב, הקודש והאמת, שיש גם באותו הצד הלועזי של ה"פסיעה דלבר", שיש באחרון הנזכר ודוגמתו. בסידור עשיר כזה, ובהחזרת כל הגוונים הפזורים אל מקורם ושרשם, מבאר ישראל, יהיה אפשר לקוות לבא לאט- לאט למעמד-רוח כזה של הקפה שלמה, שעכ"פ רבים יהיו בנו שיוכלו לדבר ולשאוף על השלמות של הנשמה הישראלית כולה, וממילא יהיה הכח היוצא מזה במוסר: שאיפה אמתית לטובת כלל האומה, אפשר להשמע ולהתברר. זהו הצעד הרוחני הראשון, שעלינו לכוון בעדו כונויות רבים, לפתחו ולהרחיבו, ותיכף כשאנו מקבלים עלינו בזה עול מלכות-שמים שלמה, גם כשלא נתפתחו בנו כ"כ התכנים הפרטיים, כבר אנו יכולים בבטחה להרים את דגל-כלל-ישראל, באמת ובצדקה, ואנו יכולים לקוות, שברכת-ד' תעשיר את כל פרטי הגרעינים הטובים, הכלולים בשאיפותינו ובגאון שם ד', בקדושת התורה והמצוה, בגבורת הוד האמונה, בבטחון מסורת אבות קדושים וגבורי-אל, אנו יכולים להרחיב צעדים, לחפש כל הארחות החיים של כל ענפי התיאוריות השונות, להריק אל אוצרנו בגבורה ויושר-לב את כל חמדתן ולהראות לעיני כל ישראל, ולעיני כל העולם כולו, שתחית ישראל תחית-אמת היא, מפני שהיא שואבת את חייה ממקורה האמת. וישראל בודאי ידע, שכל השאלות הרבות, אשר התיאוריה השחצנית, עם כל עדיה אשר עליה, לא תוכל לתן להן פתרון, תפתרן רק התיאוריה המקורית השלמה, התיאוריה הדוגלת באמת בשם ד' אלהי ישראל, באמונתו ובתורתו, במצותיו ודרכיו, בחכמה ודעת, בעז ותפארת, בחן וכבוד, ובכל גבורה וחיל. אם נכין לבנו לקראת גבהי-מרומים אלה, ודאי נוכל לקוות שחפץ ד' בידינו יצלח. "אגדת ישראל" תהיה אז אגדת ישראל באמת,

הדת" הוא כבר ההיפוך הגמור ממה שכל האומה חושבת, מציירת, מקוה ומאמנת בכל דורותיה, וההיפוך הגמור מהשאיפה הנאצלה, שטובי החושבים שבישראל ובעמים חושבים ע"ד העתיד הישראלי בעולם. האומה בכללה, עם כל גדלה וחסנה הרוחני, עם כל גאון-נשמתה, לא תוכל בשום-אופן להיות מצטמצמת רק בהעוגה הצרה של חלמו של ד"ר הרצל ז"ל, עם כל יפיו ועזו, לפי-הערך. הציוניות, המעשית, והעיונית, הפוליטית והדפלומטית וכל ענפיה יחד, כמו שיצאו מן הכח אל הפועל עד היום, יש בהם ענינים נשגבים ונעלים, שאנו נקראים ממעמקי הווייתנו הישראלית לתמכם בכל כחותינו הגשמיים והרוחניים; אבל כל אלה יחד אינם כ"א הגוף הציוני. אבל קרואים אנו מיד לזרק את הנשמה בהגויה המחוטבת הזאת, כדי שתהיה ראויה באמת לשמה, באופן שתרכש לה מיד ולדורות את אותו כח-המושך הגדול, שיהיה יכול למשוך את האומה כולה אליה, מגדולם עד קטנם, מכל המפלגות, השדרות, הסיעות, והפיזורים השונים, ושיתן לעולם את אותו המושג, שמקור הציונות, הוא המקור הקדוש העליון, התנ"ך, נותן לה, בכל העומק וההוד המסורתי. לא הד קול, שעם שנאו בעולם, הולך לבקש לו מקלט בטוח מרודפיו, לבדו ראוי להשיב לתנועת-עולמים זו את חייה, אלא שגוי קדוש, סגולת העמים, גור-אריה יהודה, נעור מתרדמתו הארוכה, והנה הוא הולך ושב אל נחלתו, אל "גאון יעקב אשר אהב סלה". ונשמה זו אי-אפשר שתהיה נזרקת בתנועה, כ"ז שעל מצחה חקוק אות-קין זה, ש"הציוניות דבר אין לה עם הדת". ומעתה, "המזרחי" צריך הוא להכיר בגאון את גדולת תעודתו. לא להיות שמש למפלגה מעשית, פוליטית, קולטורית וכו' וכו' נוצר אותו הזיק האלהי. השרוי בלב שלמי אמוני עם ד', בשעה שהם נגשים לעבודת-קודש זאת של תחית-האומה, כ"א לתן להתנועה הגדולה, רבת הצבעים ואדירת הפעלים והשאיפות, את דחיפת-חייה היותר עצומה, להוציא את ענין הציוניות מקטנות של מפלגה בודדת, שמהלכה ביחס להאומה כולה הוא סמוי מן העין, לגדלות של תנועת-חיים של הגוי כולו, ההולך בגאון לקראת עתידו הגדול באור פני ד' אלהיו.

ה"מזרחי" מוכרח להיות בציוניות מה שישראל - בעמים: כח של תסיסה תמידית, כח שלא יחדל את עבודתו ואת סגולת-הפרייתו, לעולם יתבע את תביעתו ויביע ברמה את תקותו לנצחון מוחלט ושלם של דעתו, הכוללת, העליונה והקבועה.

הדת בישראל, אור ד' שבנשמתו, הבעת החיים היותר עצמיים והיותר פנימיים שלו, מה שנתן ונותן לו את הכל, שמעמידו על הרום העליון של במתי-ארץ, על המעמד של מורה האנושיות כולה, - אי-אפשר שתנועת-החיים שלו תהיה פרודה ונעקרת ממקור-חיי זה. תקות-תחייתו היא הרבה יותר עליונה מלהיות תלמידים קטנים או גדולים לאירופא הקולטורית, שאשרה מוטל בספק גדול, והציוניות מוכרחת היא לשוב אל מקור החיים של האומה מראש-צורים, ואי-אפשר שדבר לא יהיה לה עם הדת. זהו

שתקף שבי בכחה- לאלהים את לב כל, גם את לב מנדיה, והיא תהיה הסיעה המרכזית, שבידה תשא את הנס לקבץ גאולים, ובקולה ישמע קול השופר לאסוף פזורים. היא תגיד בחכמת-אלהים אשר בלבבה את כל השיבושים אשר נפלו בהספרות אשר נטתה מדרך החיים, והיא תוסיף משנה-כח למרץ-רוחם של כל הבונים בתחית האומה והארץ, בתקוות גדולות, מאזרות חיל ומעוררות ישנים. **הברו נושאי כלי ד'.**

מתוך הטרדא הנני מוכרח להפסיק, והנני נושא ברכתי שלו לכת"ר, ולכל טהורי-לב המצפים לתשועת ד' על עמו, ארצו, תורתו ושם-קדשו בכל לב ובכל רוח ונפש. הק' אברהם יצחק ה"ק

אגרות הראיה / כרך ב / תקעא

ב"ה, י"ב מנ"א תרע"ג.

לכבוד האגדה המזרחית, בקונגרס הציוני, שלו' רב מהררי קודש, אלופי החביבים ונכבדים מאד, סבות שונות גרמו, ומחשבותי אשר חשבתי להיות נוכח בהקונגרס הנכבד נתבטלה מגורמים צדדיים, ומהם המקרים המעציבים, אשר קרו במקום מושבי כעת רחובות ת"ו. ואומר אל לבבי: חלק ממחשבותי, אשר אם עמדה לנו השעה הייתי מרצה אותן לפני הכנסיה הרוממה, אמסור לפניכם בזה. אחי האהובים, בכתב: אולי יחון ד' והדברים היוצאים מן הלב יכנסו אל הלבבות הנכבדים, ויעשו פרי לברכה, ולטובתה והצלחתה של שאיפתנו הכללית, לתחיית-האומה בארץ-אבות,

ודאי לא נעלם מהדרת-כבודכם, אשר למרות המכשולים הרבים, החומריים והרוחניים, שהננו פוגשים תמיד על דרכי מהלך התחיה הלאומית בארצנו הקדושה, הננו רואים יד-ד' נטויה עלינו לטובה, ואורן של ישראל, אף אם קמעא-קמעא, אבל הוא ב"ה הולך ואור, הישוב מתרבה ומתרחב, הדעות והרגשות במעמקי הלב הולכות ומתחזקות, לבסס את בסיס התחיה הלאומית, והמחשבה של שיבת ציון לכל גווניה הולכת וכובשת לבבות ושדרות רחבות. **הרעיון שאין אנו עסוקים בתנועה מפלגתית, כ"א בתחית-עם, הולך ומתקדם, וזה התוכן בעצמו של ההתקדמות מטיל על "המזרחי" ביחוד חובות חדשות ונמרצות.**

"המזרחי" עומד עד כה במעמד צנוע ושתקני, כותב על דגלו: להכניס את שלומי-אמוני-ישראל תחת הדגל הציוני ואת הלך-רוחו הוא יוצק רק בתוך חוגו המצומצם. את הציוניות הכללית מניח הוא "לקפא על שמריה", מתקשר עמה בקשר הדדי בכל מקום שאין הדעות היסודיות סותרות, ובזה באמת יוצא הוא ידי חובתו בתוך חלק של מפלגה שחפצה לעשות איזה טוב לישראל. הציוניות הרחבה אינה יכולה, ע"פ הפרוגרמה שלה, בשום-אופן לדבר בשם האומה בכללה. הפרגרף ש"הציוניות דבר אין לה עם

חיקוי שפל, והרבה יותר מחפיר מהחיקוי הצירי של שינוי מקום- המקדש שב"תל-אביב", שבצדק הרעיש עליו "אחד העם" את המחנה בשעתו.

50 "המזרחי" צריך הוא לתבע תמיד, שהסעיף המחפיר הנ"ל ימחק מהפרוגרמה, ותחתיו יכתב: **"שהציונות מבוססת היא על יסוד תחית האומה בתורתה על אדמתה"** בכל הגודל והמילוי של פתגם זה.

הפרעות, עכוב המהלך, והשפלת ערכי התחיה כולם, - התוצאות של ההסכמה האיומה הזאת. שהציוניות דבר אין לה עם הדת, 55

10 **אנו רואים די-והותר בכל פינה של התנועה, וביחוד בא"י. "הציוניות דבר אין לה עם הדת", - מתפרש מיד בסגנון: "הציוניות מהרסת את הדת", "הציוניות היא תחיה חדשה, שתקוהה היא להבנות מחרבנה של הטרדיציה הישנה".** זהו כבר פתגם שגור בפי קופצים- בראש לא מעטים. והתוצאות

15 **המעשיות שמזה הן: פריקת-עול וזלזול של קדשי האומה בהמון, בחוות הלאומיות ובספרות, במוסדות-החנוך ובמקצועות רבים משדי התחיה. כל אלה מה הם פועלים ? נביקת רוח האומה, יאוש ומשטמה וקצף של חמת-מות, הראוי לעבור לירושת-דורות על כל התנועה כולה. האומה כשהיא קמה כולה,**

20 **לא רק אישים בודדים ממנה או כתה ומפלגה מחלקיה, היא יודעת - יותר ממה שהיתה יודעת לפני-זה - איך להוקיר את מה שהוא חתום בחותם-דם בנשמתה. המזרחי, כשידע את תעודתו, הוא יכול להביע את התביעה הזאה לפני כל ישראל ולפני כל העולם כולו. לא ברוח של הספרות האירופית המודרנית אנחנו**

25 **שואפים לקום ולהיות לעם, - אע"פ שאנו סופגים את כל ערכי האנושיות הכללית אל תוכנו בתור בני-אדם בעלי תרבות גבוהה, - אלא ברוח תורתנו, ברוח הנביאים שלנו, ברוח ד' אלהי- ישראל אשר על עמו, שלא יוכל להנתק מהתורה ותחיתה, כפי מה שהיא מורשה קהלת יעקב. האידיאלים האלהיים שהם חיי התורה**

30 **והנבואה, הנם, ברוחנו, העתיד של העולם, שתחייתנו פונה היא להגשימם בחיים. הננו שואפים לעמוד במרכז של האנושיות, דוקא בדגלנו העתיק והנשא, שהוא לנו גאות-עולמים, בשם אלהינו נדגול וכמאז לא נחליפנו ולא נמיר אותו בדגל אחר, גם מודרני שבמודרניים.**

35 **ומפני ש"המזרחי" יביע את תביעת האומה כולה לכל דורותיה מהציוניות, עתיד הוא להיות לכה תוסס לא רק בציוניות בחוגה המצומצם כ"א גם בישראל, בכל האומה כולה, ובמובן ידוע גם בעולם הכללי. ראוי יהיה "המזרחי", כשיעמוד על תפקידו הנשא הזה, להיות מתחיל לעסוק בעבודה הכללית, שלא הושם**

40 **לה לב עד כה, היא עבודת השלום, שלום כללי באומה לכל פלגותיה. השלום איננו רק דבר של נטיה מוסרית, עבודת-השלום היא עבודה קולטורית תדירה, רוממה ואדירה, עבודה שצריכה להפנות אליה תמיד את כל הכחות היותר פוריים שבאומה. אנו צריכים לשום אל לב: מה יהיה האחרית מכל הפירושים כולם ההולכים ומתרבים, המפלגות, הפדרציות**

והפרקציות, האגודות והמנינים, הזרמים והבמות, אם לא ימצא לנו תל-תלפיות אחד שישא את הדגל הכללי של האומה ועסוק בלא- הרף בכל התעמולות היותר רצויות בעבודת אחדות האומה, 50 השוית-המחלוקת והתקשרות-השאיפות. כשם שאנו מכירים ומאמינים שתשועת ישראל תבא ע"י התחלה של קץ-המגולה, שנעשה אנו בכח אשר נתן לנו ד' לעשות חילי, לרכוש את הארץ, לגאול אותה. לעבדה ולבנותה, לכבש אותה בכיבושים קולטוריים ומעשיים, כן עלינו לדעת יותר ויותר. כי רוח ד' אשר על אליהו, להשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, לעשות 55 שלום בעולם, להשוות את המחלוקת, צריכה להתגלות גם בפעולה נפשית שלנו, פעולת האומה כולה, ע"י כחותיה היותר טובים, תלמידי- חכמים המרבים שלום בעולם.

60 יקרא "המזרחי" למועצה בקונגרס, ישתמש תמיד בכל האמצעים שיזדמנו לו להוציא מן-הכח-אל-הפועל את הבעתו העמוקה, של רוח האומה כולה, שמכל הפלוגות הציוניות רק על-ידו יכולה היא להתגלות, מפני שהוא הנהו הכח האחד בציוניות הנושא עליו את שם ד', את קדושת אור התורה, מקור החיים, את יסוד השלום שמו של הקב"ה, שאך בו יושע ישראל לעולמים.

הרבה מאד יש לי לדבר ולהרצות על יסוד דברי המעטים הללו, שהם גוררים עמהם עקרים גדולים והרי-הרים של מחשבות מקוריות, הראויות להתהפך לכחות פועלים רבים. אבל אי-אפשר לי להרצות הדברים כסדרם כעת, ואקוה שלשעת- הכשר של הכנסיה הנכבדה יספיקו דברי אלה להערת-לבב. והנני חותם בצפיית התחייה ממקור חיי ישראל, מאור שם ד' הבוחר בציון ובישראל עמו, להיות לגוי לפנינו לאור גויים כל הימים, חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לד', בגבורה ובברכת- שלום.

75 **אגרות הראיה / כרך ב / תרעב**

בי"ה, עה"ק יפו ת"ו, ד' אדר תרע"ד
כבוד הפדרציה הציונית "מזרחי", לשכת-המרכז בהמבורג, שלוי רב,

80 ממכתבם הנכבד מכ"ז שבט העבר נוכחתי, שלא קבלו עדיין את תשובתי בגילוי דעתי בדבר מצבנו **ביחס למלחמת השפה**. והנני בזה חוזר על תוכן הדברים אשר כתבתי במכתבי שנשלח כבר.

הנני רואה, שאנו צריכים לעמוד על הבסיס האיתן של קבלת כל הטוב שישנו בכל פינה וכל תנועה, וקו"ח בתנועה הלאומית שלנו, שבסיסה לעולם הוא קדוש. מפני שתכנו הוא החיים של גוי קדוש. ותחיית השפה, כמו תחיית הארץ, לא תרד אצלנו

85 מכבודה, אע"פ שרבו, לצערנו, המשתמשים בשתייהן שלא-כהוגן. ודוקא בשביל כך מוכרחים אנו עוד יותר להתאמץ לקחת את החלק היותר רשום בתחיות הללו, ההולכות ומתפתחות, ויודעים אנו ברור, כי דבר-ד' הוא אשר פקד את עמו. ומצמיח

90 להם קרן-ישועה קמעא-קמעא.

אנחנו צריכים לעשות את שלנו ולפתח בשלוי. ואולי יודע מר אדרעסתם המדוייקה ?

ועתה ע"ד אגודות מזרחיות, זהו דבר נכבד מאד, אבל הגיית הרבה בתעמולה זו, ובאתי לידי בירור כי ע"י אגודות של מזרחי לבדן לא נמשיך אלינו את הרוב הגדול של שלמי אמונים בישראל. הצד החילוני שבציונות, הטיל כ"כ זועה, ואולי גם לא שלא בצדק לגמרי, על המון רב תמימי לבב, עד שבשום אופן לא ישמע אצלם קולנו להיות נטפלים לאורגניזציה הציונית, כדרך שהמזרחי מתנהג. ע"כ זאת היא הצעתי כי לבד יסוד אגודות מזרחיות, נקרא בקול ליסוד אגודות רבות, וגם כללית לדוגמה

בשם "דגל ירושלים", או "ירושלים" שתהינה מתיחסות ביחס של אחוה להציונות הכללית, אבל לא תהיה לענף של האורגניזציה שלה. ע"פ תכונה זו יש תקוה להמשיך גם אותו החלק אשר לא ירצו בשום אופן להכנס להחוג הציוני, אפילו ע"י דגל המזרחי. וכשיסודו אגודות כאלו, וגם כמה דאפשר אגודות מזרחיות חדשות, ראוי לרכז את כל הכוחות יחד, ולרומם בכל עוז את דגל הקודש, להופיע מאור ד' שביסוד אור התורה על חיי התנועה הלאומית כולה, באופן של רחבת דעה וגודל נפש, אשר לאור הטוהר שלה ישוּבו גם הנדחים והרחוקים להכיר את יסוד החיים של האומה הנפלאה, ההולך ומפעם בכל עוז מאור חי העולמים, מגן עזרנו וחרב גאותנו מעולם ועד עולם. וכל האגודות המזרחיות, וכל האגודות השונות, אשר יתכנסו יחד לשם תחיית האומה והארץ, על יסוד הקודש האלהי, ראוי שיתאגדו יחד באיגוד כללי, לכוון את החיים החדשים הבאים לעמנו על ארץ חמדתנו, על יסוד הארת נשמת האומה, במקורה וטבעיותה הטוהרה, ליסוד בתי מדרש גדולים לחקרה של תורה בכל תעצומות עזה, לכל ענפיה וסעיפיה, לחלק את העבודה לעובדים מוכשרים לכל מקצע ומקצע, לדאג בעד הטפול של כל הידיעות העוזרות לברר את הידיעות התורניות בכל מקצועותיהן המעשיות והרוחניות, ליסוד בית דין גדול כללי, ובתי דינים סעיפיים, לכלכלת כל עניני הדת והחיים המעשיים בהתחברותם, לבצר את העבודה הספרותית על מוסד העז והאומץ של הרום העליון אשר להדרת הקודש, לשא עין ולב, על ההשפעה המחודשה של הזיקוק של הדעה האמונית הכללית בעולם, שתולד לידה חדשה ע"י הופעת אורן של ישראל, ותחת אשר אחרי השתברותה של האליליות הקדמוניה, יצאו הליכות אמוניות ודתות, מעורבות עם הסיגים האליליים והכפריים, מפני חולשת החיים אשר לאומתנו הקדושה בימים ההם, כעת יבאו ימים, וע"י תחייתם של ישראל בארץ ד', יחודש הרוח, ורעיון אלהי עליון איתן ומזוקק יופיע מנאות יעקב, לטהר את הרוח הדתי, שבכל מלא עולם, ועמו יחד יטוהר הרוח הפרטי האישי והרוח החברתי של האדם, והדר הקודש של אור התורה האלהית, ופאר נשמת אלהים חיים המפעם בעם פלאות זה, יגלה ויראה בעוצם עוזו נוראותיו, ועל דור בנינו, בני החופש הקדוש והנשגב, ישוב ויופיע אור הזוהר של רוח הקודש בעוזו חילו, וסגולת הנבואה הנאמנה, בכל מפלאותיה ונצח הודה, ברעם גבורתה, ונועם חמדתה, תחל לסול מסילות

40 **בודאי בכל עז נצא למחות מחאות חיוביות, נגד אלה המקצצים את שני הענפים הללו, הארץ והשפה, משורש החיים שלהם, ממקור הנצח, משם ד' אלהי ישראל הנקרא על עמו, בתורת-חיים ואמונת-אומן. אבל דוקא ממקור חיי עד נשאב לנו כח**

5 **בלתי-פוסק להגדיל את פעלנו על הככרים הרחבים אשר לענפים הנכבדים הללו, כארץ וכשפה, ובכל אומץ הננו מוכנים להגן על כבודם ולהרבות השפעתם, ובטוחים אנו בימין ד' רוממה, שנצליח ונעשה חיל. בכבוד נעלה ובברכת-ד' מציון ומקודש,**

45 **הק' אברהם יצחק הכהן קוק**

10 **אגרות הראיה / כרך ג / תתעה**
ב"ה, יום קהילה לכל, תרע"ח.

אורה ושמחה ששון ויקר לכביד ידידי רב רחימאי הרב המאוה"ג לממשלת התורה והחכמה, מאיר נתיבות תולדותנו מו"ה זאב יעבץ שליט"א, וכא"ל שוי"ר. אחדשה"ט באה"ר.

15 **יקרת מכתבו קבלתי כעת, והנני עדיין מלא דכאות לב מפגיעתם של בני בית מאהבינו, המתמרים להיות מנהיגי "אגדת ישראל", אשר לא ישימו אל לב למעשה ד' הנורא אשר הוא עושה בכל מערכות המאורעות על גוי ועל אדם יחד², להוציא על**

20 **ידו לאור עולם את הצביון השלם של חיי האדם הכללי, האגוד וקשור בנצח ישראל, אשר לא ישקר ולא ינחם. ובלא חרדת לב, ובאפס התעמקות חודרת ישיתו פיהם לדבר גבוהות במרום ונשגב, להחשיך מילין נגד חזון הפלאות אשר עינינו רואות על דבר**

25 **צמיחת קרן הישועה, ההולכת וצומחת מני אז ע"י קיבוץ נדחים אל הררי קודש, וכעת כבר הזרוע נטויה היא על כל העמים, ודבר אלהינו יקום לעולם.**

ולענין מעשה, לכתוב להם מכתב בדברי שלו' ע"ז? כמובן הנני מוכן בע"ה, אף כי מסופקני אם יועיל, כי יש כאן יציאה מן הכח אל הפועל טינה ישנה שבלב, של כתי ידועה המתחסדת

30 **בחסידות ארסית שאינה יכולה לסבול כל תנועה של חיים לאומיים ביחוד ביחש לישראל בא"י, וכל מה שעשו עד כה בזה היה כאלו כפאם... וכאן מצא בע"ה מקום לגבות את חובו, להשליך נעל על תקות החיים על אדמת הקודש. והתוצאות מזה,**

35 **החביבות עליהם היא השתקעות של גלות, ללקט במנוחה פרורים תחת שלחן אשכנז, ועל יסודות של יראת שמים מזויפת כזאת, בונה היא המינוות וההמרה המגועלה את קינה, וביצי צפעוני כאלה מתבקעות הן במשך זמן קטן, של דור דורים בערך. והנה אע"פ שלגבי אלה בעלי הקרנים, המכתב ללא יועיל, בכ"ז**

40 **ב"ז בחשוון תרע"ח נתפרסמה הכרזת בלפור. ובספר אוצרות ראי"ה כתב ברקע לאגרת זו – "כאשר מלחמת העולם (הראשונה) נסתיימה, והסכימו רוב האומות לייסד בארצנו "בית לאומי" לישראל, ניסו ראשי אגוי"י (של אז) למנוע צעד זה ע"י שהגישו "תזכיר" לממשלות הראשיות המביע התנגדות נמרצת לתכניות הציוניות. בעת ההיא, הביע הרב את אכזבתו המרורה וכי"י**

² ביז בחשוון תרע"ח נתפרסמה הכרזת בלפור. ובספר אוצרות ראי"ה כתב ברקע לאגרת זו – "כאשר מלחמת העולם (הראשונה) נסתיימה, והסכימו רוב האומות לייסד בארצנו "בית לאומי" לישראל, ניסו ראשי אגוי"י (של אז) למנוע צעד זה ע"י שהגישו "תזכיר" לממשלות הראשיות המביע התנגדות נמרצת לתכניות הציוניות. בעת ההיא, הביע הרב את אכזבתו המרורה וכי"י

אגרות הראיה / כרך ג / תתפ

ב"ה, ר"ח ניסן תרע"ח.

לכבוד רב חביבי המאיר הגדול לממשלת התורה והחכמה, טהור דעה ובר לבב. מוהר"ר זאב יעבץ שליט"א. שלוי רב עד העולם.

יקרתו השני קבלתי, והנני תמים דעים עם הדרת כת"ר שעלינו החובה להתאמץ בגילוי דעת להרחיב עד כמה דאפשר את גבול הדרשה של זכיות אומתנו על ארצה, ובצורה חיובית עלינו להודיע ברבים להוציא מלבם של אלה המשתדלים להמעית את הדמות הלאומי, ואת זרם החיים הבא ושוטף להופיע ראשית גאולה, לעכב את מרוצתו. **אבל כדי להכין יסוד שגילוי דעתנו יהיה דבר המתקבל על דעת אלפים ורבבות אחינו הקשורים בקשר הקודש של מורשת אבות באמונת אומן, ראוי לנו לשא נס כזה שישתתפו בו גם אלה אשר היו רחוקים מהתנועה הלאומית, מפני שאינם יכולים לסבול צורה חלונית בחיי הכלל של גוי קדוש, והם הם אלה אשר לא יכנסו בשום אופן אפילו להאורגן המזרחי מפני הזיקוק שיש לו עם הציונות הרשמית, שצדה החולי מבולט הוא כבר יותר מדאי.** ולשם כך הדפסתי את המכתב דגל ירושלים, והנני מקוה ממנו בע"ה תוצאות טובות. והנני קורא את כל בעל גודל בעמנו לתמוך בידי הכחה בהשתדלות זאת. ומה מאד אשמח אם הדרת כבודו ימנה בין סומכי ומחזקי מפעל זה. ועיי האיגוד הזה אקוה שמוסר ציבורי יהיה יוצא לאור, עד שיוסרו העסקנים הרשמיים, ויזהרו לפחות מחלול קודש בגילוי פנים, כי ידעו שיש כח צבורי ההולך ומתרכז בשם אור ד' וקדושת תורתו, על הככר הלאומי. אולי ראה כת"ר את ברכתי להמלאכות שנדפסה בהעקספרעס, ומכתב כזה ממש שלחתי להם כתוב עברית. יתן ד' ויפעלו הדברים, לאושר עם ד' העומד על משבר לידת גאולתו.

והנני בזה חותם בכח חותמי ברכות באה"ר כנה"ר ונפש ידי"ע קשור באהבתו ודושי"ת כה"י, הק' אברהם יצחק הכהן קוק

אגרות הראיה / כרך ג / תתפב

ב"ה, ז' ניסן תרע"ח.

כבוד ידי"נ מתו' הרב הגאון המפורסם סוע"ה רב פעלים מוהר"י יעקב הכהן יפה שליט"א, רב בק' מאנשעסטער יצ"ו.

שלוי וברכה באה"ר.

ממכתב כת"ר ידידי הנני רואה, שלא חנן את מכתבי הגלוי באותה ההתעמקות שקיויתי מכשרונו הנעלה, ע"כ אני מוכרח לפרש קצת הדברים הכלולים שם כבר, **המטרה הראשונה הכמותית של ד"י, היא לא מטרה מקומית, כ"א כללית, בצפיה שתתפשט במלוא רוחב ארצות,** ובשביל כך הננו מוכרחים להרחיב את פתחיה, עד שכל איש ישראל, המוקיר את חיי הנשמה הישראלית והמכיר שנושא הקודש דוקא הוא הנו היסוד המגמתי של כל

בלב דור נאור וכביר לדבר שלום אמת, אל כל העמים תחת כל השמים. וכל הגדולות הללו, הנם כנטף מן הים לעומת החבוי לגוי קדוש בחיק העתיד. וכל אלה הלא מתרקמים הם ברקמי המסכת ההולכת ונארגת כזאת לעינינו, בכל חשכת חמרייתה. ואיך נעמוד מרחוק, ואיך לא נשא דע לסוד קדושים רב ונורא. ולשם כך באתי בבקשתי לכל העולם האמוני במכתב הכתוב ז'רגון ע"ד "דגל ירושלים".

וע"ד ההצעה לפני הממשלות, הנני רואה בעניי, שבהוסד יסוד דגל כללי, על יסוד הקדש, ראוי שהמטרה הראשית תהיה דוקא מה שהיא התכונה האמיתית של האומה, מילוי מחסור הקודש, שכל הדאגות הפרטיות הנן רק טפלות אליה, והקודש הלאומי, אור חיי האמת של ישראל בצביונו, לא יקום ולא יהיה כ"א בהבנותו בארצו, וזהו כל תשוקתו ומאוייו באמת. ומתוך אספקלריה זו הוא רואה, כי כל מערכי חייו לא יאבו להצליח בכל פזורי גלויותיו, ואם יברק איזה אור כהה, יקום עד ארגיעה, ואחריו תבא עוד חשכת עלטה יותר איומה, וגם אם יעמוד איזה משך זמן בתומו, יביא מהומה ומבוסה לרוח ישראל, וכל התכונה הרוחנית העצמית תתמוטט ותהפך למשחית, וההשחתה הזאת תחולל אח"כ תחלואים רוחניים גדולים ונוראים, ששנאת ישראל תתבסס על ידם, והיתה לצרה כללית לכל האנושיות, ולדאבון לב, לכל יקירי רוח שבה בכלל, שמכל אלה אין תוצאה אחרת להנצל, כ"א הרפואה הרדיקלית של שיבת בנים לגבולם, ברוח עוז של רוממות קודש.

והנה את פרטי טענותיהם איני יודע עדיין, ואין אני מכיר שום מוצא איך להשיג את המכתבים בצורתם, אולי יש להדרת כבודו ידיעה בזה בטח יודיעני.

לכתב ספר מסודר פולמי קשה לי מאד, והמעצורים ג"כ רבים. בכ"ז אקוה לעשות בזה איזה צעד בל"י. אבל תחילת כל צריכים לדעת פרטי דבריהם, והסיבות היסודיות שגרמו להם את הצעד הבלתי הגון הזה. והננו נתמכים בימין צדק צור ישראל וגואלו, ימין ד' רוממה ועושה חיל. ישמח ויעלז בימי הפורים הבעל"ט על כל טוב, ועוד ינוב בשיבה דשן ורענן לראות בשמחת גויינו להתהלל עם נחלתנו לאוי"ט, כנפשו האהובה והרוממה, ונפש עורגת תמיד ללידותו הנאמנה. המצפה לתשועת ד' הקרובה על עמו ונחלתו,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

ג. ב. שילוח מכתבי זה נתעכב עד אחר הפורים שעבר עלינו ב"ה בכ"ט, ואפריין אמטי למר על האי חורפא וחוליא דשדר לי בלישנא דחוכמתא אמרא וגדיא יאי ויא, ישר חיליה, ויפיש חיי סגי במלא חדותא, בירושלם קרתא דשופריא, כרעותא דליביה, דמליא דכותא, וכברכתא וצלותא דרחימיה, דמוקיר יתיה לחדא, כסגיאות פורסניה. הק' איה"ק

80

85

90

18

5

10

15

20

25

30

35

40

45

הלאומיות וצורתה של הממלכה הישראלית בעתיד הקרוב בישע ד'.

והשלישית, המטרה האחרונה. המטרה האחרונה בחיים הכלליים פועלת הרבה על כל הדרכים המסבבים אותה, **ע"כ בהיות המטרה האחרונה להציוניות הכללית החוסן הלאומי הגשמי, שאפי' אם נכניס בתוכה זממים דתיים יהיו נראים כטפלים למטרה העולמית,** ובכל פעם בהפגשם יחד העניינים העולמיים והדתיים יהיו האחרונים נדחים מפני הראשונים, לא ע"פ אותם הגדרים שהתורה בעצמה מגדרת אותם כ"א ע"פ הות נפש של מנהיגים פוליטיים ששכחו או שלא למדו. אבל ד"י מבטא הוא במציאותו, שהמטרה הראשית היא יסוד הקודש במילואו, שלמות הקדושה הישראלית העורגת אל חייה השלמים, כפי המבוטא בדברי הנביאים ורוח הקודש שבכתובים ושבדברי ח"ל באמת ותמים, וכן הדברים חרותים על הלב הכללי של האומה, וזאת היא "התשובה אל היהדות" במלוא מובנה, והוא מתעסק בהתלהבות געועית בכל הקניינים העולמיים של האומה, מפני שהם הם כולם מכשירי הקודש. **ולהגדה ציבורית זו אנו צריכים כעת להסתדרות שלמה שתביע אותה, ורוח זה לא נתן להמזרחי ביסודו, ע"כ א"א לדרוש ממנו את המפעל הזה, ואנו מוכרחים כעת ליסוד הסתדרות חדשה זו בנויה ע"פ העיקרים השנויים בזה, תקרא "דגל-ירושלים" או שם אחר, רק לדעתי שם ירושלים, ראוי להקבע על תנועה זו מפני הטעמים האמורים במכתבי הכללי, ויש עליו להוסיף דברים הרבה מאד שאיני יכול לפרטם כעת.**

אבל לא יחשוב כתר"ה, שמתוך כל אלה ההבדלים שיש בין הציוניות הכללית להמטרות של ד"י, האחרונה היא דבר העומד מחוץ להציוניות, לא כן, אדרבא רק ע"י הופעת הסתדרות כללית ברוח אדיר וקדוש כזה עלולה היא הציוניות להתעלות, והתעלותה תגיע עד לידי מדה זו של הכרת מהותה הפנימית והחזרת עטרת ציון ליושנה. ולא די שבמחנה ישראל תתעלה הציוניות ע"י אור הקודש שיפעם בחזקה בהתנועה הלאומית, אלא גם בעמים תתעלה יותר, כי רגש האמונה הכללי, המאיר ע"י אורן של ישראל מהשפעת התנ"ך על העמים האירופיים והאזיים היותר מפותחים, דורש הוא את תחייתו ע"י שיבת ציון. אבל דרישה זו לא תוכל להתמלא בעוד שלא הוזל טל חיי קודש בתוכיותה של התנועה הציונית עצמה; ואדרבא יש לחוש שאם ירגישו המעמיקים באמונה שבין העמים, שהכח היותר חשוב בהתנועה הוא חולוני ועולמי, רחוק מהכרת הקודש וגעועי האומן החודר את עמקי הנשמה ברשפי יקודה, תוכל חלילה הפוליטיקה בעצמה לצעוד אחורנית, עכ"פ בחוג גדול ממוקיריה כעת, וע"י השבת אור הקודש והדיגול בשם ד' נביאיו ותורתו, ביסוד הכללי והמטרת של התנועה, נחזק את היסוד הפוליטי באמת והדר. דבר זה לא יצא אל הפועל ע"י הדרך האטי המזרחי, כ"א ע"י ההופעה החדשה של הסתדרות תחייתית לשם כך ביחוד.

ובכ"ז יש להמזרחי ולצעדו המדוד תפקיד גדול מאד, אבל גם הוא יתחזק ע"י היסוד הכללי של ד"י. ע"כ דעתי היא מסכמת,

מערכת החיים הלאומיים שלנו, יוכל להתאגד עמנו ולעבוד אתנו יחד על הככר של התחיה הלאומית בארצה, מה שאי אפשר לנו לקוות אם נעסוק רק באגודות "מזרחיות". ואפילו אם נאמר שבעיר אחת או ערים אחרות, שההתנגדות להציוניות מצד הבלטת החול שלה לבדו לא העמיקה כ"כ את שרשיה, יהיה אפשר לאגד את כל החרדים אל המזרחי, אבל בשום אופן לא יצא הדבר אל הפועל במחנה ישראל הכללי בהמקומות שהתורה והיראה מתנוססות שם לאות ולמופת, בייחוד בגלילות שהתרכזו בהתנגדות גדולה להציוניות מפני שאומרים שביטוי החול שלה הוא מנוגד לרוח ישראל, והמזרחי הלא מאוגד הוא בהציוניות הכללית. ואותם הרבבות שהם חושבים לאסור להם להשתתף בהתאגדות הציונית, מה תהא עליהם? וכי נוכל לעזוב אותם בשעת כושר נפלאה זו שלא יתנו יד לבנין האומה? או נשים בנפשנו שקר שנוכל להעבירם על דעתם הפנימית המושרשת בהם בהתעמקות של קדושה ואמונה חודרת? ע"כ ד"י נחוץ לנו לא רק מצד שמו כ"א מצד נתינת אפשרות לכל בן ישראל להכנס בעבודת התחיה. זהו הטעם הכמותי שרמזתי במכתבי הקודם לכתר"ה. **והשנית, והיא היותר עיקרית, שבאמת אש הקודש חסר הוא מן הציוניות במצבה הנוכחי, והמזרחי שתכונתו היא תמיד נוחה ומתונה, וכך יפה לו על פי ערכו, לא יוכל להשפיע על הציוניות הכללית שתחדש את דרכה הסלולה לה מאז, "שהציונות דבר אין לה עם הדת", שנשתרש בציונות הרבה מאד, ונשארה הדת בהתוכן הלאומי בתור דבר פרטי, וזאת היא באמת התבוללות מסוכנת לישראל. המזרחי לא היה יכול להתנות עם הציונות הכללית, שתעקור מתוכה את התכונה הזאת, וע"כ הולכים הדברים ממילא ומחזקים את העירון הזה, כאילו באמת ככל הגויים וכו', שהיסוד התחיתי הלאומי שלהם הוא כולו חול בכוח אנושי וכשרונו המוגבל. אמת הדבר, שאם היתה הציונות מתחדשת כעת לא היתה מחליטה החלטה זרה זו, מפני שע"פ הטבע של התנועה בהיותה מתקרבת לחוגה המעשי בתור תנועת עם מיד היו מכירים מה שהטבע העממי הישראלי דורש; אבל אז בהיות כל הדברים מעוטים בעלטה, וכ"א חזה בציונות את חזון רוחו, לא יכלו ה"מודרניים" שלנו להבין אחרת כ"א שהציונות היא הכנסת זרם לאומי אירופי בכנסת ישראל, והמודרניות האירופית הלא היא רואה בכל עוז לקרוע את הציוניות החברתית מן הדת, ע"כ גם בציוניות צריך להיות כך לפי דעתם. אבל הלב הישראלי החסון יודע הוא שלא כצורנו צורם, ואם כל העמים ילכו איש בשם אלהיו, או בלא שום שם של איזה אלוה, לעולם אנחנו נלך בשם ד', עומד הוא ברתת לעומת תנועה ישראלית לאומית שאין אור הקודש מתנוצץ בגאון עולמים על ראשה. ובשביל כך נחוץ לנו ד"י, או הסתדרות עמוקי האמונה ואדיריה, שהם נושאים שנשמתם את החיים העמוקים הטבעיים של כנסת ישראל, שיתנו כעת, בעת בריאת העם ולידתו החדשה, להתנועה הלאומית את צביונה החי במלוא הדרו, והוא דגל הקודש ששם ד' ותורתו הוא עיקרו הכללי, כלומר יסוד**

- 50 **לתן לה מקום להגלות, ישמע הדבר או ילעג, איני אחראי שהתנועה ירושלים תהיה רבת אוניס במעשיה אבל מובטחני שמסלות אל הלב תסלול, היא תקים את התנועה הציונית משפלותה הרוחנית, שהיא הולכת ומשתקעת בה, בכל צעד שהיא צועדת למעלה בגדולתה החמרית, המתנוצצת לפנינו.**
- 55 **חבה וכבוד אני רוחש להמזרחי, בכל לב הנני שואף לפתוחו והתרחבותו, אבל אל יאמרו שכורי הנכריות הנה המוהיקנים האחרונים, נגררים הם אחרינו, ירעו עד שיסתאבו, ודור חי יקום ויאמר בגאון: השלכתי את כל סבל הירושה ולאום אירופאי חדש נוצרתי. והאמרה הזאת מלאתי צחנת רקבון, היא עולה מכל התכונה העכשוית, בארץ ובחו"ל. או לנו כי שודדנו.**
- 60 **אמנם עז לנו באלהים, המסתיר פניו מבית יעקב, בעוצם הגלות אומץ זרוע עזו לנטלם ולנשאם כל ימי עולם.**
- 65 **נרומם את דגל ציון ע"י הוד דגל ירושלים, אשר יתנוסס עמו יחד, נלך קוממיות נאמר לציון מלך אלהיך.**
- 70 **המזרחי בתוך ההסתדרות הציונית פנימה ישמיע קולו קול עז, לא קול רפה ומתנווד, יאמר בגאון שהוא רק הוא הנהו התוכן הקיים של הציוניות, אפילו בערכיה החילוניים. ודגל ירושלים אשר יסתעף למערכותיו, יתנופף בהדרו בכל מרחב נאות ישראל, להחיות את התוכן הקדוש המאור האלהי. נחלץ מאותו הלחץ של הזחלנות, שהעסקנות הלאומית המודרנית עצור בו, זו הדו-פנימיות, להגיד בקול ובכתב מעבר מזה שאנו רק לאומיים אנחנו ואין לנו בכלל ענין קדוש ואלהי, ומעבר מזה, כשנצרכים לדבר עם הגויים, שעז ממלכה בידם, ורגש של כבוד לקודש ד' והאורה האלהית שבתנ"ך היא חוטר גאותם, שם מתהפכים למקדישי הביבל, ועד כמה תוכל צביעות כזאת להיות קימת ולא תגלה בכל מערומיה. חביבי ממעמקי לבבי אני מתחנן הנני עמכם, ידי מוכנה היא לעזור ולתמוך את המזרחי, הציוניות וכל שאיפותיה משאת נפשי הן, אבל נתאזר חיל כל אציל רוח, לרומם את התנועה הקדושה משפלותה, לבל יבאו בה טמאי נפש לחלל את קדשה.**
- 75 **ציון תפדה בעת אשר אור ירושלים יופיע, שאיפת הממלכה בהדר ואון תגלה בעולם בעת אשר עריגת בנין בית קדשנו ותפארתנו תצא ממחבואי הלב. התנועה הירושלמית תקיף את כל העולם, את כל רוח נכונה, את כל לב הוגה, את כל נשמה קדושה בכל הגויים ובכל הממלכות, היא תסלול אורח של זיקוק האמונות אשר בעולם כולו, היא תופיע על במת החיים בתור הערך היותר עליון, אשר הערכים כולם על פיו יתערכו. בעת ההיא יקראו לירושלים כסא ד'.**
- 80 **ההסתדרות ירושלים תקיף את כל האומה, בערכה המקודש שהוא תוכן חייה הפנימי, תעורר רוח חיים של שירת קודש, תברר**
- 85 **שעבודתי תהיה מיוחדת בעיקרה לד"י במובנו הלאומי הכללי, לא בערך מקומי של איזו עיר ומדינה מוגבלה, ועם זה מוכן אני לעסוק באהבה בחיזוק עניני המזרחי. ואם כת"ר יסכים ע"ז נקח דברים אי"ה ע"ד הזמן שאוכל לבוא בל"נ למחנהו בעזה"י. והנני**
- 90 **בזה חותם בברכת ידי"ע ואה"ר,**
- 95 **הק' אברהם יצחק הכהן קוק**
- 10 **נ. ב. דברי בחפזון גדול נכתבו, וע"ד הפרוגרמה, באמת ערכתי לעצמי פרוגרמה, אבל לדעתי היסוד הכללי הוא קודם לכל, ואח"כ ברוב יועצים תוכל פרוגרמה מפורטת לצאת לאור אי"ה.**
- 15 **אגרות הראיה / כרך ג / תתקה**
- 15 **ב"ה, י"ג אלול תרע"ח מרחץ האראגייטה.**
- 20 **רב גדול ומרומם,**
- 25 **כשטף אור היה לי מכתבו היקר, ואח הנני לו להיות לבי דואב על אשר דוקא בשעה גדולה זו, שאנו עומדים בה, שהיה ראוי שהתוכן היסודי של תחיית ישראל יהיה כבר ענין מובהק ומבורר לכל, והליכות החיים הלאומיים בהשפעתם היו ראויים להיות מתרכזות על ידו, ולמגינת לב עומדים אנחנו עדיין כמו בתחילת התנועה, וצריכים אנו להתחיל מאלף-בית.**
- 30 **וכי לא דים הם המעשים הגדולים, שהם נעשים בימינו לעינינו, להכיר גלוי בקרב בית ישראל ובעולם כולו, שהתנועה הלאומית, המקושרת לבנין האומה בארץ ישראל, היא תנועה אלהית גלויה, וקדוש ישראל בראה, תנועה שהיא מוכרחת להשיב לעם ד' את כבודו ואת הדרו, את יפעת השפעתו על העולם ועל החיים שלכך נוצר, ולכך עומד הוא בפלאי פלאות.**
- 35 **וכי לא הגיע הזמן שתתנער כבר תנועת התחיה מרסיסי טל הילדות שלה, שאינה יכולה על ידה להגיד בהתגלות לב את אמרתה הגדולה, אמרת דעת ד' אלהי ישראל, אשר רוחו מתהלכת ועומדת בתוכנו וגם כעת בעת אשר זרע ד' נגלתה לעין כל גוים, עדיין נחבש את פנינו בטמון ונרטן את הלחישות האירופאיות, שהן דוחקות את אויר-החיים של נשמתנו. תאות ההתדמות אל אותם העמים המכוסים בחושך, אשר אכלנו בכל פה, התקום ותחיה עוד להכנס כמו ארס בתוכיותה של תנועת תחיתנו.**
- 40 **היעמד לבנו אם תהיה הציוניות נערכת גם כעת, בעת אשר אור גואל ישראל ומושיעו הופיע עליה, רק בערכה של איזה תנועה מודרנית אשר הלב מהסס על קיומה, ובטחון עמדתה. זה חביבי לא אוכל לסבול בנפשי.**
- 45 **ואנכי מוטב לי שאקרא שוטה כל ימי ואת אש אלהים הבעור בנשמתי לא אעצור. את השלהבת המתלקחת בלבבי מוכרח אני**

את צדקת ציון, את משפט ישראל בין העמים, להיות כטל מאת ד'. הדברים הישנים יתחדשו, ושם חדש אשר פי ד' יקבנו להם יקרא.

5 דגל ירושלים, ינשא בידי שומרי אמונים, נוטרי כרם ד' בחיים ברגש ובפועל, על ידו תחדור התנועה של תחיית האומה ובנין הארץ לכל השדרות אשר שמה לא תוכל להגיע ההתנוצצות המודרנית, שאינה שוה לכל נפש.

10 **והמזרחי אורו יגיה, באורח השלו' בצדקת הפשרנות המיוחדת לו, יעשה את דרכו בהשקט ובבטחה, ובכל עת יתאמץ ויוסיף חיל, ובכל מקום אשר כוח כללי יהיה נדרש לו להוציא מאוייו אל הפועל, תבוא לו העזרה של הדגל, המתנוסס בתכונתו החפשית, וישראל יעשה חיל.**

15 **כ"ז שרק הציוניות, שלבשה בגדי אירופה עד כדי היכסות הפנים הישראליים, לבדה תהיה האורגניות הכללית, יעמוד העם מרחוק, מצד חסרון כח קודש רשמי, וכבודה לא יוכל להתעלות עד כדי כבוד של נשמת חיים לאומה, אבל מיד שתדע האומה, שלתחיה הלאומית ישנם שני עמודים ושניהם חזקים, עמוד הקודש ועמוד החול, אז שניהם יחד יתקדשו, והמונים המונים יאספו אל הדגלים, שהם באמת דגל אחד, בעל דו פרצופים, או שני כרובים אשר פניהם איש אל אחיו. ואם כל אלה אינם דברים מעשיים, יהיו דברים מילוליים, ואולי דברים מחשביים**

20 **המחשבה תביא את הדיבור והדיבור את המעשה. חזקו ונתחזקה, נושא בלי ד' הברו, ואיש לרעהו חזק נאמר. יותר מדי שוטפים רגשותי כעת. אקוה שנדבר עוד. בברכת השנים, ברכת ד' מציון וירושלים. בכבוד וחבה, הק' אברהם יצחק הכהן קוק**

30 **אגרות הראיה / כרך ג / תתקכד**

ב"ה, ר"ח כסלו, עטר"ת.

35 כ' ידי"ג הרב החכם יקר ונעלה מאד מר משה ד"ר זיידעל שליט"א.

שלו' רב.

40 מכתביו היקרים הגיעו לידי. והנה ע"ד הנסיעה א"א להסכים כעת טרם שבא מצב השלוי בעולם, אשר נקוה בע"ה שלא יאחר הרבה, ואז יוכל להיות שנסכים לבא לאמעריקא, בשביל העיבוד של התכנית לעבודתנו העתידה בא"י.

80 וע"ד האפשרות של יסוד האגודות להסתדרותנו, הנה להסביר להעולם הרחב צריכים להשתמש באופנים שונים לפי תנאי המקום. למשל הקדמתי, שיש לנו שאיפה להגדיל את יסוד התחיה שלנו ע"י דגלנו הקדוש, בין מצד הכמות בין מצד האיכות, ומצד הכמות הרי הוא דבר פשוט, שאנו צריכים להציע לפני כל אדם מישראל שעדיין עד כה אינו נותן את ידו לא להציוניות, ולא להמזרחי, מפני נמוקים של רגשי קדושה, או של משמעת לגדולים שלא ניחא להו בהם, הנה לפניך חלקה חדשה שעדיין לא נפסלה במחאות, ועל ידה אפשר לעבוד את עבודת התחיה והגאולה בכשרות גמורה, ולחוגים יותר משכילים, ויותר עמקנים, אפשר לפרש ג"כ את הצד האיכותי, שמפני זה אינו נפטר מלהכנס

90

50 שלוי וברכה לכו ידי"נ הרב המאוה"ג אוצר נחמד סוע"ה נדיב ונעלה מו"ה זלמן פינס שליט"א וכא"ל שו"ר, אחדשה"ט באה"ר.

55 הנני מהכה לדעת תוצאות פרטיות ומעשיות בדבר האסיפה, ואם כבר שולחו הצירים לפריס, ואם תפקידם ישמר שלא לנגע בנחלת הפוליטיקה הכללית, וכפי מה שהודיעני בטובו הגאון דקאוונא שליט"א הלא ככה הסכימו.

אנכי אינני פוליטיקני, ולא אוכל להתגדר בענינים של פירוד הדעות. הנני רואה רק את הצד הטוב שבכל הופעה ואליו אני מתיחס באהבה ויקר, ע"כ אני מקוה שגם מתנועתה של אגו"י ישע וטוב יצמח לב"י. אבל כ"ז לא די שאיננו מרפה את חובתנו ברוממות דגל "ירושלים" כ"א עוד מחזק את החובה. הא כיצד,

הכל עוסקים בפעולות קצובות, ואגודיות, אין שום אגודה שתעסוק ברוח כללי כ"א הציוניות, והיא רוחה הכללי הוא מבוטא בביטוי של חולין, שאין בו הבלטת עצמיותה של נשמת

55 הקודש אשר לישראל. ואיה הוא רוח ד' הגדול המחיה את עמו ומעודדו לתחייתו, איה הוא הרוח הכמוס בטהרתו בלב כל הגוי

כולו, ששמר את צביונו בהתקשרו בעוצם תוכן-קודש הקדשים אור ד' אשר בעצמיותה של נשמתו, האפשר שלא ידובר מזה דבר בצמצום הרעיון לשם ריכוז האומה בא"י שהוא כח הכובד של

70 מנת חיי האומה כעת, ואם ידובר יהיה בא כגרוימי הזו הבאה באחרונה, זה אי אפשר. על כן השעה הגיעה להאידיאה "ירושלים" שתשא את נסה. הארת התנועה הלאומית ממקור הקודש זהו סך הכל של חפצנו. ואל ניבהל מפני האצילות והרוחניות שבתנועתנו, על הרוח הנעלה אנו חיים, וסוד רוח ד'

75 הוא מעורר את כל עצמת התחיה, על כן אנו דוברים שלוי אל הכל, ואנו מגלים שבכל תנועה חילונית שיחש אהבה לכלל האומה וארץ ישראל קבוע בה, אור הקודש נוצץ הוא. ולמעשה,

הכי מעט הוא אם נהיה מיוחדים לנס הקודש שבכלל האומה, להיות נושאי כלי ד', ביסוד ב"ד כללי בעיה"ק, ישיבה כללית, קרן דתי כללי, בתור חטיבה לאומית, ובכלל ע"י שתי התנועות "ציון" ו"ירושלים" הכל מתאחד. אין אנו מבדילים בין איש לאיש

80 במדידה של מדת כשרותו המיוחדת, אבל אנו מבדילים בין קודש לחול, שהם הם צריכים להיות כל אחד שלם במחיצתו, והקודש מקדש את החול לאשרו וטובתו, וחלילה להחול לחלל את

85 הקודש, כי נפשו הוא חובל. כעת הפסקתי את הפעולות האגיטציוניות לשעה מפני שבאי כח המזרחי באו ועוסקים באנרגיה בשלהם, ואיני חפץ שתהיה בינינו התחרות תגרנית.

90 אקוה כי ההמון הגדול ביושר טבעיותו יכיר סו"ס את ההכרח שבתנועתנו, וכל האגודות השונות יכירו כי הננו באים לחזק ולנשא את כל היד העסוקה בבנין ובתחיה, וכולם יעשו לנו

אוהבים, וכולם ימסרו לנו דברים, מיני סמים וקטורת לעצור כל

להסתדרותנו אפילו מי שהוא כבר ציוני, ואפילו מי שהוא מזרחי. מי שהוא ציוני, אם רק יש בו צד של כשרות יהדותית, צריך הוא לדעת שמצד ציוניותו, איננו יוצא כ"א ידי חובת עבודת החול של

5 האומה, אבל חלקת עבודת הקודש לא נעבדה עדיין ע"י הציוניות, וצריכה היא לתנועתנו הירושלמית. וגם המזרחי צריך לדעת, שעד כמה שיהיה מצליח בהשפעתו בחוגה של הציוניות, יהיה צריך

לותר על הרבה דברים מפני השלום והנימוס, ומפני אי האפשרות לבטא את כל ההגוי בעומק הנשמה הכשרה של עולמנו הכשר ביחושה של קדושת תחייתנו הלאומית, והמקום שעל ידו יוכל

10 להרחיב את צעדי הקודש הוא בתוך הסתדרותנו, וכיון שאבוקת קודש עולה ומאירה מבחוץ להסתדרות הציונית, יהיה יותר נקל להמזרחי לבא לשאיפותיו היהודיות גם בתוך ההסתדרות עצמה.

15 נזדמן לי לראות מכתבו של הרב ד"ר רעועל שי' ב"אידישע גאזעטען", והנה סגנונו הוא מתאים עם הסגנון של המכתב לדגל ירושלים, רק חלוקים אנחנו באיזה פרטים, וראוי לבא בכיוצא

בזה לידי השתוות, דרש נא בשלומו משמי באהבה נאמנה, ומאד אשתוק לבא בקשר דברים ומעשים עם גברא רבא דכותי שליט"א. הנני חותם את מכתבי בהערה שסוף כל סוף כשר הדבר

20 שיתאמץ כבודך ויתר מכירנו היודעים את אמתת נקודת חפצי שאיננו כ"א לשלוי הכללי של עם ד' ולטובתו האמתית, שיתנו את ידם להסתדרותנו, ולהרחבת תנועתנו, ולרומם את דגלנו הקדוש

"דגל-ירושלים" גם בארצות הברית. פה הדברים הולכים ומתפתחים, מתיסדים סניפים, והלבבות מתעוררים. נקוה להו"ל

25 מאסף "דגל-ירושלים" לע"ע בזארגון, אולי תאבה בטובך לקחת בו חלק, וגם תוכל להמציא לנו כחות ספרותיים הוגנים, כי חפצים אנו בלבון ובירור הדבר מכל צד.

30 והנני בזה חותם בברכה ואה"ר בצפיית ישועה וגאולה קרובה, הק' אברהם יצחק הכהן קוק

נ.ב. אולי יוכל כ' הגר"ד ד"ר רעועל שי' להתחיל מיד ביסוד פונד ליסוד הישיבה העולמית, שהיא ראויה לצאת לפעולה במקום

35 היותר אפשרי. אי אפשר לנו לסבול ששטף של צעירים מחונכים בחינוך תרבותי חילוני ישטוף מכל עברים בירושלים, ומהצעירים המיוחדים לגדלות התורה, תלמידי הישיבות הגדולות לא יבאו

אלינו בהמוניהם, ותבטל אז הצעירות הירושלמית ברובה של הצעירות החו"לית, שזה יהיה לנו ענין גורם חלילה הריסות גדולות, ותגרות רבות באומה פנימה. אבל ע"י יסוד ישיבה

40 עולמית גדולה ומשוכללה בכבוד פנימי והוד חיזוני, נקרא להצעירות התורנית שתבא לירושלים, וע"י הכח הרוחני הקדוש, יהיה לנו אומץ לעמוד בפני נחשולי הזמן של התרבות החילונית,

45 ועוד מגוית הארי נרדה דבש בע"ה, וישוטטו רבים ותרבה הדעת, ושלומן של ישראל יגדל, בהתגלות עושר המחשבה, ע"י השפעת הקודש על החול, במדה עליונה וגדולה אי"ה.

מגיפה של הרס ושמוון, ולהחיות רוח נדהמים, ולקרא באומץ בישראל ובעולם, זכרו מרוחק את ד' ירושלים תעלה ע"ל.

ויותר מכל לגבי פעולה, נכבדה היא ההכרחיות של הכנתנו לקראת מערכה פוליטית נובעת ממקור הקודש. סוכת דוד נופלת היא במעמד הפוליטי כעת מפני שאין קורא בשם ד', ואין מדבר בחזקה באומץ לב ורוח נגד כל העמים, כי את מעמדם הם מהרסים אם הם מעכבים את גאולתנו, או הם ממעטים את צביונה בשעת הכושר. כעת פעולה זו צריכה להיות מתחילה בחיים ובספרות, ואנו צריכים ליסד עתונים מיוחדים לשם אגיטציה זו, ואפילו אם לימים רחוקים יוכלו הפירות להיגמר אין אנו פטורים מנטיעת העץ, והמפעל מצד עצמו קדוש ומלבב הוא, ופועל ברוח החיים שבו על כל המערכה, של סדרי הפדות והעליה מן הגולה אל הגאולה, יותר מכל מעשה גשמי ממש. אני אומר את אמרתי לא מפני הפעולות שאקוה ממנה לבד, כ"א ביותר מפני הכרת האמת שבה, ומלא תקוה אני שכח האמת יתגלה בהמון פעולות טובות וגדולות, וימצא את הכשרונות הראויים בגדלם לבסס בפועל את הדברים, שלפני מחולשת כחי הנם רק עומדים בחזון רוח.

אמת הדבר שכתב כת"ר שאפשר לקוות כי בע"ה כשיזכנו לעלות לא"י, משם תוכל האגיטציה המסודרת לפעול יותר את פעולותיה, אבל רחמי שמים אנו צריכים ביחוד שלא נכשל באותו הפח של צרות הלב, המערורר מדינים ומחפש מומים. ניחל שיחננו ד' באור פניו, ויכין לבבנו לברכת דממת והשלו', בשו בו שבות עמו לנוה קדשו.

והנני חותם בברכה, ושמות הפורים כנה"י ונפש דושי"ת באה"ר, אברהם יצחק הכהן קוק

אגרות הראיה / כרך ד / א (אלף)
ב"ה כ"ה כסליו תר"פ

כבוד ידי"י הרב המאוה"ג אוצר נחמד בתו"י מו"ה מענדל יצחק בעהרמאן שליט"א וכל חבריו הנכבדים יראי ד' וחושבי שמו חברי הסתדרותינו הקדושה הנושאים בימין ד' רוממה את דגלנו הקדוש דגל ירושלים בעי"ת מאנשעסטר יצ"ו.

שלו' שלו' עד העולם מהר הקודש מירושלים.

אחי האהובים, דברי תנחומתיכם היקרים על שברנו הגדול, אשר הואיל הצור תמים ב"ה בצדקת משפטיו ליסרנו בו בזמן הקרוב לבואנו אל חצרות ד' ועיר קדשו, הגיעוני, והיו כצרי על פצעי לבבנו. אהבתכם הנאמנה היא יקרה לי מכל הון, ונקוה בעזה"י שקשרי הידידות שבינינו ילכו הלך וגבור, לכבוד שם ד' שוכן ציון ובחר בירושלים ב"ה, ולכבוד עמו וחבל נחלתו, קדושת תורתו ואור זיו אמונתו הקדושה, חיי עולם אשר נטע בתוכנו עדי עד. ובישועתו יראנו אור חדש אשר יאיר על עם ממושך וממורט.

ומציון מכלל יופי, ומירושלים מכוון קודש יופיע בהדרת קרני גאולה ופורקן על צאן ידו ועם מרעיתו, וישלם לנו בכלל ובפרט נחומים, לחבוש לכל שבורי לב בזריחת אור קדושתו, לחן ולכבוד ולצבי תפארה, לעיני כל אפסי ארץ.

וע"ד שאלת כת"ר חביבי בענין הסתדרותינו הק' ודגל קדשו "ירושלים", בחושו ליתר ההתאגויות וההסתדרויות הבאות מכחם של שלמי אמוני ישראל, ידע אהובי שלא ככל אגודה וחברה שבעולם היא תנועתנו הקדושה "ירושלים", שעל פיה נוסדה הסתדרותנו הקדושה הסתדרות "ירושלים", ודגלנו הקדוש "דגל ירושלים". כל אגודה היא מקושרת לחוגה ולמטרותיה המיוחדות, שכל אחת מהנה טובות וקדושות הן, ואנו צריכים לחזקן ולאמצן, אבל לא בזה בלבד אנו יוצאים ידי חובתנו לעבודת ד' ועם קדשו, קדושת יפעת ארץ חמדתו ועיר קדשינו ותפארתנו אשר שמו הגדול ב"ה נקרא עליה לעולמי עולמים, ביחוד בעת כזאת, שמצד אחינו העובדים בתכונה של חול, הכחות מסודרים ומאוגדים בתכונה מדינית ומרכזית, ואם כוחותינו אנו הדוגלים בקודש, יהיו רק מפוררים ונטויים לצדדים שונים ביחש ליחושנו לארצינו הקדושה, אז הננו נתונים במצב נורא מאד. הצד החילוני פועל את פעולותיו ברוח אמיץ, הוא יודע את רצונו לבנות את הארץ בדרך חיים של חול, ורוח הקדושה של תורה ומצוה ואמונה הנה הוא מפורד לפרודים שונים. על כן שמה הסתדרותנו הקדושה ירושלים, את מגמתה לשאת את הדגל הקדוש ברמה, להודיע לעולם כולו, כי אמנם עושה היא התנועה הציונית את המפעל של תחית האומה מצדה החילוני, אבל הצד של החול לבדו לא יוכל להיות לישועה לישראל, ואע"פ שהמזרחי שואף להכניס בהציוניות איוה רגשי קודש, אין הדבר מספיק. כי הלא היסוד של הציוניות הוא נוסד על החול, ויהיה אצלה החול עיקר והקודש טפל, וזה לא יוכל לפעול את הרוממות הנדרשה לקדושת ישראל, וקדושת ארץ ישראל, וקדושת ירושלים עיה"ק ת"ו. "שלמי אמוני ישראל" או "אגודת ישראל" חפצים לחזק את יסוד הקדושה בכלל, אבל בהיות אצלם "ארץ ישראל" רק חלק מעבודתם ולא יסוד מגמתם, אינם יכולים להכריע את הכף על מהלך החיים בארץ הקודש. על כן באה הסתדרותנו הק' "ירושלים" להודיע לעולם כולו, שכל אגודה ואגודה שהיא שואפת לטובת התורה והקדושה בישראל, חייבים אנו לחזק אותן, אבל עיקר מגמתנו ביחש לבנין האומה בא"י צריך להיות מצוין בשם "ירושלים", והחפץ של שלמי אמוני ישראל, לראות את כנסת ישראל בארץ ישראל, מפוארת בהדרת קודש יבוטא ע"י דגל קדשינו "ירושלים", שהוא ישאף לשחרר את הקודש בא"י מכל עול זר חילוני, והוא ייסד מכוונת ומוסדות תורה ולקדושה, בגודל רוח באה"ק ובעה"ק, והוא יגלה לעין כל... המפעלים של ארחות הפוליטיקה שלנו בא"י, גם הם צריכים להיות בנויים על יסוד הקודש, כי רק על ידי זכות של דבר ד', ושל קדושת תוה"ק הנודעת לכבוד ולתפארת בעמים, יש לנו יחש וזכות לא"י.

45 אחי האהובים, דברי תנחומותיכם היקרים על שברנו הגדול, אשר הואיל הצור תמים ב"ה בצדקת משפטיו ליסרנו בו בזמן הקרוב לבואנו אל חצרות ד' ועיר קדשו, הגיעוני, והיו כצרי על פצעי לבבנו. אהבתכם הנאמנה היא יקרה לי מכל הון, ונקוה בעזה"י שקשרי הידידות שבינינו ילכו הלוך וגבור, לכבוד שם ד' שוכן ציון ובחר בירושלים ב"ה, ולכבוד עמו וחבל נחלתו, קדושת תורתו ואור זיו אמונתו הקדושה, חיי עולם אשר נטע בתוכנו עדי עד. ובישועתו יראנו אור חדש אשר יאיר על עם ממושך וממורט. ומציון מכלל יופי, ומירושלים מכוון קודש יופיע בהדרת קרני גאולה ופורקן על צאן ידו ועם מרעיתו, וישלם לנו בכלל ובפרט נחומים, לחבוש לכל שבורי לב בזריחת אור קדושתו, לחן ולכבוד ולצבי תפארה, לעיני כל אפסי ארץ.

5 **וע"ד שאלת כת"ר חביבי בענין הסתדרותינו הק' ודגל קדשו "ירושלים", בחושו ליתר ההתאגדיות וההסתדרויות הבאות מכחם של שלמי אמוני ישראל, ידע אהובי שלא ככל אגודה וחברה שבעולם היא תנועתינו הקדושה "ירושלים", שעל פיה נוסדה הסתדרותינו הקדושה הסתדרות "ירושלים", ודגלנו הקדוש "דגל ירושלים". כל אגודה היא מקושרת לחוגה ולמטרותיה המיוחדות, שכל אחת מהנה טובות וקדושות הן, ואנו צריכים לחזקן ולאמצן, אבל לא בזה בלבד אנו יוצאים ידי חובתנו לעבודת ד' ועם קדשו, קדושת יפעת ארץ חמדתו ועיר קדשנו ותפארתנו אשר שמו הגדול ב"ה נקרא עליה לעולמי עולמים, ביחוד בעת כזאת, שמצד אחינו העובדים בתכונה של חול, הכחות מסודרים ומאוגדים בתכונה מדינית ומרכזית, ואם כוחותינו אנו הדוגלים בקודש, יהיו רק מפוזרים ונטויים לצדדים שונים ביחש ליחושנו לארצינו הקדושה, אז הננו נתונים במצב נורא מאד. הצד החילוני פועל את פעולותיו ברוח אמיץ, הוא יודע את רצונו לבנות את הארץ בדרך חיים של חול, ורוח הקדושה של תורה ומצוה ואמונה הנה הוא מפורד לפרודים שונים. על כן שמה הסתדרותינו הקדושה ירושלים, את מגמתה לשאת את הדגל הקדוש ברמה, להודיע לעולם כולו, כי אמנם עושה היא התנועה הציונית את המפעל של תחית האומה מצדה החילוני, אבל הצד של החול לבדו לא יוכל להיות לישועה לישראל, ואע"פ שהמזרחי שואף להכניס בהציוניות איוה רגשי קודש, אין הדבר מספיק. כי הלא היסוד של הציוניות הוא נוסד על החול, ויהיה אצלה החול עיקר והקודש טפל, וזה לא יוכל לפעול את הרוממות הנדרשה לקדושת ישראל, וקדושת ארץ ישראל, וקדושת ירושלים עיה"ק ת"ו. "שלמי אמוני ישראל" או "אגודת ישראל" חפצים לחזק את יסוד הקדושה בכלל, אבל בהיות אצלם "ארץ ישראל" רק חלק מעבודתם ולא יסוד מגמתם, אינם יכולים להכריע את הכף על מהלך החיים בארץ הקודש. על כן באה הסתדרותנו הק' "ירושלים" להודיע לעולם כולו, שכל אגודה ואגודה שהיא שואפת לטובת התורה והקדושה בישראל, חייבים אנו לחזק אותן, אבל עיקר מגמתנו ביחש לבנין האומה בא"י צריך להיות מצוין בשם "ירושלים", והחפץ של שלמי אמוני ישראל, לראות את כנסת ישראל בארץ ישראל, מפוארת**

45 וכל העבודות הללו שהן רבות מאד, ודורשות כחות רבים חמריים ורוחניים, צריכות הן להיות מתכוננות ע"י הסתדרותינו הק' "ירושלים" - בצירוף וקשר של ידידות עם כל מה שפוצל לטובה לישראל ולא"י, וביחוד עם כל אגודות המיחסות לשם יראי ד' וחושבי שמו. וממוצא דבר תלמדו אחי היקרים שבשביל שום אגודה שבעולם אינה מתעכבת הסתדרותינו הקדושה מעבודתה, ומקדושת מטרות העליונה, והיא צריכה להיות משתמרת בצבינה ולא להיות נטפלת לשום חברה אחרת, כי כל האגודות הן ממלאות תפקידים אחרים, ואין גם אחת מהן שתמלא את תפקידה של הסתדרותנו הקדושה "להיות נושאת ברמה את דגל התחיה של האומה בארצה ובעיר קדשה, על יסוד הקודש, במעמד בלתי משועבד לשום כח חלוני". ועם זה כל חבר וחבר בפני עצמו יוכל ג"כ להיות חבר לאיזה אגודה מהאגודות העוזרות לטובת מצב האומה והיהדות, כאשר תהיה נטית לבבו לשם שמים, אבל ה"דגל" וה"הסתדרות" בכללה מוכרחים הם לשאת עליהם את השם הנכבד והמקודש, שם העיר אשר ד' שמה, את שם ירושלים מקום בית חיינו עיר קדשנו ותפארתנו, מכוון כסא מרום מראשון מקום מקדשנו, להודיע לכל כי לא בכח החלוני תוכל התחלת צמיחת ישועה לישראל להתבסס, בהיותו לבדו הפועל בעבודת התחיה ובנין האומה, כי אם כאשר זה הכח החלוני יהיה כח מכשיר ומבסס לכח הקודש, שהוא הכח היותר עליון והיותר נצחי, הכח אשר אור ד' יגלה על ידו בישראל ובעולם, וזה יתגלה בהודו ע"י רוממות קרן צדיקים ות"ח, וכל שלמי אמוני ישראל באה"ק ובעה"ק, כשיראו המפעלים הטובים של הסתדרותנו הקדושה "ירושלים", להאיר את אור תחית האומה באור ד' וקדושתו בעולם. והנני מצפה לחסדי השי"ת ורחמי, שיאיר לנו באור ישועתו, וישגבנו חיל ואומץ לעבודת קדשו, ומעברים וממדינות שונות יליו אלינו כל חרד לדבר ד', הרוצה בכבוד אה"ק ובכבוד של יראי ד' ואוהבי שמו, לחוק ולאמץ את ידינו בעבודת הקודש של הסתדרותנו הקדושה העולמית הכללית, הסתדרות "ירושלים". ונקוה שחבור תדירי במכתבים בכתב ובדפוס יהיו מתמידים בינינו, לעורר את האהבה לקדושת עם ד' על אדמת הקודש, מהר הקודש מירושלים, ויתברכו בכט"ס כנה"י ונפש ידי"ע דוש"ת באהבה רבה, הק' אברהם יצחק הכהן קוק

5
10
15
20
25
30
35
40

45 עבר לעם קדוש על אדמת הקודש ועובד עבוה"ק בעיה"ק ירושלים

אגרות הראיה / כרך ד / א (אלף)
ב"ה כ"ה כסליו תר"פ

40 כבוד ידי"י הרב המאוה"ג אוצר נחמד בתו"י מו"ה מענדלעל יצחק בעהרמאן שליט"א וכל חבריו הנכבדים יראי ד' וחושבי שמו חברי הסתדרותנו הקדושה הנושאים בימין ד' רוממה את דגלנו הקדוש דגל ירושלים בעי"ת מאנשעסטער יצ"ו. שלוי שלוי עד העולם מהר הקודש מירושלים.

90
24

לכ' צעירי אגו"י פעה"ק ת"ו

שו"ר באה"ר

קבלתי את המכתבים, והנה המראה אחת היא, כי המאמר נמסר ליד העסקנים לפני קבלת המכתב הראשון.

ובעצם הענין, הנני חוזר על דברי, ומדגיש אני בזה לכם יקירי לבבי, שאני רואה שהדרך של התנגדות לבדה, לא תספיק להצלת המצב, ולהגדרת הפרצות המתגברות בעוה"ר, לחרדת לב כל ירא ד' וחושבי שמו, עלינו ללכת בדרכים שונים, כדרך תכסיסי מלחמה, שמחלקים את המחנות. הלא כלנו מכוונים לדבר אחד לטובת ישראל האמיתית. שהיא בנין אה"ק בקדושה ובטהרה, אלא שאני רואה, שבדרך של עזרה לכל המעשים החלוניים בבנין, יוכל הדבר לבא שיתקבלו דברי החרדים ע"ד ד', ברב או במעט. וישנם רבים גדולים וטובים הרואים, שע"י התנגדות או לפחות.... [הסוף חסר]

אגרות הראיה / כרך ד / אקלב

ב"ה. כ"ד אדר תרפ"ב

[עשרים שנה למזרחי]

תקופה של עשרים שנה כשהיא עוברת על תנועה לאומית או צבורית הריהי נותנת בודאי מקום לחשבון הנפש, לחשוב חשבון-עולמה של התנועה, וחשבון כזה כמדומה שכדאי הוא לכל ; כדאי הוא לאלה העומדים בתוך התנועה וקשורים אתה קשר-נפשי וכדאי הוא חשבון כזה גם לאלה שעומדים מן הצד או מחצה לה. כי סוף-כל-סוף צריך האדם פעם-אחת, אפילו במיני הפרטיים שלו לבוא לכלל חשבון פנימי נפשי, ועל-אחת-כמה- וכמה בחיים הכלליים שמדעת או שלא מדעת ברצון או שלא ברצון הוא נעשה שותף להם, אם לחיוב ואם לשלילה.

והגיע התור של חשבון-הנפש גם להסתדרות המזרחי.

תקופה של עשרים שנה עברה גם למזרחי וכדאי איפוא עכשו לעמוד על אפיו, לחשוב את חשבון עולמו בעבר ובהווה ולציין מה שיש לנו לקוות או לדרוש ממנו בעתיד.

אמנם ישנם רבים בתוכנו ובתוכם גם כותב הטורים האלה, שמצטערים בכלל על כל מיני פרודים וכל מיני התאגדויות מיוחדות ומובדלות שבתוכנו ; אנחנו, חפצים היינו כי נהיה מה שאנו צריכים להיות: לגוי אחד בארץ, לגוי הנושא וסובל על שכמו את עול בנין ארצו ותחית אומתו בכל המובנים, בחומר וגם ברוח, בקודש וגם בחול. ואולם, לדאבונו, למרות מה שאנו מרגישים את ערך האחדות הדרושה והנחוצה לנו - הנה המציאות המרה מטפחת על פנינו; כולנו אמנם יודעים ומכירים את ערך

בהדרת קודש יבוטא ע"י דגל קדשינו "ירושלים", שהוא ישאף לשחרר את הקודש בא"י מכל עול זר חלוני, והוא ייסד מכוונות ומוסדות לתורה ולקדושה, בגודל רוח באה"ק ובעה"ק, והוא יגלה לעין כל... המפעלים של ארחות הפוליטיקה שלנו בא"י, גם הם צריכים להיות בנויים על יסוד הקודש, כי רק על ידי זכות של דבר ד', ושל קדושת תוה"ק הנודעת לכבוד ולתפארת בעמים, יש לנו יחס וזכות לא"י.

וכל העבודות הללו שהן רבות מאר, ודורשות כחות רבים חמריים ורוחניים, צריכות הן להיות מתכוננות ע"י הסתדרותינו הקי' "ירושלים"- בצירוף וקשר של ידידות עם כל מה שפוצל לטובה לישראל ולא"י, וביחוד עם כל אגודות המיחסות לשם יראי ד' וחושבי שמו. וממוצא דבר תלמדו אחי היקרים שבשביל שום אגודה שבעולם אינה מתעכבת הסתדרותינו הקדושה מעבודתה, ומקדושת מטרתה העליונה, והיא צריכה להיות משתמרת בצביונה ולא להיות נטפלת לשום חברה אחרת, כי כל האגודות הן ממלאות תפקידים אחרים, ואין גם אחת מהן שתמלא את תפקידה של הסתדרותינו הקדושה "להיות נושאת ברמה את דגל התחיה של האומה בארצה ובעיר קדשה, על יסוד הקודש, במעמד בלתי משועבד לשום כח חלוני". ועם זה כל חבר וחבר בפני עצמו יוכל ג"כ להיות חבר לאיזה אגודה מהאגודות העוזרות לטובת מצב האומה והיהדות, כאשר תהיה נטית לבבו לשם שמים, אבל ה"דגל" וה"הסתדרות" בכללה מוכרחים הם לשאת עליהם את השם הנכבד והמקודש, שם העיר אשר ד' שמה, את שם ירושלים מקום בית חיינו עיר קדשינו ותפארתנו, מכון כסא מרום מראשון מקום מקדשנו, להודיע לכל כי לא בכח החלוני תוכל התחלת צמיחת ישועה לישראל להתבסס, בהיותו לבדו הפועל בעבודת התחיה ובנין האומה, כי אם כאשר זה הכח החלוני יהיה כח מכשיר ומבסס לכח הקודש, שהוא הכח היותר עליון והיותר נצחי, הכח אשר אור ד' יגלה על ידו בישראל ובעולם, וזה יתגלה בהודו ע"י רוממות קרן צדיקים ות"ח, וכל שלמי אמוני ישראל באה"ק ובעה"ק, כשיראו המפעלים הטובים של הסתדרותינו הקדושה "ירושלים", להאיר את אור תחית האומה באור ד' וקדושתו בעולם. והנני מצפה לחסדי השי"ת ורחמיו, שיאיר לנו באור ישועתו, וישגבנו חיל ואומץ לעבודת קדשו, ומעברים וממדינות שונות ילכו אלינו כל חרד לדבר ד', הרוצה בכבוד אה"ק ובכבוד של יראי ד' ואוהבי שמו, לחוק ולאמץ את ידינו בעבודת הקודש של הסתדרותנו הקדושה העולמית הכללית, הסתדרות "ירושלים". ונקוה שחבור תדירי במכתבים בכתב ובדפוס יהיו מתמידים בינינו, לעורר את האהבה לקדושת עם ד' על אדמת הקודש, מהר הקודש מירושלים, ויתברכו בכט"ס כנה"י ונפש ידי"ע דושי"ת באהבה רבה, הקי' אברהם יצחק הכהן קוק עבר לעם קדוש על אדמת הקודש ועובד עבוה"ק בעיה"ק ירושלים

אגרות הראיה / כרך ד / אקלט

ב"ה, יוד שבט פ"ב

רכשה לה מן התרבות הכללית הצליחה לזכך במדה ידועה גם את התרבות עצמה ולהמתיק את מרירות ההתבוללות שקלטה לתוך קרבה. אותה התרבות הכללית שנטתה ברוב דרכיה כלפי הדמיעה והטמיעה נתעכלה על-ידי התנועה הלאומית עד כי היתה לכלי חפץ בידי מחוללי התנועה הלאומית להחליש כח המהרס של התרבות הכללית, את אותו הכח המהרס והמחריב שגרם להרבה מאישי האומה להטמע בתוך עמי הנכר ולטשטש את צורתם הלאומית. ומקוים לנו כי בכח הרכוש שרכש לו המזרחי בתוך התנועה הלאומית יעלה בירו לזכך את התנועה הלאומית עצמה ולהכניסה לתוך חדר הורנתו פנימה בשלמות; מקוים לנו כי כשם שהצליחה התנועה הלאומית להלאם את ההשכלה הכללית ולהעלותה למצער עד למדרגה לאומית חלונית, כן יעלה בידי המזרחי בכח השפעתו המעשית והתרבותית לקדש את הדעה הלאומית ולהעשותה לכלל מחשבה ישראלית עליונה וקדושה באופן שכל הכחות הפועלים שבאומה יהיו מכוונים כולם למקום אחד, לכוון את יסוד חיינו על אדמת הקודש ברוח ה' המלא אשר על עמו, להיות לאות ולמופת, לטובה ולברכה, לשם ולתהלה בכל עמי הארץ. הק' אברהם יצחק

ה"ק

אגרות הראיה / כרך ד / אקפב

ב"ה. ט"ו סיון ג'

ידייני וחביבי כמאז גם עתה הרב המאוה"ג טהר לב ויקר רוח מו"ה בניציון הלוי ברמן שליט"א שלו וברכה, אהובי היקר, לפי טרדותי הרבות הנני ע"פ רוב מאחר את תשובתי על מכתבים. אבל על מכתבך היקר והוספתו הגלוי איני חפץ לאחר את התשובה שלא תחשוב שיש לי עליך שמץ טינא בלב ח"ו. ידעתי חביבי גם ידעתי את תום לבך וטהרת רוחך, ואני מתענג לשמע ולראות דברי בקרת היוצאים מלב טהור אע"פ שאני יודע שהמבקרים נכשלים בידיעות קטועות ובלתי נכונות, סוף כל סוף כונתם רצוי.

ובעיקר הדבר, האמין לי יקירי, שאלמלי מצאתי מהמשפיעים על חיי הצבור בא"י, כאלה שהם עוסקים בימין המקרבת, יוכל להיות שאנכי דוקא הייתי עוסק בשמאל הדוחה שגם היא צריכה לגופה של מלאכת הקדש אשר להנהלת הצבור, אבל מאחר שמצאתי את הדחיה נהוגה במדה מרובה הנני מוכרח לתבל אותה ע"י הימין המקרבת, וגם זה במדה ידועה ובזהירות הגונה בעה"י, וכל יודעי מכירים שכונתי היא בזה לא לשום פני עצמית ח"ו.

ובענין אגו"י, תמיד אני מחזק אותה ומחבב את מפעלותי החיוביות, אבל בדבר בנין אה"ק חייבים אנחנו לעזור בלא שום תנאים, ואפילו אם איזה חלק מן המתישבים מתנהג שלא כשורה, בטוחים אנחנו בעה"י שהחלק הכשר וההגון יצמיח את הצמח המבוקש מאת ההשגחה העליונה ליסוד גאולה וישועה, וע"י זה הכל ישובו לבצרון במשך קרוב או גם רחוק. והרשול מסיוע הבנין והקנין של אה"ק הוא ראשית חטאת, לגרום

האידיאל של האחדות הכללית, אבל למעשה, עדיין אין לנו זכאים ומוכשרים לגשם את השאיפה-האידיאלית הזאת בחיים. לפי מצב הרוחות והדעות מוכרחים לנו עדיין להיות בבחינת "עדרים עדרים", עדר עדר לבדו, עד שיבוא היום המאושר "ונאספו כל העדרים וגללו את האבן מעל פי הבאר", עד שיתאספו כל חלקי האומה להסיר את לב-האבן מעל פני באר-החיים של העבודה הלאומית הכללית, אותו לב-האבן הגורם לפרוד-הלבבות ולריבי-מדנים בין אחים ויד ביד, שכם בשכם יעבדו כל הזרמים וכל העדרים בלב אחד וברוח אחת לבנות את בנין בית ישראל, בנין האומה ובנין הארץ.

ואולם "עד שיפוח היום ונסו הצללים", עד שתבוא השעה המוכשרת לעבודה שלמה ומאוחדת, צריכים לנו לדון ולמצוא את הצדדים החיוביים שישנם בכל חטיבה מיוחדת בכל כח מסודר ומאוגד העוסק בתחיה ובבנין.

ומה רב הוא הרכוש של הצדדים החיוביים שישנם בתוך המזרחי, ברוחו ובהשפעתו בעבר, בפעולותיו בהווה ובשאיפותיו לעתיד.

החומר האנושי הנשבע לדגל המזרחי ונאמן בבריתו, הוא בלי שום ספק - ספג לתוך-תוכו את הרוח הטבעי הנפשי של האומה יחד עם רוח-הקודש שלה, אלו שני הרוחות היונקים זה מזה

והמשפיעים זה על זה וששניהם הם המעוררים בנו את הכוסף ואת התשוקה לעבודת התחיה והבנין; חברי המזרחי אינם שוכחים את החיים ואת המציאות, את הנפש ואת רגשותיה הטבעיים ויחד עם זה הם עומדים ישר על יסוד היהדות הנאמנה, ועל פי היהדות הזאת הם חפצים להחיות את עצמם

ואת דורותיהם; שואפים המה לראות את צביון האומה בארצה בתור צביון שלם ומאוחד, אומה חיה ובריאה בגופה ובנפשה, חיה במסורת אבות וברגשי-קודש; חפצים המה כי האומה בכל חייה המעשיים המחשבתיים והרגשיים תהיה מלאה טל-חיים ורעננות-יהדותית, לא רק בצורה שמיימית עליונה המיוחדת רק

ליחידי סגולה, בעלי פרישות יתירה ובעלי נטיות של נזירות המביאה לידי התמרמרות נגד החיים וסדריהם, כי-אם גם בצורה עממית ארצית, בעלת-ביתית- יהודית, ספוגה רוח של זוהר וחן של קודש, צורה המוכשרת לבוא לידי התאמה עם המון רחב פועל ועובד על שדה החיים החומריים והרוחניים, השואף

ליצירה של בנין ולהתגשמות גאולה בצעדים מדודים בלי הפרזה של דרישות מופלגות ובלו רוח של מדנים וקטגוריות.

יוכל היות כי ישנם בעלי נפש כאלה שבתוך השדרה הרחבה השואפת לעבודה תמה, נוחה וישרה, אין הם מוצאים את אותה העמקות הנפשית שנשמתם מתגעגעת אליה, אבל גם בעלי-נפש אלה שנשמתם מרקיעה לשחקים צריכים ומחויבים לחזק ולאמץ את ההתעוררות העממית הרחבה המתגלה בצדדי-גלויים מרובים מתוך ההופעה של המזרחי ושאיפותיו.

ואמנם תעודת המזרחי ביחסו להתנועה הלאומית הכללית שהוא חלק ממנה, צריכה להיות במובן ידוע אותה התעודה שהיתה להתנועה הלאומית ביחס להשכלה הכללית. התנועה הלאומית הצליחה "לרדות דבש מגוית הארץ" ובכח הרכוש אשר

- משטמה ודחי' פנימית של הדור השואף לתקומת ישועה ע"פ עמק טבע נשמתו הקשורה בתכן הגאולה באחרית הימים באופן יותר בולט מבדורות הקודמים. ומתוך שאני מכיר תוכן זה יפה, ע"פ השקפת הדעת וע"פ הנסיון, הרבה יותר משאר רבנים שלא באו לידם הבחינות הללו, ע"כ אני עוזר תמיד לבנין ולישוב בעה"י, ורואה אני מזה הרבה דברים של תועלת לחזוק הדת והיהדות בעה"י. ומובן הדבר אם שגם כשבאים רחוקים ובונים את אה"ק הנני עוזר על ידם בבלות כחי, על אחת כמה וכמה שהנני עוזר בכל אשר תשיג ידי, בשמחה כפולה ומכופלת, אם הבונים הללו יהיו תמימי דרך ושלמי אמונים בישראל, ואינני משיג בשום אופן טעם ההתנגדות והקנטוריא נגד הנהגתי מאנשים שאינם נוגעים בפניות של כבוד ושל ממון.
- ודע עוד חביבי, שבשום אופן לא תהיה דרכנו בעניני הצבור הכללי סלולה לפנינו, אם לא נקדים את האמונה העמוקה בסגולת ישראל העליונה הקשורה בקשר הכלל כולו, שבה נעוץ יסוד הברית, ברית התורה וברית הארץ, ברית הקיום הנצחי וברית הגאולה העליונה גם יחד, ומי שקדושת אמונת אומן זו חיה בנשמתו, אי-אפשר לו שלא יהיה תמיד מלא התלהבות מכל מה שיראה, שצעדי שיכת בנים אל אדמת מטעם הולכים ומתגלים, ויראה בכל אלה את ההוד ואת זהר הקדש העליון, אפילו אם ימצאו תחת הצעדים הללו ג"כ אבני נגף, שע"ז אנו קרואים לאמר: פנו דרך ד'. והנני. ידידי הנאמן, אשר אהבתך ואהבת אביך המנח הרב התמים, ישר השכל ונקי הדעת ז"ל, חקוקה היא תמיד על לוח לבבי, ומים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה הנאמנה הזאת, אפילו אם מחמת איזו סגולה נפשית מיוחדת לא תוכל לעת עתה לעמוד על אופי הצדק של שאיפותי ולהכיר עי"ז את האמת והאמונה שהם ב"ה תמיד נר לרגלי, ואפילו אם תעסוק עוד להלאה בהתנגדותך הכטויית והמעשית, הנני תמיד ידידך עז המוקירך נאמנה והוקרה פנימית כימי עולם.**
- 30 המצפה לאור די וישועתו על עם קדשו וחבל נחלתו נעימת ימינו במהרה בימינו הק' אברהם יצחק ה"ק
- אגרות הראיה / כרך ד / אשכה**
- 35 ב"ה. ירושלם י"ט אייר תרפ"ה
- שלו' רב לכי ידידי הרב הגאון החכם השלם נודע למשגב מו"ה פרץ פרופיסור חיות שליט"א האב"ד דעוב"י ווינא יצ"ו. אחדשה"ט באה"ר. ידידי היקר כתר"ה.
- 40 הנני מוצא לעצמי חובה קדושה, לטובת מצב היהדות של כללות ארץ ישראל, להעיר את לב כתי"ר בתור אחד מהנהלת התיווך בעניני חקת הקהילות בין הציוניות ואגוד"י, שיתאמץ נא לשמור מכל משמר שבמצב של השחיטה לא יוכל להתהוות כל פירוד, לא בירושלים עצמה ולא בכל מקום אחר בא"י.
- 44 כי כל ההתאמצות שלי היא, מעת אשר זכני ה' לבא לא"י, היא תמיד לאחד את החוקים הנפרדים, ועינינו רואות שביסוד האחדות שבדבר הניכר לרבים כהשחיטה, כל יתר ההתאחדות שבדרכי הקהילות הן תלויות.
- ומה שנוגע לכשרות, דבר מובן הוא שבהתפוצצותה של האחדות, שבהנהלת השחיטה א"א כלל שתהיה הכשרות מתנהגת כראוי.
- 50 **זאת הסיעה הקטנה פה. שהיא אוהזת כעת באגו"י, התאמצה לשם שיטת הפירוד שלה, לחלק את השחיטה בירושלים ואנחנו עמדנו בזה נגדם בכל עז.** וה.מ. הנציב העליון הכיר בחוש ישרו הבריא. איך שאין שום יסוד מוסרי ודתי לכל שאיפתם זאת, ועל כן לא יצאה הריסה זו אל הפועל.
- והננו מקוים בע"ה, שכת"ר, וכל ישרי לב אשר עמו, יעמדו על הנקודה הזאת בכל תוקף, שלא תצא ח"ו חורבה כללית, עי"ז להריסות עניני הדת והיהדות, ולהריסות השלוי והאחדות בכל קהילות ישראל השבות לבצרון, בארץ חמדה, שהננו כולנו חייבים להתאמץ, שהאחדות, וההתאגדות בכל ענינים הציבוריים וביחוד בעניני הדת היותר מפורסמים וקהליים תהיי שוררת בחייהם ובמעמדם הציבורי, והנני בזה חותם בכל חותמי ברכות. בצפיית ישועה לאסירי התקוה, ולכל עם ד' הגוי כולו, והיי זה שלוי כנה"ר ונפש ידי"ע דוש"ת באה"ר, הק' אברהם יצחק ה"ק
- 65 **מאמרי הראיה / חלק א / (מכתב לפועל המזרחי)**
- (מכתב לפועל המזרחי)**
אחים יקרים, הפועל המזרחי, בחיפה.
- 70 חביבי, נתקבצתם לכבודו של אותו האדם הגדול, אשר יסד את התנועה המזרחית, אשר בשמה אתם דוגלים, הגאון המנוח רבי יצחק יעקב ריינס ז"ל, ליום הזכרון הי"ג של העלותו מאתנו, יהי זכרו ברוך.
- 75 **הנני רוצה להביע לפניכם, יקירי רוחי, את אשר יהגה לבי בנדון המטרות השונות אשר ליסוד "המזרחי", שהנני מוצא אותן נחלקות לשלוש מערכות. שכל אחת מהן כדאית בפני עצמה לתשומת לב, לכל אשר נפש יהודית נכונה בקרבו: המטרה האחת היא כאשר בתקופתנו המאוחרת נתעוררה ההכרה הלאומית בעולם, והיא חדרה גם כן בשדרות רבות בעמנו, והשפעותיה הגיעו עד לידי הרחבת העבודה הממשית לשיבת ישראל אל ארץ האבות, ולחיזוק בנין הארץ. וההרגשה הזאת מיסוד הטבעי שלה, הוכרה בראשונה ביותר בליטה, אצל החלק מעמנו אשר ההרגשות הטבעיות של האחדות הגזעית והלאומית היתה אצלם יותר תופשת מקום, מפני שההרגשות הנעלות מהנה, הבנויות על יסוד הקדושה והתורה, נתרופפו אצלם לדאבונינו. אבל עם זה היתה דעתו של חלק מגדולי ישראל נוטה, שאעפ"י שההבלטה של ההכרה הלאומית בגולה באה אולי מתוך הליקוי שברוח החיים היותר עליון, אבל מתוך שהננו מוצאים בכחה של הבלטה זו**

לכל אחיכם, ושם שמים, שם ישראל, ושם תחיית הארץ ובנינה, יתגדל ויתקדש על ידכם, והייתם לברכת דור דורים משובבי נתיבות לשבת בבנין ארץ חמדה, השבה לתחיה על ידי בניה בונייה, כדבר ד' הנאמן סלה. 50

כברכת אחיכם מוקירכם נצח אברהם יצחק הכהן קוק (נתיבה, ט"ו אלול, תר"ץ)

מאמרי הראיה / חלק א / נאום בוועידה העולמית של המזרחי

אל המזרחי

לברך נקראתי את האספה הנכבדה והנני מברך את הברכה שהמשמר היוצא היה אומר למשמר הנכנס ; מי ששכן שמו בבית הזה הוא ישכין ביניכם אהבה, ואחוה, ושלוש ורעות (ברכות י"ב).

הנוסח האמור נקרא בשם ברכה, כאחת מן הברכות שבמטבע של חכמים במשנתנו דתמיד, והתוספות שאלו איך היא נקראת ברכה הואיל ואין בה לא שם ולא מלכות, שהם שניהם תנאים למטבע של ברכות לדינא. ישנם אמנם, לפעמים, דברים שהם משלימים בסגנון מיוחד את המטבע של ברכות, כדברי התוספות דכיצד מברכין דאלקי אברהם הוי כמו מלכות, ה"ה האל הקדוש שאין כמוהו" הוא כמו מלכות. וע"פ זה יש לנו לומר ששלוש שהוא שמו של הקב"ה, כדאמרינן בשבת דף י, שם גופיה איקרי שלום, הוא כמו שם במטבע זו. ומי ששכן שמו בבית הזה הוי כמו מלכות, שעיקר קדושת בית המקדש ופארו הוא בא להוראת מלכותו של מלך הכבוד ב"ה בעולם, כמו שדרשו חז"ל. שאמר שלמה המלך ע"ה בנאומו לחנוכת הבית: "שאו שערים ראשיכם ויבא מלך הכבוד" בהכנסת הארון לבית קה"ק, שבזה נגמר צביון ביהמ"ק בקדושתו.

אבל בכלל, ראוי להתבונן על תפקידו של השלום במקום שישנם משמרות שונים. שכל משמר ומשמר צריך הוא לשמור על גבולו וצביונו. ועם כל השבח שאנו משבחים את השלום הרינו קוראים אותו בשם כלי, "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום". ואם השלום הוא כלי, צריכים אנחנו למלא את הכלי הזה באיזה תוך שהוא עוד נעלה ממנו, כי סו"ס הלא הכלי הוא רק משמש את התוך. אמנם אין לנו מושג אחר שיתאים כל כך להיות לתוך אל הכלי של השלום אלא האמת בלבד, כיון ששניהם יחד הם בונים את העולם, ושניהם שומרים את הצביון המיוחד שלנו שאנו צריכים לו כ"כ בכל צעד שאנו נגשים לבנינו בארץ, וכמו שאמר הנביא זכריה לשבי הגולה, בראשית יסוד המעלה, בימי עזרא: "והאמת והשלום אהבו".

שימוש מעשי, המצורף למטרה שהיא קדש קדשים, שהיא בנין ארצנו הקדושה והרגלת רגל ישראל על אדמת ירושתו, חייבים אנחנו להרחיב את ההכרה הזאת, ולהכניסה גם כן בחוגים היותר מקודשים שבעמנו, בשדרותיהם של שלומי אמוני ישראל, כדי להאדיר את המפעל הגדול והקדוש היוצא מתוכה של ההכרה הלאומית שנתחדשה זאת היא המטרה הראשונה לנשיאת דגל "המזרחי".

המטרה השניה היא אמנם יותר עוד חשובה מהראשונה, כי ע"י השיתוף של בחירי ישראל, גדולי התורה והיראה, וכל המון בית ישראל התמים עם ד' ורד עם קדושו, יתרומם גם כן הרוח של אלה אשר מרחוק עמדו וכפשע היה בינם ובין היציאה מחוץ למחנה ישראל והטמיעה בין הגויים, כי גם המה ישובו וינהרו מאור הקודש, ולאט לאט תשוב אליהם אותה ההרגשה העליונה, שהיא באמת נשמתה של ההכרה הלאומית, ושוב וחיו. וישבו לבצרון להבנות לדורות בתוך עם ד', ברוח אמונים ובנפש יהודית שלמה.

אבל יותר נעלה מאלה שתי המטרות, היא המטרה השלישית של נשיאת דגל "המזרחי", שאינה מכוונת אל היחידים נושאי הרעיון, אלא אל עצמותו של הרעיון בעצמו, כי הרעיון הלאומי כשהוא רק חילוני הלא יוכל להתהפך לרועץ לישראל, לנכר את כל אותות האומה. ולהפג מקרבה את כל רשמי חיה, שאז יוכל להיות כח מהרס, במקום כח בונה. ועל כן הננו נקראים מטעם "המזרחי" להרעיף טללי תחיה ממקור הקודש, ממקור האמונה הקדושה והתמימה, ממקור החיים הישראליים המקודשים בקדושת תורה ומצוה, על כללותו של הרעיון הלאומי כולו. ומתוך ההשגה של ההכרה הלאומית כולה אל מקור שרשה בקודש, ישובו אלינו כל הכוחות הטובים המשמשים להיות גורמי התחיה הלאומית וההתעוררות של בנין הארץ בכל מלא הקודש, כפי אשר היא גנוזה בנשמת ישראל מיסוד געגועי הקודש לארץ הקודש ולגאולת האומה, בצפיית ישועתה מאז ומעולם.

עליכם אחים, "הפועל המזרחי", החובה היא בעיקרה: החזירה אל אותו העומק של העלאת הרעיון הלאומי למרום פסגת קדושי. הלא יודעים אתם שהסכנה של ההתנכרות לרוח האומה בכל אופיה תוכל להולד מכחה של התנועה המקיפה את הפועל הכללי, אם לא נקדים רפואה רוחנית רבת עוז ורבת תוכן מוסרי ישראלי מקורי.

לכו אחים בדרך הקודש אשר בחרתם, דגל תורת ישראל וקדושת אור ד' המלא הוד כל האידיאלים היותר נשגבים, אשר האנושיות העתידה תדגל בשמם. שאז ברמה החיים הטהורים והנאמנים, עבודת הבנין והתחיה הלאומית המאוחדות בשמירת התום של כל החיל והחוסן אשר בתורת חיים, במורשת אבות קדושי עליון ומסורת קודש נאמנה בדבר אלוקים חיים. בכל אלה היו למופת

חיצונית בלא הבדלה מיוחדת יוצאת מאתנו, לא היו כל כך מלאי איבה עלינו. אמנם ישנם גם כן שונאים יותר עמוקים, עמלקים, החפצים לעקור ביצתם של שונאי ישראל עד כדי המחיקה של רשמי ההשפעה הכוללת גם כשהיא לעצמה, ונגד שניהם הננו מתגברים בברכת האמת ובברכת השלום. כדוגמת הכלל של האומה בין העמים, ככה היא הסיעה הנושאת לה את צביון קדשה המיוחד נגד החוג הרחב הסובב אותה, שהיא מתכוונת במהלכה גם את כונת ההשפעה וההעלאה של הצביון הכללי.

המזרחי, בתוכיותו בתוך החוג הכללי של הציונות, בתור קשר מאוגד של טובי האומה אשר סגולת ישראל וכל קדש ד' אשר על עמו הוא מהות חייהם, אשר שם ד' הוא גאונם וקדושת התורה והמצוות בכל חוקותיה ומשפטיה בחיי הפרט ובחיי הכלל הוא נר לרגלם, יש לו תפקידו המיוחד אשר עמו מניח את חותמו המפורש והבולט על תחית האומה ובנין הארץ. מה שנוגע להתוכן הפנימי שם האמת חונה, וחלילה להניח שום השפעה של תור כל שהוא שאיננה כ"א חולשה. ומפני שיש לנו קשר עם חוגים כאלה שהננו שמחים לראותם אחרי כל המכות אשר הוכינו ע"י משברי הגלויות, שהם סוף כל סוף דוגלים בשם עמנו וארצנו, שפתנו ותולדותנו, אבל ג"כ לא נשכח כי חובת ההשפעה הכללית והכוון להרים את הערך של כל התנועה הלאומית למרום הקודש היא עלינו מוטלת, זאת היא עבודתנו כלפי חוץ, שבדרכי שלום נגיע למטרתה.

והיה לנו האידיאל הפנימי בתוכיותנו, בתואר השם הקדוש של מטבע הברכה, והתוכן של ההופעה לעומת הסביבה הרחבה לתואר המלכות של מטבע ברכתנו שהם מקבלים השפעה זה מזה לברכה, ובנוסח הברכה של המשמר הנני אומר, מי ששכן את שמו בארץ הזאת ובעיר הזאת בכלל, הוא ישכין בינינו וביניכם אהבה ואחוה ושלוש ורעות אמן.

מה יצא מדגל ירושלים?

אגרות הראיה / כרך ד / אקמג

אלול תרפ"ב 80 קריאת הקודש ליסוד הישיבה המרכזית העולמית בירושלים

לכבוד רבותינו שבגולה הרבנים והצדיקים רועי ישראל ואחינו בשרינו אוהבי ציון ומקראיה הקשורים בקשרי קדש לארץ חמדה ולבנין עם ה' עליה, בכל לבם ונפשם. שלום וברכה ממכון בית חיינו, 85

אחי ורבותי, שנים עברו, אחרי מלחמת העולם אשר שקטה כמעט, ותוצאותיה של המלחמה המרגיזה, על חובת עבודתנו על

ואם יפלא בעינינו איך יתאימו יחד אלה שתי המגמות, שע"פ הנוהג שבעולם הנם לעתים כ"כ תכופות סותרות זו לזו. וביותר תכבד עלינו העבודה הזאת בתור התוית דרך לסיעה מיוחדת בישראל, שיש לה תפקיד מיוחד ומגמה של משאת נפש קדושה ומיוחדת שבכל קנאת האמת הננו חיבים לשמור את גבולותיה, ועם זה הרי היא קשורה בקשרים מעשיים ומחשבתיים, בשאיפות וברעיונות לסיעות אחרות שגם הן עוסקות בהוצאה אל הפועל של יסודי האידיאל שאנו בונים עליו את בנינו תעמולותינו. מובן הדבר שבשביל הערך הראשון הננו נקראים אל שמירת יסוד האמת, ואל הערך השני הננו נקראים אל שמירת יסוד השלום. 10

אבל דוקא דוגמא כוללת מהצביון הכללי של כנסת ישראל בעולם הגדול, תורה לנו איך להתאים את שתי הדרישות ולהשמר ג"כ שלא תפגם אחת מהן ע"י רעותה. 15

אם שלום הוא שמו של הקב"ה, ואנחנו הננו העם אשר שמו הגדול נקרא עלינו, וקוב"ה משתבח בשבחייהו דישראל, שהם תפילין דמרי עלמא, והוראת צביונו בעולם כי למרות כל המפריעים הננו העדים או העד בין העמים כולם על מלך כל העולמים, בתורתנו, בהוייתנו, בתולדותנו, ובכל שאיפותינו הנצחיות, כדברי המדרש: 20

"והוא עד אלו ישראל, שנאמר: ואתם עדי נאם ד', או ראה אלו ישראל, שנאמר אתה הראת לדעת, או ידע אלו ישראל, שנאמר וידעת היום והשבות אל לבבך כי ד' הוא האלקים, בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד. אם לא יגיד ונשא עווננו, אם לא תגידו 25

אלהותי לאומות העולם אני פורע מכם". ואנו הננו תמיד מעידים, משכימים ומעריבים ואומרים פעמים בכל יום "שמע ישראל דא"ד אחד". ושמירת עצמיותנו ואי הכנעתנו לעומת עמים רבים ולאומים עצומים אשר הם תומכים יסוד רדיפתם שהם רודפים אותנו, נוכח העדות הגדולה שלנו שהיא הולכת ונשמעת על אפם ועל חמתם של כל שוטני נפשנו מסוף העולם ועד סופו הן הנה 30

בטוי הנוסח של עדותנו כלפי חוץ. אבל הלא התפקיד הזה של העדות כלפי החוץ, שסופו הוא הנצחון המלא שלנו, "חי אני וימלא כבוד ד' את כל הארץ", "כי מלאה הארץ דעה את ד' כמים לים מכסים", הרי הוא הולך לעומת העולם החיצוני לא בכל אותו האור, ולא בכל אותו העומק, לא בכל אותו הדיוק, ולא בכל 35

אותה הקדושה המפורטת אשר אנחנו חייבים תמיד לפרוט אותו כלפי פנים, שמה בתוך בית ישראל פנימה, הרי הוא כל עומק היהדות, כל אור התורה וכל הדר המצוה, כל מעמק הקדושה, המוסר, החסידות והטהרה לכל מלואיהם. ונמצא שאנו משתמשים בתוכן השלום כלפי חוץ ובתוכן האמת כלפי פנים, ורק בחומר הדיוק השלם הזה הננו מבושרי נצחון * בין אותו הנצחון של ההשפעה המקיפה כלפי החוץ. 40

שונאי ישראל מעולם, ודאי היו כאלה, ששטמו את צביונו הפנימי המובדל, את אותה ההפלאה הנשגבה שאין לה דוגמא בכל העמים, לקדושת עם בכל מלא העולם. ואם היתה רק השפעה 45

אדמת הקדש להרים בה קרן לבית ישראל, הולכות ונראות עין בעין, מתוך כל מהלכי החיים התלויים ושאינם תלויים בנו. עת בנות הגיע, ואנחנו חייבים לעשות לד' כל אחד ואחד לפי כחו, לבנות את הנהרסות, ולנטע את הנשמות אשר בנחלת אבותנו מעולם.

5

והנה יש בתוכנו כח כביר המשתדל לבנות את ארצנו הקדושה, ולא רק בעניינים החומריים לבדם, ביסוד מושבות, ובנות בתים, ערים וכפרים, כי אם גם ברוח, נושאים הם עין על החנוך ועל הספרות ועל כל העניינים הרוחניים שבחיים בצורה אנושית, אבל כל המעשים הללו, מעשי חול המה, וברוח חול הנם נעשים ומסתדרים, ובתוך חיי הקדש שלנו, אין קול התחיה מפעם לצערנו. אכן יש לנו שרידים אוצרות קדש רבים בארץ-ישראל בכלל, ובירושלים עה"ק בפרט, חדרים וישיבות, חשובים וקדושים מאד, כדרך שהיה לנו בימי קדם, לפני ההתעוררות הגדולה של רוח התחיה אשר לאומה, וחפץ בנין העם המחודש, המפעם בחזקה במחנה ישראל. אבל הרוח החדש, חפץ התחדשות החיים לתחית העם, הולך הוא במסילותיו הכל בדרך חול, ודרך הקדש היא נעזבת להרגל והתרשלות ולפעולות כאלה, אשר רק ברב אומץ אמנם הנם עמלים להחזיק את הקיים מאז, אבל אין לנו, עדין כח מחודש, שיהיה נכר בו אומץ היצירה בדרך הקדש, אשר יתעלה לבנות לנו, לצרכי הקודש הגדולים בניינים חדשים ויצירות חדשות ע"פ ההתעוררות החיה של חפץ התחיה, והתנערות החיים אשר לאומה.

25

למלאות את החסרון הזה. שכל זמן שהוא שורר, אי אפשר שתהיה לנו תחיה שלמה, ולא מעמד הגון וחשוב בצביון החיים החדשים. של ארץ-ישראל המתחדשת. הרימותי זה שנים את דגל ירושלים, אשר התנית בו מפורש, שאין אנחנו כאים, לפגום עי"ז את שום כח מכחות האומה, המתאמץ לעשות איזה דבר לטובה ולבנין, בין בארץ בין בגולה. אין אנחנו פוגמים את התחיה החלונית ואת הציוניות שהיא נושאת את דגלה, כי חיי חול הם חיים אנושיים שהננו זקוקים להם בבנין הצבור הישראלי בארץ, וקל וחומר שאין אנו פוגמים את תעמולתו של המזרחי בתוך הציוניות, שכונתו היא לשם שמים, ולביצור הדת והיהדות. וכמו כן פשוט הדבר ומבורר שאין אנו פוגמים ביסודה של אגודת ישראל, המתאמצת לקשר את כל כחות החרדים. ולפתור את שאלת החיים בארץ ובגולה ע"פ התורה והמצוה. כל אלה יחד הם דברים הראויים לחזוק, ולסדור כזה, שלא יפגעו"כ איש בנחלת רעהו, בשאיפותיו הטובות ובכבודו.

40

אבל על כל אלה. צריכים אנחנו לרומם בעצם התחיה, דגל של קדש. רוח מלא, ששאיפת החיים המתחדשים באומה ובארץ בהבנותה, תהיה נכונה לבצר בתוכו, את כל סגולות קדשנו, את הקודש העליון, את אור ד' וכבודו על עמו ונחלתו, במצעדים של חדוש ושל תחיה, ובאופנים ההולמים והמתאימים לתבונתה של התחיה הלאומית ההולכת ופועמת בחיינו בארץ ישראל. ואשר

45

הדי קולותיה, מוכרחים הם להיות תמיד הולכים ונשמעים, בכל ארצות פזורנו בכל קצות הגולה.

אמת הדבר שמעת אשר החלוטי לקרא ע"ד תחית הקדש, ע"ד דגל ירושלים והסתדרותה, היה ראוי לי לקוות לתוצאות יותר מזהירות, והכרה יותר רחבה, מאת קהלנו הגדול יברכהו ד'. אבל הלא יודעים אנחנו, את ים התלאות שאנו טבועים בו, ואת נהרי נחלי הדמים השוטפים את אחינו האומללים, ואת הצרות הגשמיות והרוחניות העוברות בהמון גלים על ראשינו תמיד, עד אשר אין פלא כי קול כזה שיסודתו בחיי הרוחניות והאצילות הנפשיות לא נשמע כל כך, בחזקה, אבל בכל זה לא רפו ידי, וחזקה היא תקותי, שקול הצדק והאמת הקדש, והחיים האמתיים ישמע בעולמנו, ואור ד' יופיע על מהלכי החיים אשר לתחיתנו הלאומית על אדמת הקדש.

ועל כן, הנני עוד הפעם שולח את דברי אליכם אחים חביבים: הרימו את דגל ירושלים בעולם היו כולכם כאיש אחד חברים, להסתדרות ירושלים. פעלו כולכם ברוח התנועה הירושלמית, האומרת לרומם את הערך אשר לתחיה הלאומית שלנו, בערך הכפול אשר להקדש היסודי, אשר לדבר ד', החי בקרבנו נצח. ואשר רק מברק הודו והדרו, מקדושת אמונתו הגרולה, מושפעים אנחנו, ומושפעים הם הכחות הטובים אשר בעמים ובממלכות הנוטים לנו צדק, ועוזרים אותנו להכיר את זכות ביתנו הלאומי בארץ ישראל.

אמנם כעת באתי ביחוד לדבר, לא רק על הערך הכללי של תחית הקדש שלנו, ולא על הערך הכללי של הסתדרות ירושלים ודגל ירושלים בכללותם, אלא על ענין אחד פרטי שהוא נתון בתוך הכלל הגדול הזה. קשור ודבוק עמו, ועם זה הרי הוא חטיבה חשובה שכדאי ליחד עליו הדבור בפני עצמו, הפרט הגדול הזה הוא, דבר יסוד "ישיבה גדולה ומרכזית", בעד כל האומה בירושלים.

הרעיון הזה כשיצא אל הפועל הרי הוא מוכרח להעשות בסיס ועמוד חזק לתחית הקדש שלנו, וערובה נאמנה לבצורה וחזקה וגם לעדונה ורוממות כבודה של תחיתנו החלונית. ירושלים עיר קדשנו ותפארתנו מוכרמת היא להעשות האכסניא של תורה היחידה בגולה, והמצויינת באיכותה בכל העולם כולו. זאת היא דרישה פשוטה שכל אחד מישראל יכול להבין אותה. החיים הולכים במסילתם הככושה, החיים החלתים שוטפים אותנו מסיב, בתי ספר גימנסיות, וגם אניברסיטאות, למדעי החול וגם למדעים הלאומיים הישראליים לכל ענפיהם, בצורה חלונית, עומדים הם להוסד במוקדם או באיחור של זמן, שטף של מתלמדים מכל קצוי הגולה, שאינם מצטיינים ביחס טוב לחיי הקודש, להכרתם ולהוקרתם, יבאו אלינו מכל הצדדים. ואנחנו, אין אנחנו מוכנים כלל, איך לקדם את פני הזמן, איך להעמיד לנו "כח קדוש" איתן ורב, שישמש לנו תריס בפני החלונית המתגברת ומסתעפת, ושיגביר על ידי האישיות המצויינת של הנקבצים אליו לשם התורה, לשם כבודה ותחיתה, לשם הגדלתה והאדרתה, את השפעת הקודש בחיים, ושיוכל על ידי זה להביא זרם חדש בכל

- להתפתח, ודוקא עם זה אנחנו חייבים ליסר את הישיבה האחת, בתור בית גדול כללי, שיקלוט אל תוכו לא רק את בני התורה הצעירים שבא"י, כ"א להרים בעולם את הדגל של תחית הקדש בארץ-ישראל, עד אשר אותו החלק הצעיר והרענן המוכן להיות משתלם בגדולתה של תורה, ידע, שצריך הוא לבא בירושלים להיכלה של הישיבה הכללית, לשאוב מתוכה את תלמוד תורתו, בכלילת יופי ותפארת קדושה, וקדושה עליונה.
- וגם אם רק משך שנים ישב הצעיר בעיר הקודש, עד שיגמר את חק למודו. וגם אם אחר כך יצטרך לשוב אל עירו אל מקומו בחוץ-לארץ, גם אז, ידע, כי התורה אשר יצאה מציון ודבר ד' אשר מירושלים, היא היא אשר פעלה על רוחו, ועל כל הויתו הרוחנית, שהביאה אותו להיות שלם באותו הצביון המשוכלל אשר הטביעה הישיבה עליו את חותמה, והיו עיניו ולבו, פעולתו והשפעתו, נתונים נתונים תמיד, לבנין הארץ ולתחית האומה, בדרך החיים, שהיא דרך הקודש.
- והיה לנו גדוד שלם, לגיון חי, ופועל, מלא עז ועצמה, הכרה עצמית וידענות פנימית, העומד הכן על בסיסה של תורה ויסודה של קדושת ישראל הנאצלת, מוכן למלא את אורה של עיר הקודש, בתור העיר האחת, שהיא לבן של ישראל, הוד-רוממות קודש, ותפארתה ועוזה של תורת חיינו.
- הרעיון הזה של יסוד הישיבה הכללית, מרומם ונשגב הוא.
- ולגשת אליו, צריכים אנחנו יסוד גדול חמרי, כדי שהכנות החזונית יהיו גם הן, נאותות, יהיות לבוש להאור הגדול הזה אשר יצא מציון, ע"י כח התורה של הישיבה הכללית שבירושלים, שלשם עמדתה וקיומה, מוכרחת הן יתר הישיבות הממלאות את עיר הקדש בתורה ויראת שמים, להיות מתקיימות ומתחזקות.
- בתור הכנה זעירא, לגשום הדבר הגדול הזה, יצרתי את "המרכז", שמספר מצומצם של תלמידי חכמים, מלומדי הישיבות המצוינים, נכנסו בו, והננו עסוקים בשיעורים קבועים למקצעות ההלכה וההגדה, כלומר: בלמוד המעשי של תלמוד ופוסקים בגמרא סברא ופלפול, ובלמוד העיוני של הלכות אמונות ודעות שבתורה. שהנני שואף להרחיבו בכמות ובאיכות, כדי שיהיה משמש לקצת התחלה ליצירתה של הישיבה הגדולה, שצריכה להקיף בתוכנה. את התוכן הרב של מקצעותיה של תורה השונות, ולהיות בסיס ונושא הגדל של תחית הקודש בארץ-ישראל ובישראל.
- והנני מצרף לדרשתי הגדולה, של העזרה הטפוסיית האדירה ליסודה של הישיבה הכללית:
- את בקשתי לחזק את "המרכז" המיוסד כעת בתור הכנה זעירה, שיש לו יחס עם הפתוח של הרעיון הגדול של יסוד הישיבה הכללית, בכל הקיפה וגדלה, המעורר בקרבנו תקוות גדולות, ושאיפות אדירות לתחית עם ד' על נחלתו, ולרומם את דגל ציון
- ההליכות של תחית האומה בארץ, לצד הטוב והנעלה, באופן שנוכל להיות בטוחים, ששם ד' אשר על עמו ואור תורת חיים אשר בקרבו, ילך הלוך וגדול בארץ התחיה, במהלך צמיחתה של ראשית ישועתנו.
- 5 הישיבה האחת המרכזית והכללית, שתוסר בירושלים בתור הישיבה העליונה והגדולה המיומדת במכון קדשנו, בעד האומה כולה לכל ארצות פזוריה, זאת היא נקודת ההצלה למצבה של התחיה הלאומית שלנו. שלא תבלע בגלי החלוניות המקיפים אותה מסביב. והנקודה הזאת היה תהיה גם נקודת הזוהר לחיי הרוח הקודש, ודת האמת, לכל אחינו כולם בארצות הגולה.
- 10 הישיבה הזאת תקבל אל תוכה צעירים מבני שש עשרה שנה עד עשרים ושתיים שנה.
- 15 התכנית של הלמודים, תהיה כה קצובה ואיתנה, למודי התורה, למקצועותיה: תורה שכתב ותורה שבע"פ, המשנה, התוספתא, ואגדה. התלמודים, הבבלי והירושלמי, מדרשי ההלכה, פוסקים הראשונים וגדולי האחרונים, חכמת ישראל העיונית והמחקרית, חכמת המוסר והמדות, וכל המקצעות הנוגעים להרחבתה של תורה, והגדלת ידיעתה, בהכשרה של טפול בחינוך התלמידים במדות טובות, והדרכה גופנית ונפשית בריאה. ביראת שמים תמימה וטהורה.
- 20 וחלק עליון מהישיבה, יהיה מיוחד למגודלי הישיבה - תלמידי חכמים שגמרו חק למודם והם ראויים להיות עוסקים ביצירות תורניות. שהם יעבדו במחלקה מיוחדת ליצירה, של ספרים וחבורים, הנחוצים לדור, בכל מקצועותיה של תורה.
- 25 מגמתה של הישיבה היא, שיהיה שם שמים, שם התורה, שם ישראל ושם ארץ-ישראל מתקדש על ידה בעולם. ושאיפת הקמתה היא, שיתפרסם במשך הזמן במלא התבל, שהמכון המיוחד והעליון, לחכמת התורה חכמת הדת וחכמת ישראל, במובן הגדול שלהם, הוא, מרוכז בהישיבה העולמית הגדולה הזאת שבירושלים. הזרם של כחות צעירים, המיוחדים לתלמוד תורה ולהדרת קודש, בחיל ורעננות יביא עמו מרפא לרוח העם, ההולך ומתפתח בארץ, בדרך תחיה והתעוררות לאומית, שיהיה הולך ומתעלה, בתכונה של קודש. וצדדי הקודש שבתחיה הלאומית, שהם נגוזים בה, ואינם נראים כראוי בפועל עדיין, ילכו ויתגלו בחיים, עד אותה המדה שיהיה בידם, למלא את החלל הריק שבחיים הלאומיים שלנו, שעל ידי חוסר ההשפעה של צדדי הקודש שבתחיה הלאומית, עלולים הם להיות הולכים ומתחשכים בחשכת החלוניות והגסות החומריות, הבינו נא אחי האהובים, את עמקה של השאיפה הקדושה הזאת, והרימו כולכם יד בכבוד והדר, בנדיבות רוח והכרה פנימית לבנין המוסד העליון הגרול והקדוש הזה, ליסודה וקיומה, של הישיבה העולמית הכללית שבירושלים.
- 30 כל הישיבות אשר בעיר הקודש, שהן מגדלות את החלק הצעיר שבבני תורה שבירושלים, לתלמוד תורה, ושיחד עם זה הן מחזיקות בתוכן את החלק החשוב של תלמידי חכמים שבירושלים, שתורתן אומנתן, הן מוכרחות להתחזק להתקיים

לעבד את ההגדרה הברורה, מהו תכן הקדש, ומהו תכן החל. זהו אהד מיסודי העבודה הלאמית שלנו, שהזמן גרמה.

45 התחיה השלמה תחדש לנו לעיני כל חי: הארה מלאה הוד והדרת קדש בתפלה, בתורה, בדרך המוסר, ובהקשבת האמונה, בכל הקפה הרעיוני והמעשי, בחיי היחיד ובחיי הצבור. התחיה תחדר בלבבות שהן נתונות למשא נפש רוחני פלו, לתקוות קדושות שמימיות, אשר מתוך מרחקם מהעולם ויושביו אינם מתמזגים עם החיים הרגילים, מפני שהיא מכרחת להיות תחיה שלמה. 50

לתחנת הקדש אנו שואפים, להשלמתה של תחנת החל אנו מצפים, להרשים את אור החיים של תנועת התחיה הלאמית שלנו ברשם המלא שלה, זאת היא מגמתנו.

55 ולשם זה הננו מעוררים, או יותר טוב לומר הננו מגלים את מציאותה של התנועה הירושלמית. והננו קוראים בשם "ירושלים" וירושלמיות את צד הקדש שבתחנתנו הלאמית, – כשם שהננו קוראים בשם ציון וציוניות את צד החל שלה, – ועם דגל ירושלים נרים את נס הקדש בתחנת האמה, להראות לעין כל מהו הכח הצפון אשר בנשמת הגוי אשר עד כה לא הכר, להראות את עז ד', את עז הקדש, להחיות את האמה בכל מובנה, להחיות את החל בתחנת הקדש, להחיות את הקדש בהתגלות מפעליו בחיים, במעשה, ברגש, וברעיון, בכל הקפו של החיים הלאמיים שלנו. 65

70 תחנתנו הלאמית תקום לתחנת עם גמורה, באותה המדה שההארה האלהית תתגלה בה, באותו הערך שהאפלה החמרית המקטינה את החיים לא תהיה שולטת על הכרתנו, וברוח אמיץ נשא את לבבנו להכיר את מעשה ד' הגדול אשר הוא עושה עם עמו, ועל-ידי עמו, ושובו לתחנתו על אדמת הקדש, עם צוריו כלם. וההכרה בהירה הזאת, וכל סדרי החיים, המעשיים, והרוחניים, היוצאים ממנה, היא סודה של תחנת האמה והמרכז המבסס את בננו הארצי והעם.

ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיד לנטע שמים וליסד ארץ, ולאמר לציון עמי אתה.

5 ירושלים, את דגל תחנת הקודש, ע"י התנועה הירושלמית, המיועדת להשלים את מה שחסר מן יסוד הקודש, ואור ד', בהתנועה הציונית. כדי שיהיה מעשה הצדקה, צדקת ד' עם ישראל ועם ארצו שלם, בכל כליל הדרו, שלם בתכונתו החלונית, ושלם בתכונתו הקדושה.

5 שיצא ע"י אור הקודש אשר להתנועה הירושלמית, שההסתדרות "ירושלים" משתדלת לעוררה על ידי הרמתו של דגל הקודש "דגל ירושלים". הכינו יסוד גדול לכונניותה של "הישיבה הכללית" היחידה המרכזית בירושלים. 10 ותמכו בידי להרחיב את "המרכז" אשר החלונות ליסד בצורה קטנה, להגדיל ולהאדיר אותו. כדי שיהיה גם הוא מצטרף למעשה הגדול ורב הערך של יסוד הישיבה הכללית הגדולה, בכל תכניתה העשירה והמקיפה. 15 נעשה נא כל מה שבידינו לעשות. ושוכן ציון ישלח לנו מקדש את עזרו, למלא את דברו, אשר דבר על עמו ונחלתו:

20 כי מציון תצא תורה ודבר ד' מירושלים בב"א. אחיהם ועבדכם הנאמן השולח לכם את ברכתו הנאמנה מהר הקודש מירושלים,

אורות / לדגל "ירושלים"

לדגל "ירושלים"³

25 תחנת גוי קדוש על אדמת הקדש אנו מדברים על דבר נשמת התחיה הלאמית שלנו, על דבר שרש החיים של שאיפת בננו הארצי, ארצנו הקדושה, בידי העם ההולך וחי, שהיא תחנת הקדש.

30 אוצר החיים של הקדש, בכל לב בנישראל הוא גנוז, בכללותה של האמה, כח זה הוא הרוחה בכל הליכותיה ומהותה, צריגתה למחצבתה, לתחנתה, לארצה, רק בתכונת הקדש המיוחד לאפיה היא קנמת; והאפי של התכונה אשר לתחנת החל איננו כי-אם פרוזדור של הטרוקליון, הצעדים הראשונים שהילד מתחיל לקחת, 35 ואשר הם יביאוהו לרוץ ארח כגבור.

החל עם כל תפארתו המפרסמת לא תמלא הנפש ממנה, ואין הערך שלה נשלם, כי-אם כשיופיע אור הקדש העליון עליה. כל העז של החיים נמצא את בסיסו האמיץ, רק על-ידי אור הקדש שיתפלש בחיים הלאמיים וכל מעבדיהם. ולשם כך אנחנו צריכים 40

³ נדפס מתוך כתב-יד אדוני אבי מורי ורבי הרב זצ"ל בראש ספר ה"אורות" בהוצאה הראשונה (ירושלים תרפ"א).

תקותי תחייני

תקותי תחייני

5 פי עוד ארומם,

פי עוד אַתְּהִלְכָּה בְּרַחֲבָה,

וּבְמַרְחָבֵי שְׁפָרִירִים

חֲזוֹן עוֹד אֶרְאֶה.

10 יְעוֹד לְבִטָּא בְּשִׁפְהַ בְּרוּרָה

עוֹד כַּח בֵּי יָבֵא.

15 יְעוֹד יִשְׁמַע עִם רַב,

יִצְאֵזוּן לְקוֹל הַגְּיוֹנִי,

יְעוֹד יִרְעַשׁ לֵב עִם

לְתַחֲנִית קִדְשׁוֹ.

עוֹד יָפוֹחַ הַרוּחַ,

רוּחַ חַיִּים בְּצִיּוֹן,

עוֹד יִנְשֵׂא בְרָמָה

20 דָּגַל יְרוּשָׁלַיִם.

וְכַחוֹת כְּפוֹלִים

וְתוֹסֵפוּ בְּתַחֲנִיָּה.

וְחַל יִאֲמָץ קִדְשׁ

25 יְקַדְּשׁ אֶת חַל יְעֲדוּ וְיִקְדְּשׁוּ.

וּבְצִלְצְלֵי שְׁמַע,

מִמְדִּינָה לְמִדְיָנָה,

יִשְׁמַע קוֹל מְאֻזְיֵי.

30 סיכום שכולו התחלה

ליקוטי הגר"א סוף ספרד"צ:

35 "וכן אנחנו בגלות ובפיזור עצמות העצמות היבשות עד יערה רוח

כו'... ואין אתנו יודע עד מה עד יערה רוח ממרום עלינו. כי מעת

שחרב הבית יצאה רוחנו עטרת ראשנו ונשארנו רק אנחנו הגוף

הוא גוף שלה בלא נפש. ויצאיה לח"ל הוא הקבר ורימה מסובבת

עלינו ואין בידינו להציל הן העכו"ם האוכלים בשרינו ומ"מ היו

חבורות וישיבות גדולות עד שנרקב הבשר והעצמות נפזרו פיזור

אחר פיזור. ומ"מ היו עדיין העצמות קיימות שהן התי"ח

40 שבישראל מעמידי הגוף עד שנרקבו העצמות ולא נשאר רק תרוד

רקב מאתנו ונעשה עפר שחה לעפר נפשנו. ואנחנו קוין עתה

לתחית המתים התנערי מעפר קומי כו' ויערה רוח ממרום עלינו".

45

בי"ה, עה"ק יפו ת"ו, ט"ז כסלו תרס"ז.

אחי יקירי ומחמדי הרב הגי' המפורסם לשו"ת מוהר"ר דובער

הכהן שליט"א, ונ"ב הרבנית והילדים היקרים שיחי' לאוי"ט.

בי"ה על החוה"ש אשר עמנו כולנו, כה לחי.

תוכל לשער, אח יקר ונכבד, כמה נתרגשנו ממכתבך היקר, כמה

50 המה לבבנו עליכם, ועל כל אחינו היקרים הנתונים בלחץ אויב,

בשכחת ארץ מאפלי', מקום (נוה תנים) ומרבץ בני יענה. הושיעה

ד' את עמך את שארית ישראל, צעק לבי, העלם מהרה מיון

מצולה אל ההר הטוב הזה והלבנון, יחיו דגן ויפרחו על הרי

ישראל, שב עמי במהרה בונה שלו' ובמשכנות שאננות.

55 אסירי תקוה אנחנו מני אז, ובצדק נוכל להתנחם כי מעת צרה

ליעקב ממנה יושע. סימני-חיים טובים ויפים בי"ה מתנצצים

לפנינו ולעינינו על אדמת קדשנו. האהובה והנעימה, היקרה

והחביבה חבת בשר ורוח ונשמה, קול דודנו דופק, רוח חיים

מרחף. יואל ד' ויפתחו הלבבות הרחוקים, ויחושו וירגישו את

60 תנופת ??? ד' אלקי ישראל, הקורא בקול באין אמר ודברים, אבל

קול בכח קול בהדר, שובי בתולת ישראל, שובי אל עריך אלה.

במהדורה שניה, וביתר תוקף ועז, ביתר עמק וקדושה, הננו

קריבים לחדש עכשיו את כל הרוחניות של חבת ציון, כמו

שהיתה בשחר טל ילדותה, כמו שהיתה חיה בלבות אנשי קודש

65 אשר החלו לטפחה ולטפל בה, כמו שהיתה באוצר- הלב של

הגר"צ קאלישער והגר"א גרידיץ וסייעתם ז"ל, טרם נשברו

הכלים שלה, טרם נפל אורה בעמקי הרע. ממש כמו בגזי מעשי

שמים וארץ, ממצולות ים מעמקי תהום רבה עלינו לשוב

ולהעלות את כל הנצוצות שנפלו, שנשתקעו ונשתכחו, נתעבו

70 ונתגשמו, ונטמאו בידיים מסואבות, - אל הקדושה והברכה. עתה

ישמעו הדברים בקול יותר מורגש כשיאמרו כראוי, הרעמים

הרבים פשטו הרבה עקמומיות שבלב, עתה מכריח הוא, בין מצב

החמרי בין מצב הרוחני של כללות ישראל, לשוב אל אדמת

הקדש בכל האופן שיעלה בידנו, להלקט אחד אחד או קבוצות

75 קבוצות, להקים שוממות ארצנו הנשמה, בבנינים, במסחרים,

באוכלסין, בחומריות וברוחניות, בכל מה שהתו מוסיף פעולה

וחיים, הכל הוא אחרית ותקוה, הכל הוא סילול מסילת גאולת

עולמים והצמחת קרן ישועה, שתוכל דוקא גם לגרום דליגה

אלקית פתאומית, "ופתאום יבא אל היכלו האדון אשר אנחנו

80 מבקשים".

כתוב נא, כתוב יקירי מכל אשר עמכם לטובה ולברכה. ואם

עושים הם טובי הרבנים עכ"פ ברעיון איזה דבר לתקומת האומה

והתורה בגולה. אנו חייבים ומוכרחים להתרומם באמת ובקדושה

85 כפי אותה המדה ויותר שההתרוממות החילונית ברוח גוברת,

שהיא מונחת כגולם ומצפה לנשמת חיים. וכשם שהיא מזקת

ומטמאה בהיותה לבדה, כן תהי מטהרת ומקדשת, מאירה

ומחיה כשתופיע עליה נשמתה, מאור עולם מאוצר חיים. בקולי

קולות ובלב אמיץ מלא חיים אמת ואמונה גדולה אנחנו צריכים

להחזיק במעוז נשמתא דנשמתא דאורייתא. ואין מעצור לד' להושיע כי לעולם חסדו.

"ומשם הם עתידים ליגאל" ולעלות, התנערי מעפר, קומי, שבי. ירחם השי"ת ויתן בלב חכמי תורה חפץ ועז לעסוק בהרחבה

5 בפנימיותה של תורה, ולהסבירה בשפה ברורה, בכל אופן ומליצה האפשרית, כדי שיגלה ויראה אור קדוש ישראל באור גלוי ומפולש, עד "יצא כנגה צדקה וצדקתה כלפיך יבער". מובן שראשית כל הוא האמץ הגופני והחמוי ובריאות הנפש הטבעית, שהוקטנה והוחלשה הרבה יותר מכל אצל תלמידי חכמים. וזה 10 בא ג"כ מסיבות של ציורים מוטעים בכל המרחב של הדעה הפנימית, ומאפס מעשה וזעירות מחצדי חקלא עלה קמשונים. ועתה עת הזמיר הגיע בעה"י, ובידנו לקרב ולהחיש עת גאולה ושעת רצון, אם רק נרצה באמת. "וגברתים בד' ובשמו יתהלכו".

15 הנני חותם בברכה ורב עז ושלו. כתוב נא מכל אשר עמכם לטובה ולברכה, הכל באר היטב, ושמחני בדבריך הנעימים ויקרים. והשי"ת ישמחנו בכפלים ויראנו בישועתו, והי' זה שלוי וברכה, כנה"ר ונפש אחיך דבק באהנ"פ מברכך מקודש בכל לב ונפש חפצה.

20

חדריו / בחבלי גאלה עמ' קעז

מהו סוד צערי הגדול, שבשבילו אני סובל כל-כך מכאובי נפש וגוף, שבגיננו הנני מוזר לאחי, ונכרי לבני אמי? זהו הצער הגדול

25 של מעוט כבוד שמים, של שכחת שם ד' אלהי ישראל. ויותר מכל, מדאיבני הענין של שכחת שם ד' אלהי ישראל אבינו מעולם עד עולם, בעצמותה של ההתעוררות הגדולה של התחיה הלאמית. איני יכול לדרש ולטען במליצות מגבלות על דבר שמירת הדת וכיוצא בזה. נשמתו צועקת בקרבי, רוחי נוהם כארי

30 - "אוי לבנים השוכחים את אביהם". וקול קורא ממרומים - "אוי לו לאב שבניו שכחוהו". ממעמקי סתר חביון רוח צח נושב, וקול דממה דקה נשמע: "הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים, כי מדי דברי בו זכר אזכרנו עוד, על-כן המו מעי לו, רחם ארחמנו נאם ד'". ובטחון אדיר הולך ומתגבר בקרבי, שכל אלה הכונניות,

35 ההולכות ונעשות בעולם ובעולמנו הפנימי, כלם הנם הארות מופיעות לכבוד ד' בשגוב שמו, שיזרח באורו ויגלה ויראה עלינו בכל הדרת קדשו. "ובאו האבדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים, והשתחוו לד' בהר הקדש בירושלם", במהרה בימינו אמן.

40